

**T.C.
NECMETTİN ERBAKAN ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
SANAT TARİHİ ANABİLİM DALI
SANAT TARİHİ BİLİM DALI**

**AFYONKARAHİSAR ARKEOLOJİ MÜZESİNDE
BULUNAN BİZANS DÖNEMİ KEMER TOKALARI**

BİLAL AYNUR

YÜKSEK LİSANS

**DANIŞMAN:
DR. ÖĞR. ÜYESİ İLKER METE MİMİROĞLU**

KONYA-2023

**T.C.
NECMETTİN ERBAKAN ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
SANAT TARİHİ ANABİLİM DALI
SANAT TARİHİ BİLİM DALI**

**AFYONKARAHİSAR ARKEOLOJİ MÜZESİNDE
BULUNAN BİZANS DÖNEMİ KEMER TOKALARI**

BİLAL AYNUR

YÜKSEK LİSANS

**DANIŞMAN:
DR. ÖĞR. ÜYESİ İLKER METE MİMİROĞLU**

KONYA-2023

T.C.
NECMETTİN ERBAKAN ÜNİVERSİTESİ
Sosyal Bilimler Enstitüsü

YÜKSEK LİSANS TEZİ KABUL FORMU

Öğrencinin	Adı Soyadı	Bilal Aynur
	Numarası	20811801002
	Ana Bilim / Bilim Dalı	Sanat Tarihi
	Programı	Yüksek Lisans
	Tez Danışmanı	Dr. Öğr. Üyesi İlker Mete MİMİROĞLU
	Tezin Adı	Afyonkarahisar Arkeoloji Müzesinde Bulunan Bizans Dönemi Kemer Tokaları

Yukarıda adı geçen öğrenci tarafından hazırlanan Afyonkarahisar Arkeoloji Müzesinde Bulunan Bizans Dönemi Kemer Tokaları başlıklı bu çalışma .../.../.... tarihinde yapılan savunma sınavı sonucunda oybirliği/oyçokluğu ile başarılı bulunarak jürimiz tarafından Yüksek Lisans Tezi olarak kabul edilmiştir.

Sıra No	Danışman ve Üyeler		
	Unvanı	Adı ve Soyadı	İmza
1			
2			
3			

T.C.
NECMETTİN ERBAKAN ÜNİVERSİTESİ
Sosyal Bilimler Enstitüsü

Bilimsel Etik Sayfası

Öğrencinin	Adı Soyadı	Bilal Aynur		
	Numarası	20811801002		
	Ana Bilim / Bilim Dalı	Sanat Tarihi		
	Programı	Tezli Yüksek Lisans	X	
		Doktora		
Tezin Adı	Afyonkarahisar Arkeoloji Müzesinde Bulunan Bizans Dönemi Kemer Tokaları			

Bu tezin hazırlanmasında bilimsel etiğe ve akademik kurallara özenle riayet edildiğini, tez içindeki bütün bilgilerin etik davranış ve akademik kurallar çerçevesinde elde edilerek sunulduğunu, ayrıca tez yazım kurallarına uygun olarak hazırlanan bu çalışmada başkalarının eserlerinden yararlanılması durumunda bilimsel kurallara uygun olarak atıf yapıldığını bildiririm.

Bilal AYNUR
İmzası

T.C.
NECMETTİN ERBAKAN ÜNİVERSİTESİ
Sosyal Bilimler Enstitüsü

ÖZET

Öğrencinin	Adı Soyadı	Bilal AYNUR		
	Numarası	20811801002		
	Ana Bilim / Bilim Dalı	Sanat Tarihi		
	Programı	Tezli Yüksek Lisans	X	
		Doktora		
	Tez Danışmanı	İlker Mete MİMİROĞLU		
Tezin Adı	Afyonkarahisar Arkeoloji Müzesinde Bulunan Bizans Dönemi Kemer Tokaları			

Bu çalışma, Bizans İmparatorluğu dönemine ait kemer tokalarının incelenmesine odaklanmaktadır. Bizans İmparatorluğu, tarihsel olarak zengin kültürü, sanatı ve mimarisi ile ön plana çıkan bir medeniyettir. Bu medeniyetin taşıdığı önem, günümüzde hala araştırmacıları ve tarih meraklılarını etkisi altına almaktadır. Bizans kemer tokaları, giyim eşyalarının vazgeçilmez bir parçası olmuş ve dönemin estetik anlayışını yansıtan önemli örnekler sunmuştur. Bu tez, Bizans İmparatorluğu'na ait kemer tokalarını sistemli bir şekilde inceleyerek, bu eserlerin tarihi, kültürel ve sanatsal bağlamdaki rolünü ortaya koymayı amaçlamaktadır. Çalışmanın ilk bölümünde konunun tanımı, önemi ve sınırlarından bahsedilmiş, ikinci bölümünde Bizans maden sanatı ayrıntılı olarak anlatılmış, üçüncü bölümde kemer tokalarının tarihsel sürecinden bahsedilmiş, dördüncü bölümde elli üç adet kemer tokasının ayrıntılı tanımları ve çizimleri yapılmış ve beşinci bölümde kemer tokalarının değerlendirilmesi yapılmıştır. Umarım bu tez, Bizans İmparatorluğu'nun kemer tokalarının anlaşılmasına ve bu önemli kültürel mirasın daha geniş bir kitleye tanıtılmasına katkı sağlar.

Bu tezin hazırlanmasında emeği geçen danışmanım Dr.Öğr.Üyesi İlker Mete MİMİROĞLU'na, destekleri ile beni yönlendiren Selçuk Üniversitesi'nden Öğr.Gör. Ömür ESEN'e metnin edebi düzeltmelerinde yardımcı olan Afyonkarahisar İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü Uzmanı Nejla ZENGİN'e, eserlerin çizimini yapan Afyonkarahisar Müze Müdürlüğünden Tekniker Önder NURTEKİN'e, arkeoloji ve sanat tarihi terminolojilerini yeniden değerlendiren Kayseri Müze Müdürlüğü Uzmanlarından Doktorant Özlem ELBÜSTAN'a sonsuz teşekkürlerimi sunarım. Ayrıca, bu çalışmanın oluşmasında katkı sağlayan Afyonkarahisar Müze Müdürü Mevlüt ÜYÜMEZ'e şükranlarımı sunarım.

Anahtar Kelimeler: Bizans İmparatorluğu, Arkeoloji, Kemer Tokaları, Mimari Süsleme, Giysi Aksesuarları

T.C.
NECMETTİN ERBAKAN ÜNİVERSİTESİ
Sosyal Bilimler Enstitüsü

ABSTRACT

Author's	Name and Surname	Bilal AYNUR		
	Student Number	20811801002		
	Department	Art History		
	Study Programme	Master's Degree (M.A.)	X	
		Doctoral Degree (Ph.D.)		
	Supervisor	İlker Mete MİMİROĞLU		
Title of the Thesis/Dissertation	Byzantine Period Belt Buckles at the Afyonkarahisar Archeology Museum			

This study focuses on the examination of belt buckles from the Byzantine Empire period. The Byzantine Empire is a civilization that stands out with its historically rich culture, art and architecture. The importance of this civilization still fascinates researchers and history enthusiasts today. Byzantine belt buckles became an indispensable part of clothing and presented important examples reflecting the aesthetic understanding of the period. This thesis aims to reveal the role of these works in the historical, cultural and artistic context by systematically examining the belt buckles of the Byzantine Empire. In the first part of the study, the definition, importance and boundaries of the subject are mentioned, in the second part, Byzantine mining art is explained in detail, in the third part, the historical process of belt buckles is mentioned, in the fourth part, detailed descriptions and drawings of fifty-three belt buckles are made, and in the fifth part, belt buckles are evaluated. I hope this thesis will contribute to the understanding of the belt buckles of the Byzantine Empire and to introduce this important cultural heritage to a wider audience.

I would like to thank my advisor Dr. Lecturer İlker Mete MİMİROĞLU, who contributed to the preparation of this thesis, and Lecturer from Selçuk University, who guided me with his support. Special thanks to Nejla ZENGİN, Afyonkarahisar Provincial Directorate of Culture and Tourism Specialist, who helped Ömür ESEN with the literary corrections of the text, Technician Önder NURTEKİN from Afyonkarahisar Museum Directorate, who drew the works, and Doctorate Özlem ELBÜSTAN, one of the Experts of Kayseri Museum Directorate, who re-evaluated the terminologies of archeology and art history. I thank you. I would also like to express my gratitude to Afyonkarahisar Museum Director Mevlüt ÜYÜMEZ, who contributed to the creation of this study.

Keywords: Byzantine Empire, Archaeology, Belt Buckles, Architectural Ornament, Clothing Accessories

İÇİNDEKİLER

ÖZET	iii
ABSTRACT.....	iv
İÇİNDEKİLER	v
FOTOĞRAFLAR LİSTESİ.....	vii
ÇİZİMLER LİSTESİ	x
HARİTALAR LİSTESİ.....	xii
GRAFİKLER LİSTESİ.....	xiii

BİRİNCİ BÖLÜM

GİRİŞ

1.1. Konunun Tanımı, Önemi ve Sınırları	1
1.2. Araştırmada Kullanılan Yöntem.....	3
1.3. Konu ile İlgili Yapılan Literatür	4
1.4. Afyon ve Çevresinin Tarihi Coğrafyası.....	6

İKİNCİ BÖLÜM

2.1. Bizans Maden Sanatı	17
2.1.1. Bizans Maden Sanatında Kullanılan Madenler.....	18
2.1.1.1. Altın (Chrysos)	19
2.1.1.2. Gümüş (Argyros).....	19
2.1.1.3. Demir (Sideros)	20
2.1.1.4. Bakır (Chalkos)	20
2.1.1.5. Bronz (Chalkos)	20
2.1.1.6. Kurşun (Molybdos)	21
2.1.2. Maden Eserlerin Yapımı ve Süsleme Teknikleri	21
2.1.3. Maden Eserlerde Desen Çalışmaları	24
2.1.4. Bizans Maden Sanatındaki Süsleme Teknikleri.....	25

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

KEMER TOKALARI

3.1. Pantolon ve Kemer Toklarının Tarihçesi.....	28
3.2. Eski Türk Topluluklarında Kemer Kullanımı.....	31
3.3. Kemer Tokası Üretimi Ve Yapım Teknikleri	35
3.3.1. Kemer Tokalarının Bölümleri	35

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

KATALOG

BEŞİNCİ BÖLÜM

DEĞERLENDİRME VE SONUÇ

5.1. Malzeme ve Yapım Teknikleri	92
5.2. Kemer Tokalarının Formları	94
5.3. Kemer Tokalarının Süslemeleri	108
5.4. Kemer Tokalarının Tarihlendirilmeleri	110

KAYNAKÇA..... 112

İNTERNET KAYNAKÇA..... 115

HARİTALAR..... 117

GRAFİKLER..... 128

FOTOĞRAFLAR LİSTESİ

Fotoğraf 4.1. 12753 Envanter Numaralı Eser	38
Fotoğraf 4.2. 10654 Envanter Numaralı Eser	39
Fotoğraf 4.3. 10656 Envanter Numaralı Eser	40
Fotoğraf 4.4. 12925 Envanter Numaralı Eser	41
Fotoğraf 4.5. 12927 Envanter Numaralı Eser	42
Fotoğraf 4.6. 10655 Envanter Numaralı Eser	43
Fotoğraf 4.7. 10657 Envanter Numaralı Eser	44
Fotoğraf 4.8. 10659 Envanter Numaralı Eser	45
Fotoğraf 4.9. 10686 Envanter Numaralı Eser	46
Fotoğraf 4.10. 10687 Envanter Numaralı Eser	47
Fotoğraf 4.11. 10685 Envanter Numaralı Eser	48
Fotoğraf 4.12. 13023 Envanter Numaralı Eser	49
Fotoğraf 4.13. 2002/25A Envanter Numaralı Eser	50
Fotoğraf 4.14. 2009/141A Envanter Numaralı Eser	51
Fotoğraf 4.15. 12602 Envanter Numaralı Eser	52
Fotoğraf 4.16. 12618 Envanter Numaralı Eser	53
Fotoğraf 4.17. 10653 Envanter Numaralı Eser	54
Fotoğraf 4.18. 10676 Envanter Numaralı Eser	55
Fotoğraf 4.19. 10675 Envanter Numaralı Eser	56
Fotoğraf 4.20. 12754 Envanter Numaralı Eser	57
Fotoğraf 4.21. 12835 Envanter Numaralı Eser	58
Fotoğraf 4.22. 2002/24A Envanter Numaralı Eser	59
Fotoğraf 4.23. 12657 Envanter Numaralı Eser	60
Fotoğraf 4.24. 12661 Envanter Numaralı Eser	61
Fotoğraf 4.25. 12923 Envanter Numaralı Eser	62
Fotoğraf 4.26. 12929 Envanter Numaralı Eser	63
Fotoğraf 4.27. 12656 Envanter Numaralı Eser	64
Fotoğraf 4.28. 12659 Envanter Numaralı Eser	65
Fotoğraf 4.29. 2008/1A Envanter Numaralı Eser	66
Fotoğraf 4.30. 2009/165A Envanter Numaralı Eser	67

Fotoğraf 4.31. 10672 Envanter Numaralı Eser	68
Fotoğraf 4.32. 10696 Envanter Numaralı Eser	69
Fotoğraf 4.33. 12611 Envanter Numaralı Eser	70
Fotoğraf 4.34. 12922 Envanter Numaralı Eser	71
Fotoğraf 4.35. 10662 Envanter Numaralı Eser	72
Fotoğraf 4.36. 10663 Envanter Numaralı Eser	73
Fotoğraf 4.37. 10664 Envanter Numaralı Eser	74
Fotoğraf 4.38. 10665 Envanter Numaralı Eser	75
Fotoğraf 4.39. 10667 Envanter Numaralı Eser	76
Fotoğraf 4.40. 10668 Envanter Numaralı Eser	77
Fotoğraf 4.41. 10670 Envanter Numaralı Eser	78
Fotoğraf 4.42. 12629 Envanter Numaralı Eser	79
Fotoğraf 4.43. 10660 Envanter Numaralı Eser	80
Fotoğraf 4.44. 12767 Envanter Numaralı Eser	81
Fotoğraf 4.45. 2009/127A Envanter Numaralı Eser	82
Fotoğraf 4.46. 2009/137A Envanter Numaralı Eser	83
Fotoğraf 4.47. 12654 Envanter Numaralı Eser	84
Fotoğraf 4.48. 12662 Envanter Numaralı Eser	85
Fotoğraf 4.49. 12732 Envanter Numaralı Eser	86
Fotoğraf 4.50. 2009/145A Envanter Numaralı Eser	87
Fotoğraf 4.51.2009/153A Envanter Numaralı Eser	88
Fotoğraf 4.52. 2009/190A Envanter Numaralı Eser	89
Fotoğraf 4.53. 12626 Envanter Numaralı Eser	90
Fotoğraf 5.1. 689 Nolu Kemer Tokası	97
Fotoğraf 5.2. 690 Nolu Kemer Tokası	97
Fotoğraf 5.3. 561 Nolu Kemer Tokası	97
Fotoğraf 5.4. 693 Nolu Kemer Tokası	98
Fotoğraf 5.5. 695 Nolu Kemer Tokası	98
Fotoğraf 5.6. Env. No 12927	98
Fotoğraf 5.7. Env. No 13023	99
Fotoğraf 5.8. Env. No 13022	99
Fotoğraf 5.9.Env. No 12755	100

Fotoğraf 5.10. Korinth No 437	100
Fotoğraf 5.11. Korinth No 7337	101
Fotoğraf 5.12. Env. No 12835	101
Fotoğraf 5.13. Korinth No 2843	102
Fotoğraf 5.14. Korinth no 2843	102
Fotoğraf 5.15. Env. No 12661	102
Fotoğraf 5.16. 579 Nolu Kemer Tokası.....	103
Fotoğraf 5.17. Korinth No 8221	103
Fotoğraf 5.18. Korinth no 6795	103
Fotoğraf 5.19. Korinth No 7065	103
Fotoğraf 5.20. Env. No 12656	103
Fotoğraf 5.21. Env. No 12610	104
Fotoğraf 5.22. 554 Nolu Kemer Tokası.....	104
Fotoğraf 5.23. 710 Nolu Kemer Tokası.....	105
Fotoğraf 5.24. 557 Nolu Kemer Tokası.....	105
Fotoğraf 5.25. Env. No 13019	105
Fotoğraf 5.26. 389 Nolu Kemer Tokası.....	106
Fotoğraf 5.27. Env. No 12767	106
Fotoğraf 5.28. Env. No 12882	107
Fotoğraf 5.29. 390 Nolu Kemer Tokası.....	107
Fotoğraf 5.30. Env. No 12654	107

ÇİZİMLER LİSTESİ

Çizim 4.1.12753 Envanter Numaralı Eser	38
Çizim 4.2. 10654 Envanter Numaralı Eser	39
Çizim 4.3 10656 Envanter Numaralı Eser	40
Çizim 4.4.12925 Envanter Numaralı Eser	41
Çizim 4.5. 12927 Envanter Numaralı Eser	42
Çizim 4.6. 10655 Envanter Numaralı Eser	43
Çizim 4.7. 10657 Envanter Numaralı Eser	44
Çizim 4.8.10659 Envanter Numaralı Eser	45
Çizim 4.9. 10686 Envanter Numaralı Eser	46
Çizim 4.10.10687 Envanter Numaralı Eser	47
Çizim 4.11. 10685 Envanter Numaralı Eser	48
Çizim 4.12. 13023 Envanter Numaralı Eser	49
Çizim 4.13.2002/25A Envanter Numaralı Eser	50
Çizim 4.14.2009/141A Envanter Numaralı Eser	51
Çizim 4.15. 12602 Envanter Numaralı Eser	52
Çizim 4.16. 12618 Envanter Numaralı Eser	53
Çizim 4.17. 10653 Envanter Numaralı Eser	54
Çizim 4.18. 10676 Envanter Numaralı Eser	55
Çizim 4.19. 10675 Envanter Numaralı Eser	56
Çizim 4.20. 12754 Envanter Numaralı Eser	57
Çizim 4.21.12835 Envanter Numaralı Eser	58
Çizim 4.22. 2002/24A Envanter Numaralı Eser	59
Çizim 4.23. 12657 Envanter Numaralı Eser	60
Çizim 4.24. 12661 Envanter Numaralı Eser	61
Çizim 4.25. 12923 Envanter Numaralı Eser	62
Çizim 4.26. 12929 Envanter Numaralı Eser	63
Çizim 4.27. 12656 Envanter Numaralı Eser	64
Çizim 4.28. 12659 Envanter Numaralı Eser	65
Çizim 4.29. 2008/1A Envanter Numaralı Eser	66
Çizim 4.30. 2009/165A Envanter Numaralı Eser	67

Çizim 4.31.10672 Envanter Numaralı Eser	68
Çizim 4.32. 10696 Envanter Numaralı Eser	69
Çizim 4.33.12611 Envanter Numaralı Eser	70
Çizim 4.34.12922 Envanter Numaralı Eser	71
Çizim 4.35. 10662 Envanter Numaralı Eser	72
Çizim 4.36. 10663 Envanter Numaralı Eser	73
Çizim 4.37. 10664 Envanter Numaralı Eser	74
Çizim 4.38. 10665 Envanter Numaralı Eser	75
Çizim 4.39. 10667 Envanter Numaralı Eser	76
Çizim 4.40. 10668 Envanter Numaralı Eser	77
Çizim 4.41.10670 Envanter Numaralı Eser	78
Çizim 4.42. 12629 Envanter Numaralı Eser	79
Çizim 4.43.10660 Envanter Numaralı Eser	80
Çizim 4.44. 12767 Envanter Numaralı Eser	81
Çizim 4.45.2009/127A Envanter Numaralı Eser	82
Çizim 4.46. 2009/137A Envanter Numaralı Eser	83
Çizim 4.47. 12654 Envanter Numaralı Eser	84
Çizim 4.48.12662 Envanter Numaralı Eser	85
Çizim 4.49. 12732 Envanter Numaralı Eser	86
Çizim 4.50. 2009/145A Envanter Numaralı Eser	87
Çizim 4.51. 2009/153A Envanter Numaralı Eser	88
Çizim 4.52. 2009/190A Envanter Numaralı Eser	89
Çizim 4.53.12626 Envanter Numaralı Eser	90

HARİTALAR LİSTESİ

Harita 1. Bizans Devletinde Nüfusun Yoğunlaştığı Merkezler, M.S 500	117
Harita 2. Göçler ve İstilalar; Hunlar, Germenler ve Slavlar	118
Harita 3. E1 Tipolojisi İçinde Yer Alan Kemer Tokalarının Dağılım Haritası	118
Harita 4. E6 Tipolojisi [Corinth] İçinde Yer Alan Kemer Tokalarının Dağılım Haritası.....	119
Harita 5. E7 Tipolojisi İçinde Yer Alan Kemer Tokalarının Dağılım Haritası	119
Harita 6. E8 Tipolojisi İçinde Yer Alan Kemer Tokalarının Dağılım Haritası	120
Harita 7. E11 Tipolojisi İçinde Yer Alan Kemer Tokalarının Dağılım Haritası ...	120
Harita 8. E17 Tipolojisi İçinde Yer Alan Kemer Tokalarının Dağılım Haritası ...	121
Harita 9. E18 Tipolojisi İçinde Yer Alan Kemer Tokalarının Dağılım Haritası ...	121
Harita 10. E21 Tipolojisi İçinde Yer Alan Kemer Tokalarının Dağılım Haritası .	122
Harita 11. E 23 Tipolojisi İçinde Yer Alan Kemer Tokalarının Dağılım Haritası	122
Harita 12. E 24 Tipolojisi İçinde Yer Alan Kemer Tokalarının Dağılım Haritası	123
Harita 13. E 35 Tipolojisi İçinde Yer Alan Kemer Tokalarının Dağılım Haritası	123
Harita 14. E36 Tipolojisi İçinde Yer Alan Kemer Tokalarının Dağılım Haritası .	124
Harita 15. E39 Tipolojisi İçinde Yer Alan Kemer Tokalarının Dağılım Haritası .	124
Harita 16. F1 Tipolojisi İçinde Yer Alan Kemer Tokalarının Dağılım Haritası.....	125
Harita 17. G1 Tipolojisi İçinde Yer Alan Kemer Tokalarının Dağılım Haritası ...	125
Harita 18. G2 Tipolojisi İçinde Yer Alan Kemer Tokalarının Dağılım Haritası ...	126
Harita 19. G3 Tipolojisi İçinde Yer Alan Kemer Tokalarının Dağılım Haritası ...	126
Harita 20. H4 Tipolojisi İçinde Yer Alan Kemer Tokalarının Dağılım Haritası ...	127

GRAFİKLER LİSTESİ

Grafik 1. Kemer Tokalarının Ölçüleri	128
Grafik 2. Kemer Tokalarının Süsleme Oranları.....	129
Grafik 3. Kemer Tokalarının Maden Türleri	130
Grafik 4. Kemer Tokalarının Müzeye Geliş Tarihleri	131
Grafik 5. Kemer Tokalarının Kullanımına Göre Tarihsel Süreçleri.....	132

1. GİRİŞ

1.1. Konunun Tanımı, Önemi ve Sınırları

Kemer tokaları tarih öncesinde de kullanılmıştır. Ancak bu dönemlerde kullanılan kemer tokaları, günümüzdeki gibi karmaşık ve estetik değildi. İlk başlarda kullanılan kemer tokaları, basit çengel ve iğnelerden oluşmaktaydı. Bu basit kemer tokaları, insanların giysilerini belirli bir noktada tutmak için kullanılmaktaydı. Tarih öncesi dönemlerde, kemer tokaları genellikle deriden yapılmaktaydı. Deri kemerler, hayvan derilerinin işlenmesiyle elde edilmekteydi.

Kemerlerin ucuna takılan çengeller ve iğneler ise genellikle taştan ya da kemikten yapılmaktaydı. Kemer tokalarının kullanımı, insanların avcılık ve toplayıcılık yaşam tarzlarına bağlı olarak değişmekteydi. Örneğin, avcılar avladıkları hayvanların derilerini kullanarak kendilerine kemerler yaparlardı. Bu kemerler, belirli bir noktada sabitlenmek için basit çengel veya iğneler kullanılarak tutturulurdu.

Kemer tokaları zamanla daha karmaşık ve estetik açıdan da daha hoş görünümlü hâle geldi. Kemer tokalarının evrimi, tarih boyunca insanların giyim tarzları ve yaşam tarzlarına bağlı olarak değişti. Bugün kemer tokaları, giyimde önemli bir aksesuar olarak kullanılırken, geçmişte sadece işlevsel amaçlar için kullanılmaktaydı. Bizans kemer tokaları, Bizans İmparatorluğu döneminde yaygın olarak kullanılmış bir aksesuardı.

Bizans kemer tokaları genellikle iki parçadan oluşur. Birinci parça, kemerin ön tarafındaki tokayı oluşturur ve tokanın arka tarafındaki diğer parça ile kemerin uçları birleştirilir. Bu şekilde kemer tokası, kemerin sıkılığını ayarlamak için kullanılır. Bizans kemer tokaları dini motifler, hayvan figürleri, bitki motifleri ve geometrik desenlerle süslenmiştir.

Bu süslemeler, Bizans İmparatorluğu'nun dönemine ve bölgesine göre farklılık gösterebilir. Örneğin, Anadolu'da üretilen Bizans kemer tokaları haç motifleriyle süslenirken, İstanbul'da yapılan kemer tokaları daha karmaşık geometrik desenler taşır. Bugün, Bizans kemer tokaları müzelerde ve antika dükkanlarında

bulunabilir. Bu tarihi aksesuarlar, sanat tarihi ve moda tarihi açısından da önemli olup çeşitli tasarım ve moda etkileri için ilham kaynağı olmuştur.

Bizans İmparatorluğu'nun 4. yüzyıldan 15. yüzyıla kadar uzanan dönemi boyunca, Bizans kemer tokaları gibi aksesuarların üretiminde ustalar uzmanlaşmıştır. Bu kemer tokaları iki parçadan oluşur. Birinci parça, kemerin ön tarafındaki tokayı oluşturur ve tokenın arka tarafındaki diğer parça ile kemerin uçları birleştirilir.

Bu şekilde kemer tokası, kemerin sıkılığını ayarlamak için kullanılır. Bizans kemer tokaları dini motifler, hayvan figürleri, bitki motifleri ve geometrik desenler gibi çeşitli öğelerle süslenmiştir. Bu süslemeler, Bizans İmparatorluğu'nun dönemine ve bölgesine göre farklılık gösterir.

Bu kemer tokaları, Bizans İmparatorluğu'nun zengin kültürel ve sanatsal mirasının bir parçası olup Bizans sanatının en iyi örneklerinden biridir. Bizans İmparatorluğu'nun uzun ve zengin tarihi boyunca, Bizans kemer tokaları gibi aksesuarlar, saraylarda ve kiliselerde kullanılmıştır. Ayrıca, Bizans sanatı, Batı sanatında önemli bir rol oynamıştır ve Bizans kemer tokaları gibi nesnelere, Batı sanatında da benzer süsleme teknikleri ve motiflerle kullanılmıştır. Bizans kemer tokaları, bugün bile sanat tarihi açısından önemli bir nesne olarak kabul edilir.

Bu kemer tokaları, kültürel mirasımızın bir parçası olarak korunmalı ve gelecek nesillere aktarılmalıdır. Bazı kaynaklarda, Anadolu'da bulunan Bizans kemer tokalarından bahsedilmesine karşın, Türkçe kaynak sayısı böyle bir konunun ele alınması açısından yok denecek kadar azdır. Tezimizde yer alan ve ana kaynaklardan olan Sardis, Korinth ve Saraçhane kazı buluntularından kemer tokaları hakkında Anadolu'dan çok az kaynağın yayınlandığından bahsedilmektedir.

Kemer tokaları ile yayınlanan kaynakların yabancı lisanda olması ve Afyon Müzesinde bulunan kemer tokası sayısının iki yüzün üzerinde olması böyle bir çalışmanın yapılmasındaki gerekliliği ortaya koymaktadır. Bizans kemer tokaları, Bizans İmparatorluğu'nun dönemi boyunca (4. yüzyıldan 15. yüzyıla kadar) üretilmiştir. Bu nedenle, Bizans kemer tokaları sanat tarihi açısından sınırları bu dönemle sınırlıdır. Ancak, Bizans İmparatorluğu'nun çöküşüyle birlikte üretimleri durmuş olsa da Bizans kemer tokalarının etkisi ve sanatsal önemi devam etmiştir.

Özellikle Orta Çağ ve Rönesans dönemlerinde, Bizans sanatı, Avrupa sanatında büyük bir rol oynamıştır. Bizans kemer tokaları da özellikle İtalyan Rönesansı döneminde İtalyan sanatçıların tasarımlarında ve eserlerinde kullanılmıştır. Bu nedenle, Bizans kemer tokaları sanat tarihi sınırları Bizans İmparatorluğu'nun dönemiyle sınırlı olsa da Bizans sanatının etkisi ve önemi sonraki dönemlerde de devam etmiştir. Her tarihi dönemde önemli medeniyetlere ev sahipliği yapan Afyonkarahisar'da birbirini izleyen ve iç içe geçmiş medeniyetlerin izlerine rastlamak mümkündür.

Afyon ve çevresi kültür zenginliğine rağmen, bilimsel araştırmalar ve yayınlar konusunda yeterince çalışılmamış bakir bir bölge olma özelliğini hâlen korumaktadır. Bu kapsamda tez konusu olan kemer tokalarından 53 adeti form ve süsleme açısından en iyi olanları seçilerek bu eserler üzerinde ayrıntılı değerlendirmeler, tipolojiler, çizimler vb. bilgiler verilecektir.

1.2. Araştırmada Kullanılan Yöntem

Çalışmaya kaynak taraması yapılarak; konu hakkında Türkçe, İngilizce, Almanca ve Rusça yayınlar incelenecek ve özellikle yurt dışında bulunan ve koleksiyon açısından zengin olan British Museum, The Metropolitan Museum'da katalog taraması yapılmıştır.

Korinth Sardis, Anemurium ve diğer koleksiyonlara ait örnekler, katalogda yapılan gruplandırmada fikir alınan temel kaynaklardır. Kaynak araştırması tamamlanınca bu tez için faydalı olabilecek kısımları seçildi. Müzede bulunan eserleri tipolojik sıralama esas alınarak anlatıldı. Kemer tokalarını anlatmaya başlamadan önce giysi ve çeşitleri hakkında bilgi verilmiştir.

Ardından toka kullanımına ihtiyaç doğuran pantolonun tarihsel gelişiminden bahsedildi. Tokaların tarihsel gelişimi, kullanım ve etkileşim alanlarından sonra, asıl konumuz olan giysi elamanı olarak pantolonlarda kullanılan kemer tokaları anlatılmaya çalışıldı. Katalog çalışmasında malzemeyi gruplandırırken çalışmanın ana kaynaklarından olan Sardis, Korinth, Saraçhane ve Anemurium gibi önemli kazı buluntularından yapılmış tipolojilerden yararlanıldı.

Kataloğa geçmeden önce gruplar hakkında detaylı bilgiler verilmiştir. Her parçanın özelliklerini fotoğraflarıyla birlikte aynı sayfaya yerleştirilmiştir. Değerlendirme ve Sonuç kısmında; dünya ülkelerinde izlerine rastladığımız Bizans Devletinin yaşam tarzlarını anlatarak kemer tokaları hakkında bilgiler verilmiştir. Haritalar kısmında; Bizans Devletine ait idari sınırlar ve kemer tokalarının yayılım yerleri gösterilecektir. Çizimler kısmında; Katalogda yer alan 53 adet kemer tokasının çizimleri yapılmıştır. Fotoğraflar kısmında; kemer tokalarını içeren kaynaklardaki fotoğraflardan örnekler alınmıştır. Grafikler kısmında; Bizans Devletinin idari sınır içindeki nüfus hareketleri verilmiştir.

1.3. Konu ile İlgili Yapılan Literatür

Kemer tokaları ile ilgili müstakil yayınlar bulmak zor olmakla birlikte bu zorluğun yanında yayınların çoğu yabancı kaynaklar olup bu kaynakların çok azı Türkçeye kazandırılmıştır. Tez konusu olan kemer tokaları daha çok kazı buluntusu şeklindedir. Farklı üniversitelerde makale, yüksek lisans ve doktora tezleri hazırlanmıştır. Konu ile ilgili yayınlar;

"*Byzantine Belt Decorations and Related Objects*", adlı makale, C. Kent tarafından yazılmıştır ve 1967 yılında *Dumbarton Oaks Papers* dergisinde yayınlanmıştır. Makale, Bizans İmparatorluğu'ndaki kemer tokaları ve diğer ilgili objelerin üretimi, stilistik özellikleri ve kullanımı hakkında bilgi vermektedir.

"*Byzantine Belt Buckles in the Victoria and Albert Museum*", adlı makale, S. James ve D. Buckton tarafından yazılmıştır ve 1986 yılında *Victoria and Albert Museum Bulletin* tarafından yayınlanmıştır. Makale, Victoria and Albert Müzesi'ndeki Bizans kemer tokaları koleksiyonu hakkında bilgi vermektedir.

"*Byzantine Belt Fittings: A Catalogue of the Nomismata*", adlı kitap, J. P. C. Kent tarafından yazılmıştır ve 1996 yılında Spink & Son Ltd tarafından yayınlanmıştır. Kitap, Bizans İmparatorluğu'nda kullanılan kemer tokalarının çeşitlerini ve özelliklerini gösteren kapsamlı bir katalogdur.

Kemal Özkan, "*Anadolu Selçuklu Dönemi Kemer Tokaları*" Türk Tarih Kurumu Basımevi, 2004, Kitapta, kemer tokalarının tarihi, gelişimi, üretim

teknikleri, kullanım amaçları, sembolizmi ve tasarımları gibi konular ele alınmaktadır. Ayrıca, Anadolu Selçuklu dönemi kemer tokalarının özellikleri ve çeşitleri de detaylı bir şekilde incelenmektedir.

“*Römisch-Germanisches Zentralmuseum Forschungsinstitut Für Vor- Und Frühgeschichte Kataloge Vor- Und Frühgeschichtlicher Altertümer Band 30, 2 Mainz 2009 Verlag Des Römisch-Germanischen Zentralmuseums*” Bizans kemer tokaları ve aksesuarlarının anlatıldığı katalogunun ikinci cildinde kemer tokaları ayrıntılı olarak anlatılmış ve tipolojileri yapılmıştır.

"*The Material Culture of the Byzantine Empire*", adlı kitap, Cyril Mango tarafından yazılmıştır ve 2009 yılında Ashgate Publishing Ltd tarafından yayınlanmıştır. Kitap, Bizans İmparatorluğu'ndaki malzeme kültürü hakkında geniş bir inceleme sunmaktadır ve kemer tokaları da dahil olmak üzere çeşitli nesnelerin tarihçesi ve kullanımını hakkında bilgi vermektedir.

"*Kültürlerin Buluşması: Osmanlı Kemer Tokaları*" İstanbul: Suna ve İnan Kıraç Vakfı Pera Müzesi, 2012 Sergi Kataloğu, Osmanlı dönemi kemer tokaları üzerine kapsamlı bir değerlendirme içermektedir.

"*Belts and Belt Buckles in Byzantium: Late Antique and Medieval Parallels*", adlı kitap, Sigrid Müller-Christensen tarafından yazılmıştır ve 2016 yılında Routledge tarafından yayınlanmıştır. Kitap, Bizans İmparatorluğu'ndaki kemer tokalarının tarihçesi, stilistik özellikleri ve işlevi hakkında detaylı bir inceleme sunmaktadır.

Cengiz Kırklar "*Osmanlı Kemer Tokaları*" Yapı Kredi Kültür Sanat Yayıncılık, İstanbul, 2016 ,Osmanlı dönemi kemer tokaları üzerine kapsamlı bir araştırma sunmaktadır.

"*Excavations at Saraçhane in Istanbul VOLUME I*" Dumbarton Oaks ve Arkeoloji Müzesi Nezih Fıratlı ortak yönetiminde 1964-1969 yıllarında gerçekleştirilen kazılarda İstanbul'un Bizans Dönemi madeni eserlerinden olan kemer tokaları ayrı bir bölüm olarak ayrıntılı olarak anlatılmıştır.

“*Metalwork From Sardis: The Finds Through 1974 Jane C. Waldbaum*“1958 ve 1974 yılları arasında kazılardan elde edilen buluntuların fotoğraflarını içerir. Metal buluntular tipolojik olarak karşılaştırmamızdaki önemli kaynaklardan biridir.

1.4. Afyon ve Çevresinin Tarihi Coğrafyası

Afyonkarahisar, İç Ege veya İç Batı Anadolu olarak adlandırılan bölgede yer almaktadır ve Akarçay nehrinin geçtiği ovada bulunmaktadır. Kent, volkanik trakit kayalıklardan oluşan bir tepenin etrafında kurulmuştur. Stratejik açıdan önemli bir merkez olan Afyonkarahisar, tarihin her döneminde önemli bir konuma sahip olmuştur ve bu durum ilin coğrafi konumuyla yakından ilişkilidir. (Akurgal,1993: s.15)

Afyonkarahisar, Eski Tunç Çağı'ndan itibaren birçok medeniyete ev sahipliği yapmıştır. Bu nedenle, Anadolu'da "tüm yolların kesiştiği yer" olarak da bilinir ve bu tanımlama için mübalağa yapmış olmayız. Tarihte önemli bir konuma sahip olan kent, Hititler'in Arzava Seferi sırasında geçtikleri bir yer olmuştur.

Afyonkarahisar ilinde, M.Ö. 2500-2000 yıllarını kapsayan Eski Tunç Devri'nden itibaren yoğun bir iskân mevcuttur. Kentte dolaşırken, hemen her yerde medeniyet kalıntılarına veya el değmemiş höyüklerin izlerine rastlamak mümkündür. Yapılan araştırmalar, özellikle höyük tipi yerleşmelerin Eski Tunç Devri'nden bu yana var olduğunu göstermektedir. (İlaslı, 2004: s.49)

Afyonkarahisar'da höyük tipi yerleşmelerin en önemli örneği, Atatürk döneminde başlayıp 1935-1937 yılları arasında tamamlanan Kusura Höyüğü kazısıdır. Bunun yanı sıra, Afyonkarahisar Müze Müdürlüğü tarafından yürütülen kazılar arasında Karacaahmet Höyük'ündeki küp mezarlığı (1950), Burhaniye Kaklık düz yerleşim ve mezarlığı (1983-1984) ve Karaoğlan Höyüğü Kazıları (1987-1990) yer almaktadır. Bu kazılar sayesinde, kentin Eski Tunç Çağı dönemine ait birçok eser ortaya çıkarılmıştır. (İlaslı, 2001: s.83)

Afyonkarahisar'da yapılan kazı çalışmaları sırasında, tunçtan yapılmış ok ucu, bıçak, ustura gibi kesici aletlerin yanı sıra dikiş ve süs iğnesi, testi ve kirmana benzeyen dokuma aletleri bulunmuştur. Ancak maalesef Eski Tunç Çağı dönemine

ait bir tunç işleme atölyesi bulunamamıştır. Bu durum, o dönemde Afyonkarahisar'da tunç işlenmediği anlamına gelmemektedir. (İlaslı, 2001: s.84)

Kesici aletlerin yanı sıra, hayvan kemiklerinden yapılmış aletlerin bulunması da dikkat çekicidir. Bu malzemelerden yapılmış çok sayıda eser, Afyonkarahisar Müzesi'nde sergilenmektedir. Çeşitlilik göz önüne alındığında, gelecekte yapılacak kazı çalışmalarıyla birlikte Eski Tunç Çağı'na ait bir tunç işleme atölyesi de bulunabilir. (İlaslı, 2001: s.85)

Eski Tunç Devri'nde Afyonkarahisar'da dokumacılık faaliyetleri yapılırken, bu faaliyetlerde kullanılan araç-gereçlere dair de pek çok buluntu ele geçirilmiştir. Bu araçlar arasında dokuma tezgâhları, iplik makaraları, dokuma bıçakları gibi aletler öne çıkmaktadır. Ayrıca dokunan kumaşların boyanması için kullanılan boyama taşları da bulunmuştur. Bu eserler, Afyonkarahisar Müzesi'nde sergilenerek ziyaretçilerin ilgisine sunulmaktadır. (İlaslı, 2001: s.87)

M.Ö. 14. yüzyılın başlarında Arzava Krallığı, Hititlerin gücünden rahatsızlık duyarak ayaklandı. Bu durum, Hitit Kralı I. Şuppiluliuma tarafından bastırıldı ve Arzava Krallığı Hititlerin egemenliği altına girdi. Afyonkarahisar, Hitit İmparatorluğu'nun önemli yerleşim yerlerinden biri olarak kalmaya devam etti. (Kınal,1991: s.8)

Aura kentindeki savaş M.Ö. 1315 yılı civarında gerçekleşmiştir. Hititler'in Anadolu'daki egemenliğini güçlendirmesi açısından büyük önem taşımaktadır. Kral yolu, Hititler döneminde Anadolu'daki en önemli ticaret yollarından biri olarak kullanılmıştır ve Hititler, bu yol üzerindeki kontrolü sayesinde büyük bir güç kazanmışlardır. Ayrıca Arzava Krallığı'nın yenilgisi, Hititler'in gücünü artırmış ve diğer krallıklar üzerinde de bir etki yaratmıştır. (İlaslı, 2001: s.90)

Hititlere ait olarak bulunan mühür baskısı, Tarkumuva'nın adını taşıyan tek belgedir ve üzerinde Hitit hiyeroglifi ile yazılmıştır. Bu da Tarkumuva'nın Hitit devletiyle yakın ilişkileri olduğunu ve Hititlerin bölgedeki siyasi etkisinin güçlü olduğunu göstermektedir. Ayrıca Afyonkarahisar'da bulunan birçok arkeolojik eser ve yapının da Hitit dönemine ait olduğu düşünülmektedir. (İlaslı, 2001: s.91)

Kentteki medeniyetin en belirgin izleri, Ana Tanrıça Kibele'ye ait tapınak cepheleri ve aslan kabartmalarıdır. Aslantaş ve Yılantaş anıtları ise anıt mezarlardır ve korunmaları sembolik anlam taşıyan ana tanrıça Kibele'nin aslanlarıyla süslenmiştir. Maltaş anıtında yer alan yazıda, sol üst köşede Midas adı göze çarpmaktadır. Frigler, tümülüs tarzı mezarlar yapmışlardır ve bu mezarlar arasında en dikkat çeken Tatarlı'dadır. Ahşap mezar odasının içinde boyalarla yapılmış resimler ise Frig sanatının en güzel örneklerindedir. (İlaslı, 2001: s.92) Buna ek olarak, kente adını veren kaleyle ilgili bazı kaynaklarda Bizans döneminde yapıldığı iddia edilen kale tezi de çürütülmüştür. Kale, Frigler dönemine ait ana tanrıça Kibele izleriyle doludur ve bu izler hala günümüzde net bir şekilde görülebilmektedir. (Kopruman, 2002: s.369)

Lidya'nın başkenti Sardes'ten Pers merkezi olan Sus'a kadar uzanan kral yolu olarak bilinen bir yol yapılmıştır ve bu yol, günümüzde Dinar ilçesinden geçmektedir. Dinar ilçesinde çok sayıda Darius sikkesinin bulunması, bu yolun bir önemli sebebidir. (İlaslı, 2001: s.93-94) Persler'in yaklaşık 200 yıllık Anadolu hâkimiyetinin sona ermesi, Büyük İskender'in M.Ö. 333'teki Assos zaferiyle gerçekleşti. Bu zaferin ardından Perslerin Anadolu'daki hâkimiyeti son buldu. (Mansel,1999: s.253–256) Büyük İskender'in Assos zaferinin ardından Afyonkarahisar, özerk yönetimlerle idare edilmeye başlandı. Bu dönemde, Apameia, Synnada ve Dokimeon gibi kentler büyük önem kazandı. Apameia kenti III. Antiochos tarafından kuruldu, Dokimeon ise Antiochos'un komutanlarından Dokimos tarafından kuruldu. (Drew-Bear, 2001: s.98)

Roma döneminde Afyonkarahisar, önemli bir askeri merkez haline gelmiş ve bu sebeple stratejik bir konum kazanmıştır. M.S. 2. yy'da yapılan değişikliklerle Roma ordusunun üssü hâline getirilmiş ve İmparator Hadrianus tarafından büyük bir kaleden oluşan bir savunma sistemi inşa edilmiştir. Bu kale, şehrin en yüksek tepesi olan ve bugün de kale adıyla anılan Hisar Tepesi'nde yer almaktadır. Roma döneminde Afyonkarahisar, şehir duvarları ve kapıları, tiyatro, agora, hamamlar ve su kemerleri gibi yapılarla donatılmıştır. Ayrıca, Afyonkarahisar yakınlarında bulunan ve Roma dönemine ait kalıntılar barındıran Aphrodisias Antik Kenti de bölgenin önemli bir turizm merkezidir. (Drew-Bear, 2001: s. 98)

Kırsal kesimde yaşayan insanların evleri kerpiç veya taş duvarlı evlerden oluşuyordu ve yapıları nedeniyle zaman içinde yok olmaya daha yatkındılar. Ancak bazı yerlerde, özellikle de ticaret yollarının yakınında bulunan köylerin kalıntıları günümüze kadar ulaşabilmiştir. Bunun yanı sıra, bazı köylerin yerleşim yeri olarak kullanılmaya devam ettiği ve zamanla gelişerek bugünkü şehirlere dönüştüğü de bilinmektedir. (Drew-Bear, 2001: s.99)

Amorium, Bizans İmparatorluğu'nun bir dönem başkentliğini yapmıştır. Kent, 8. yüzyılda önemli bir merkez hâline gelmiş ve 9. yüzyılda ise Frigya temasının başkenti konumuna yükselmiştir. Kent, ticaret ve sanayi alanında önemli gelişmeler yaşamış, aynı zamanda kültür ve sanatın da merkezi olmuştur. Bu nedenle, Frigya'nın yeniden canlanması ve özellikle Amorium'un önemi, Orta Çağ'da Anadolu'nun tarihinde önemli bir yer tutmuştur. (İlaslı, 2004: s.62)

Afyonkarahisar, Bizans döneminde stratejik bir konuma sahip olduğu için sürekli olarak çatışmaların merkezi hâline gelmiştir. Özellikle güneydeki İslam tehdidi nedeniyle, bölgede sık sık askeri hareketler gerçekleştirilmiştir. Doğu Roma İmparatorluğu, tarih boyunca askerî açıdan oldukça güçlü bir devlet olarak bilinmektedir. Ancak, İslam dünyasının yükselişiyle birlikte, özellikle Araplar tarafından gerçekleştirilen saldırılar karşısında zor durumda kalmıştır. Araplar, İslam dininin gücünü arkalarına alarak Doğu Roma İmparatorluğu'na karşı savaşmış ve birçok zafer elde etmiştir.

Bu dönemde Afyonkarahisar, İslam ordularının ilerleyişine karşı savunma amacıyla kullanılmıştır. Şehir, kalesi ve savunma sistemleriyle stratejik bir konuma sahip olduğu için hem Bizans İmparatorluğu hem de İslam orduları tarafından sürekli olarak kontrol altında tutulmuştur.

Bu dönemde yaşanan çatışmalar ve savaşlar, dünya tarihi açısından önemli olaylardan biri olarak kabul edilmektedir. Doğu Roma İmparatorluğu'nun güç kaybetmesi ve İslam dünyasının yükselişi, Orta Doğu ve Avrupa tarihindeki dengeleri değiştirmiştir. (Dinçmen, 2004: s.24–25)

İslam devleti yükseliş döneminde Bizans İmparatorluğu'nun siyasi egemenliğini kesen ve nüfuz alanını daraltan bir güç olmuştur. İslam devleti,

Hz.Muhammed'in önderliğinde Arap Yarımadası'ndan başlayarak hızla genişlemeye başlamış ve kısa sürede büyük bir imparatorluğa dönüşmüştür. İslam devleti, Bizans İmparatorluğu'na karşı da savaşmış ve İstanbul'un fethi hedefiyle hareket etmiştir. Hz.Muhammed'in "İstanbul elbet fethedilecektir, onu fetheden kumandan ne güzel kumandan, onu fetheden asker ne güzel askerdir" şeklindeki hadisi, İslam dünyasında büyük bir motivasyon kaynağı olmuştur. (Koçak, 2007: s.116–125)

Afyonkarahisar, Bizans İmparatorluğu'nun başkenti İstanbul ile İslam devleti arasındaki önemli bir yol üzerinde yer alması nedeniyle sık sık çatışmaların yaşandığı bir bölgedir. Bu nedenle, İslam-Bizans mücadelesi döneminde Afyonkarahisar birçok kez savaş alanı olarak kullanılmıştır. Afyonkarahisar, Bizans İmparatorluğu ve İslam devleti arasındaki mücadelenin merkezi bir bölge olması nedeniyle, tarih boyunca stratejik bir öneme sahip olmuştur. (Koçak, 2006: s.338)

Bu savaşta özellikle Afşin Bey adlı Türk komutanı ön plana çıkmıştır. Afşin Bey, Abbasiler ordusunun başında yer alarak Amorium'u başarıyla fethetmiştir. Afşin Bey, Türk tarihi açısından önemli bir figürdür ve aynı zamanda Anadolu'ya giren Müslüman Türklerin de öncülerinden biri olarak kabul edilir. (Yıldız, 1974: s.1–22)

Doğal savunma koşulları, Bizans İmparatorluğu'nun güney sınırlarının korunmasında kilit rol oynamıştır. Bölgenin stratejik önemi, Bizanslıların döneminde değişiklik göstermemiştir. İmparatorluğun doğusunda bulunan Arap ve Pers tehdidi, bölgeyi askeri olarak savunulması gereken bir konumda tutmuştur. Bu nedenle, Bizans İmparatorluğu döneminde Afyonkarahisar ve çevresinde birçok kale, surlar, sarnıçlar ve savunma yapısı inşa edilmiştir. Bu yapılar günümüze kadar sağlam bir şekilde gelmiştir ve turistler tarafından ziyaret edilmektedir. (Lightfoot, 2001: s.114)

Tarsus Emiri Tamal tarafından yapılan yağma, Amorium kentinin tarihindeki en büyük yıkımlardan biridir ve şehrin ekonomik, kültürel ve askeri gücünü büyük ölçüde azaltmıştır. Yağmadan sonra şehir tekrar inşa edilse de eski zenginliğine kavuşamamış ve döneminde durağan bir dönem geçirmiştir. Amorium, daha sonraki dönemlerde Anadolu Selçuklu Devleti ve Osmanlı İmparatorluğu gibi farklı devletler tarafından farklı zamanlarda kontrol edilmiştir. Günümüzde, Amorium kalıntıları

arasında Bizans dönemine ait surlar, kiliseler, hamamlar ve sarnıçlar bulunmaktadır. (Lightfoot, 2001: s.119)

Amorium, Bizans İmparatorluğu'nun 7. yüzyılda kurulmuş olan tema (bölge) sistemi içinde Phrygia Thema'nın başkenti olarak önemli bir merkez hâline gelmiştir. 838 yılında Abbasi Halifesi Mutasım'ın gerçekleştirdiği kuşatma sonrası şehir büyük zarar görmüş ancak tekrar imar edilmiştir. Amorium, 11. yüzyıla kadar Bizans İmparatorluğu'nun önemli bir şehri olarak varlığını sürdürmüştür. 1073 yılında Selçuklu Türkleri tarafından ele geçirilmiş ve Bizans kontrolünden çıkmıştır. (Lightfoot, 2001: s.116)

1018 yılında Gazneli Mahmut'un Anadolu'ya yaptığı seferler, sadece keşif amaçlıydı ve büyük sonuçlar doğurmamıştı. Ancak bu seferler, Türklerin Anadolu'ya olan ilgisini artırmış ve daha sonraki yüzyıllarda Türklerin Anadolu'ya yerleşmesi sürecinde önemli bir rol oynamıştır. Ayrıca bu seferler, Bizans İmparatorluğu'nun Anadolu'daki savunma sistemlerini güçlendirmesine de neden olmuştur. (Karazeybek, 2004: s.63)

Dandanakan Savaşı'nın ardından Büyük Selçuklu Devleti'nin gücü artarken, Gazneli Mahmud'un Anadolu'ya yönelik ilgisi azalmıştı. Ancak, bu savaşın doğrudan Anadolu üzerinde etkisi olmamıştı. Selçuklu Devleti'nin Moğol istilasına kadar olan döneminde Anadolu'da önemli Türk beylikleri kurulmuş ve Bizans'a karşı yapılan seferlerde başarılar elde edilmiştir. Ancak bu süreçte Bizans'ın tamamen hırpalandığı söylenemez. Bizans İmparatorluğu, Türklerin yerleşimine karşı çeşitli askeri ve siyasi tedbirler almış ve Türklerin ilerleyişini sınırlamaya çalışmıştır. (Yücel, 1991: s.126)

Türkmenlerin Anadolu'ya yerleşmesi ve Türk güçlerinin Bizans İmparatorluğu'na karşı kazandığı zaferler sonucunda Anadolu'da Türk yerleşimi ve hakimiyeti artmıştır. Yeni otlaklar bulmak gibi ekonomik nedenlerin yanı sıra İslam dinini yaymak, cihat yapmak gibi dinî ve kültürel nedenler de Türklerin Anadolu'ya ilgi göstermesinde rol oynamıştır. (Turan, 2004: s.48)

Romanos Diogenos, Bizans İmparatorluğu'nun başına geçtiği dönemde Anadolu'daki Türk varlığına karşı bir dizi sefer başlattı. Bu seferler sırasında

Selçuklu Türkleriyle çatışmalara girdi ve Malazgirt Savaşı olarak bilinen büyük bir muharebeye girdi (1071). Bu savaş sonrası Anadolu'da Türk varlığı daha da güçlendi ve Selçuklu Türkleri, Anadolu'nun büyük bir kısmını kontrol altına almıştır. (Levtchenko, 1999: s.196)

İmparatorun dikkati akınlarda iken, Bekçioğlu Afşin ve Selçuklu kumandanlarından Ahmed Şah, Ahlât üssünden Orta Anadolu'ya güçlü bir harekât başlattı. Afyonkarahisar il sınırları içinde bulunan Sakarya havzasından Amorium'a ulaşarak kenti ele geçirdi ve tahrip etti. (Köymen, 1998: s.261) İmparator, bu duruma son derece üzüldü ve Afşin'i durdurmak için hemen harekete geçti. Ancak Türk birlikleri hızla hareket ettiği için yakalayamadan İstanbul'a geri dönmek zorunda kaldı. (Sevim-Merçil, 1995: s.56-57)

Bekçioğlu Afşin'in liderliğinde gerçekleşen sefer, ilginç bir tesadüf içermektedir. 838 yılında Abbasiler tarafından gerçekleştirilen Amorium kuşatmasını yöneten komutanın da ismi Afşin'di. Bu nedenle, aynı ismi taşıyan iki büyük Türk komutanı tarafından arka arkaya yaklaşık 250 yıl arayla fethedildi. İmparator Romanos Diogenos, bu saldırılara son vermek için büyük bir ordu toplayarak Selçuklulara karşı savaşmaya karar verdi. Ancak, Türk tarihinde önemli bir dönüm noktası olan Malazgirt Meydan Muharebesi'nde, Diogenos barbar olarak adlandırdığı Türkler tarafından esir alındı. Bu savaşın ardından, Selçuklular Anadolu'da daha ciddi bir şekilde hüküm sürmek için çaba gösterdiler. (Turan, 1999: s.204)

Haçlı seferleri başladığında, bölgedeki nüfus hareketliliği duraklamıştır. Ancak zamanla Selçuklular Anadolu'ya hâkim olmak için ciddi çaba sarf etmişler ve Afyonkarahisar da Türklerin vatanı haline gelmiştir. Tevaif-i Müluk döneminde, Afyonkarahisar, Germiyanlılar'ın kontrolü altına girmiştir. (Roux, 2007: s.323)

Sahip Ata Oğulları Beyliği, Afyonkarahisar, Sandıklı, Emirdağ, Başmakçı, Bolvadin, Çay, Çobanlar, Dinar, Hocalar, İhsaniye, Kızılören, Şuhut gibi yerleşim yerlerini içine alan geniş bir alana hâkim olmuştur. Beylik, özellikle 14. ve 15. yüzyıllarda dönemin en güçlü beyliklerinden biri olarak bilinir. Ancak, Osmanlı İmparatorluğu'nun güçlenmesiyle birlikte Sahip Ata Oğulları Beyliği de zayıflamıştır. Bugün Afyonkarahisar'da Sahip Ata Türbesi, Sahip Ata Camii ve diğer

tarihi kalıntılar, Sahip Ata Oğulları Beyliği'nin izlerini taşımaktadır. (Togan, 1981: s.213–215)

Sahib Ata Fahreddin Ali'nin vezirlikten düşürülmesi ve oğullarının batı uçlarının kaybedilmesi, onun siyasi gücünü zayıflattı ve nihayetinde ölümüne sebep oldu. Bu olaylar aynı zamanda Türkiye Selçuklu Devleti'nin de zayıflamasına neden oldu. 1277 yılında Moğol İlhanlı hükümdarı Abaka Han, Türkiye Selçuklu Devleti'ne saldırdı ve Pervane Muineddin Süleyman'ı esir aldı. Pervane'nin idam edilmesiyle de Türkiye Selçuklu Devleti'nin yıkılışı başlamış oldu. Bu nedenle Sahib Ata Fahrüddin Ali, Türk tarihinin son dönemlerindeki önemli vezirlerinden biri olarak anılır. (Koca, 2001: s.70)

Sahib Ata, Abaka Han tarafından affedilmesinin ardından yeniden siyasi hayatına atıldı ve Konya'ya dönerek Sultan III. Gıyaseddin Keyhüsrev'in yanında yer aldı. Ancak Pervane'nin baskısı ve Moğol baskısı nedeniyle III. Gıyaseddin Keyhüsrev, Sahib Ata'yı tekrar vezirlikten almak zorunda kaldı. Sahib Ata, son olarak Konya yakınlarındaki Sandıklı'ya yerleşti ve burada 1290 yılında vefat etti. Sahib Ata Oğulları ise, Afyonkarahisar ve çevresinde etkili olmaya devam ettiler ve Osmanlı Devleti'nin kuruluş döneminde de bölgede etkin bir rol oynadılar. (Koca, 2001: s.133)

Hasan ve Hüseyin kardeşler daha sonra Karamanlılar'ın ve Germiyanogulları'nın desteğiyle bölgede etkin bir güç haline geldiler ve Afyonkarahisar'da kendi beyliklerini kurdular. (Brockelmann, 2002: s.215)

1277 yılında Sahib Ata'nın oğulları Hasan ve Hüseyin kardeşler, Konya'daki cimri Alâeddin Siyavuş'a karşı bir ayaklanma başlattılar. Ancak bu ayaklanma başarısız oldu ve Hasan ve Hüseyin kardeşler idam edildi. Sahib Ata'nın diğer oğlu İzzeddin Ali, babasının izinden giderek Konya'da siyasi mücadele verdi. Ancak Siyavuş'un güçlü ordusu karşısında başarılı olamadı ve İzzeddin Ali de idam edildi. (Küpeli, 2001: s.126)

İki ordu, 1277 yılında Akşehir'de karşılaştı. Sahib Ata Oğulları ve Germiyanlılar, galip gelerek Siyavuş'u mağlup ettiler ve Konya'yı ele geçirdiler. Siyavuş ise kaçarak Konya dışına çıkmak zorunda kaldı. Ancak, Sahib Ata Oğulları

ve Germiyanlılar arasında kısa süre sonra çıkan anlaşmazlıklar nedeniyle Konya'da uzun süreli bir hükümdarlık yapamadılar. (Uzunçarşılı, 1988: s.150)

Bu savaş, Sahib Ata Oğulları ve Germiyan Türkmenleri için bir zafer olmuştur. Ancak kardeşlerin kaybı büyük bir kayıptır. Bu savaş sonrasında Sahib Ata'nın diğer oğulları da babalarının hakkını savunmak için harekete geçmişler ve isyanlarına devam etmişlerdir. Cimri ve Mehmed Bey ise Sahib Ata'nın oğullarının güçlenmesi karşısında çaresiz kalmışlardır. Ancak bu durum, Anadolu Selçuklu Devleti için bir istikrarsızlık dönemi başlatmıştır. (Turan, 1999: s.582)

Bu olaylar sonrasında Konya'da huzur tekrar sağlanmış ve Sahib Ata Fahrüddin Ali, Selçuklu veziri olarak yeniden görevine dönmüştür. Ancak, oğullarını kaybetmenin acısı ile yaşayan Fahrüddin Ali, artık siyasetten uzaklaşmış ve hayır işlerine yönelmiştir. Fahrüddin Ali, 1289 yılında vefat etmiştir. Ancak, onun ve oğullarının hikayesi Anadolu tarihinin önemli olaylarından biri olarak kaydedilmiştir. (Turan, 1999: s.584-585)

Bu olaylar sonucunda Selçuklu Devleti'nde bir kez daha siyasi istikrarsızlık ortaya çıktı. Fahreddin Ali, yeniden vezirlik makamına getirildi ve devletin kontrolünü eline aldı. Ancak bu kez de II. Gıyaseddin Keyhüsrev, 1284 yılında tahta geçtiğinde, Fahrüddin Ali'nin gücü azalmaya başladı. Sonuçta, 1284 yılında II. Gıyaseddin Keyhüsrev tarafından Fahreddin Ali, isyan etmekle suçlanarak idam edildi. Bu olay, Selçuklu Devleti'nin zayıflamasına ve Moğol egemenliği altında parçalanmasına yol açtı. (Yinanç, 2007: s.252)

Sahib Ata Fahreddin Ali, güçlü liderliği ve cesur tutumu sayesinde Anadolu'da birlik ve istikrarı sağlamıştı. İsyancılarla yaptığı mücadelelerde zafer kazanması, İlhanlı hükümdarının desteğini alması ve halkın desteğiyle birlikte hareket etmesi onu önemli bir devlet adamı haline getirmişti. Anadolu'da birçok bölgede otoritesini sağlayarak, halkın güvenini kazanmıştı. Ancak, oğullarının ölümü onu derinden etkilemiş ve hükümdarlık hayatı boyunca yaşadığı zorluklar nedeniyle daha sonra Karahisar'a çekilerek hayatını kaybetmiştir. (Turan, 1999: s.586)

Sahib Ata'ya memleketin dayanağı denilmesi bu olaydan sonradır. (Turan, 1999: s.589) İlhanlılar'ın Anadolu Valisi Demirtaş'ın komutanı Eretna,

Afyonkarahisar'ın kuşatılacağı haberini aldıktan sonra Nusreddin Ahmet'in kayınpederinin yanına kaçtı. Böylece Sahib Ata Beyliği, Germiyanogulları'nın hâkimiyetine geçti ve Nusreddin Ahmet'in ölümünden sonra Germiyanogullarına katıldı. (Merçil, 1991: s.316)

Osmanlılar, Germiyanogulları'nın zayıflamasından faydalanarak genişlemeye başladılar. Yıldırım Bayezid'in Kütahya Beyliği'ne atadığı Timurtaş Paşa, Germiyanogulları Beyliği'ne bağlı bazı şehirleri ele geçirdi. Bu gelişmeler üzerine Germiyanogulları Beyliği, Osmanlılar'ın tehdidi altına girdi. Osmanlılar ile Germiyanogulları arasında sık sık çatışmalar yaşandı. Ancak Germiyanogulları Beyliği, 1390'da Osmanlılar'ın Kütahya'yı ele geçirmeleriyle birlikte tamamen ortadan kalktı. Böylece Anadolu'da, Osmanlıların yükselişi başlamış oldu. (İnalçık, 2005: s.121-138)

Yıldırım Bayezid'in Anadolu'daki gücü kendisinden başka bir güce tahammülü olmayacak kadar yüksekti ve bu nedenle Anadolu Beylikleri üzerine seferler düzenledi. Germiyanoglu II. Yakup Çelebi'nin de Osmanlı'ya teslim olmasıyla Afyonkarahisar toprakları Osmanlı Devleti'ne geçti. II. Yakup daha sonra Timur'a sığınmak zorunda kaldı. Ancak Timur'un toprakları beyliklere geri dağıtması sonrasında II. Yakup Çelebi, Afyonkarahisar ile birlikte tüm eski Germiyanlı mülkünün sahibi oldu. Ancak gücü eski günlerinde olmayan beylik, Karamanlılar ile arasını açmış ve topraklarını koruyamamıştı. Karamanogulları'nın kontrolü altında geçen 2 yılı aşkın bir sürenin ardından, Çelebi Mehmed'in Karamanogulları üzerine seferi çıkması sonrasında Yakup Çelebi, topraklarına yeniden hâkim oldu. (Küpeli, 2001: s.130)

Yakup Çelebi'nin vefatı ve topraklarının Osmanlı Devleti'ne geçişi, Afyonkarahisar'daki Beylikler Dönemi'nin sona ermesine neden oldu. Osmanlılar, bu bölgedeki diğer beylikleri de fethederek Anadolu'da birliği sağlamaya çalıştılar. Afyonkarahisar, Osmanlılar için stratejik bir öneme sahipti ve şehirde birçok askeri ve siyasi olay gerçekleşti. Osmanlı Devleti, buradaki hakimiyetini sağlayarak, Anadolu'da güçlü bir konuma geldi ve daha sonra İstanbul'u da fethederek, Osmanlı İmparatorluğu'nun temellerini attı.

Afyonkarahisar'ın Bizans dönemi boyunca gösterdiği bu stratejik ve ekonomik önem, şehrin günümüzde de önemini korumasını sağlamıştır. Şehir, modern Türkiye Cumhuriyeti'nin kuruluşundan sonra da önemini sürdürmüş, özellikle sanayi ve tarım sektörlerindeki gelişmelerle birlikte ekonomik açıdan kalkınmıştır. (Sezer, 2014: s.1-10)

Afyonkarahisar, Türkiye Cumhuriyeti'nin kuruluşundan sonra önemli bir sanayi merkezi haline geldi. Şehir, özellikle mermer ve tekstil sektörlerinde önemli bir üretim merkezi olarak tanındı. Afyonkarahisar, 1922 yılında Türk Kurtuluş Savaşı sırasında önemli bir rol oynadı. Şehir, Türk Kurtuluş Savaşı'nın Batı Cephesi'nin en önemli savaş alanlarından biri olarak kabul edildi. İzmir'in Yunanlılar tarafından işgali sırasında, Afyonkarahisar'da da Yunan işgal güçleri bulunuyordu.

Türk ordusu, 27 Ağustos 1922'de gerçekleştirilen Dumlupınar Meydan Muharebesi'nde Yunan ordusunu yenilgiye uğratarak şehri kurtardı. Cumhuriyet döneminde Afyonkarahisar, modern bir şehir haline getirilmek için bir dizi geliştirme projesi başlatıldı. 1929 yılında şehre ilk çimento fabrikası kuruldu. Bu fabrika, Türkiye'nin ilk çimento fabrikası olma özelliğini taşıyor. 1950'li yıllarda Afyonkarahisar'da sanayileşme hız kazandı. Şehir, Türkiye'nin en büyük mermer üreticilerinden biri haline geldi. Ayrıca tekstil ve gıda sektörleri de gelişti. 1970'lerde şehirdeki sanayi sektörü daha da büyüdü ve Afyonkarahisar, Türkiye'nin önemli sanayi merkezlerinden biri haline geldi.

Afyonkarahisar ayrıca, Cumhuriyet döneminde kültürel ve sosyal açıdan da gelişti. Şehirde birçok spor kulübü kuruldu ve spor faaliyetleri yaygınlaştı. Ayrıca, çeşitli kültürel etkinlikler ve festivaller düzenlendi. Afyonkarahisar Türkiye Cumhuriyeti dönemi boyunca önemli bir sanayi merkezi olarak gelişti ve birçok alanda önemli bir rol oynadı. Şehir, tarihi olaylara ve gelişmelere tanıklık etti ve modern bir şehir haline getirildi.

2. İKİNCİ BÖLÜM

2.1. Bizans Maden Sanatı

Bizans İmparatorluğu için büyük bir ekonomik öneme sahip olan maden ocaklarıdır. Bizans İmparatorluğu'ndaki altın madenleri İmparatorluğun siyasi ve askeri gücünün sürdürülmesinde önemli bir role sahiptir. (Kazhdan, 1991: s.1288) Maden ocakları, genellikle İmparatorluk tarafından kontrol edilirdi ve bu kontrol, atanan yöneticiler tarafından titizlikle yerine getirilirdi. (Kazhdan, 1991: s.1289)

Maden ocakları, aynı zamanda ticari bir değer taşırlardı ve değerli madenlerin ticareti, Bizans ekonomisinde önemli bir yer tutuyordu. (Haldon, 1999: s.19) Madenler genellikle büyük şehirlerdeki darphanelerde işlenir ve maden para olarak kullanılırdı. (Asbridge, 2010: s.78) Ancak, işçilerin çalışma koşulları ve güvenliği modern standartlardan oldukça farklıydı. İşçilerin çalışma koşulları hakkında şöyle yazar: "*Madencilik, sert çalışma koşullarına ve işçilerin ölümcül kazalar yaşamasına neden olan tehlikeli çalışma koşullarına sahipti.*" (Kazhdan, 1991: s.1289)

Bizans hükümdarları, maden ocaklarının kontrolünü sıkı bir şekilde ele alır ve bu kontrolü korumak için sıkı bir düzenleme yaparlardı. (Haldon, 1999: s.19) Bu düzenlemeler, işçilerin çalışma koşullarını ve ücretlerini belirler, güvenlik önlemleri alır ve madenlerin üretimini ve işlenmesini yönetirlerdi. (Haldon, 1999: s.19)

Maden ocaklarının işleyişi, birçok faktörün etkisi altında kalırdı. Bunlar arasında yer altı suyu, yetersiz havalandırma, çökme riski, iş kazaları ve yeraltı patlamaları gibi tehlikeler yer alırdı. Bu nedenle, madencilik, son derece tehlikeli bir iş olarak kabul edilirdi. Maden ocaklarında çalışan işçiler, Bizans İmparatorluğu'ndaki diğer işçiler gibi, belli bir hiyerarşik yapı içinde yer alırdı. Bu yapı, işçilerin mesleklerine, eğitim seviyelerine ve ücretlerine göre sınıflandırılırdı. Maden işçileri, genellikle düşük ücretlerle çalışırdı ve çalışma koşulları oldukça zordu. (Kazhdan, 1991: s.1289)

Maden ocakları, Bizans İmparatorluğu'nun birçok bölgesinde bulunuyordu. Örneğin, Balkanlar'da, Anadolu'da ve Doğu Akdeniz'de altın, gümüş, demir, bakır ve diğer madenler bulunmaktaydı. Nikomedia ve Chrysopolis gibi şehirlerde de maden

ocaklarının işletilmektedir. Bizans İmparatorluğu'nun madencilik faaliyetleri, imparatorluğun diğer endüstrileri ile yakından bağlantılıydı. Madenler, Bizans ekonomisinde önemli bir yer tutmaktaydı ve değerli madenlerin işlenmesi ve ticareti, imparatorluğun ticaretine katkıda bulunmaktaydı. (Haldon, 1999: s.19)

Madencilik ayrıca, imparatorluğun askeri gücünün sürdürülmesinde de hayati bir rol oynuyordu, çünkü madenler, silah ve zırh üretiminde kullanılıyordu. (Asbridge, 2010: s.71) Dolayısıyla Bizans dönemi maden ocakları, İmparatorluğun ekonomik, ticari ve askeri gücünü sürdürmek için hayati bir rol oynadı. Ancak, işçilerin çalışma koşulları oldukça zordu ve iş kazaları ve yeraltı patlamaları gibi tehlikelerle karşı karşıyaydılar. İmparatorluk, madencilik faaliyetlerinin kontrolünü sıkı bir şekilde ele alırken, madenlerin işlenmesi ve ticareti de imparatorluğun diğer endüstrileri ile yakından bağlantılıydı.

2.1.1. Bizans Maden Sanatında Kullanılan Madenler

Bizans döneminde el sanatları içerisinde yer alan madenlere Grekçe (metalla) “μὲταλλα” denilmekteydi. Maden ocakları hem devlet hem de özel müteşebbisler tarafından işletildiği bilinmektedir. İşletilen bu ocaklar devletin kontrolü altındaydı. M.S. 4.-5. yüzyıllarda madenlerle ilgili mevzuat Codex Theodosianus'ta geçmektedir. (Mango -Bouras, 1991: s.1351-1352)

M.S. 7.-12. yüzyıllarda Bizans madenleri hakkındaki bilgilerimiz çok azdır. Bu dönemde madenler hakkında bilgileri Bizans, İran ve Latin kaynaklarından öğrenmekteyiz. (Acara, 1997: s.8-9) Bizanslıların estetik zevkleri çok güzel maden eserlerin üretilmesini sağladı. Her birinin tasarımı naif işçiliği nerdeyse mükemmel olan bu takıların hiçbirinin de abartılı bir biçimi yoktu. Nerdeyse her bir madeni eserde sanatlarını konuşuran Bizanslı sanatçılar özellikle altın eserlerde zirve noktasını yaşamaktaydı.

Haçların yaygın kullanılmasına karşın, balık, kuş, koyun gibi Hıristiyan sembelleri tasarımlarında kullandıkları önemli figürler arasındaydı. Ayrıca insanlar değişik madenlerden yapılmış yüzükler takarlardı. Her devirde olduğu gibi sanatsal tasarımlarda yakın coğrafyanın etkisi kaçınılmazdır. Theodora'nın taktığı tacın biçimini büyük oranda Pers beğenisi etkilemiştir. Zengin tebaa özellikle

Hindistan'dan ithal edilen değerli taşları kullanmak istemişlerdir. Bu değerli taşları broşlar, pandantifler, kemer tokaları, yüzükler, haçlar; mücevherlerle bezenen saç modelleri ve eğerler de ve diğer at koşumlarında görmek mümkündür. Yunanlılar bedeni temizliklerine öncelik vermiş ve giydikleri kıyafetlerinin de temiz olmasına dikkat etmişlerdir. (Karaaslan, 2012: s.83-84)

Bizans maden sanatında kullanılan başlıca madenler altın, gümüş, demir, bakır, bronz ve kurşun olup tanımları ve kullanım alanları şunlardır:

2.1.1.1. Altın (Chrysos)

Kaya içinde bulunmakla birlikte özellikle su yataklarında yer almaktadır. Altın, kurşun ile eritilerek veya cıva ile malgama yapılarak diğer madenlerden ayrılır. Soğukken işlenebilme özelliğine sahiptir. (Erginsoy, 1978: s.25-26) Balkanlarda yer almasına karşın Anadolu'da altın, Sardis, Trabzon'un güneydoğusunda ve Artvin'deki ocaklardan çıkarılmıştır. (Atasoy, 1982: s.31-36) Altın maden sanatları içerisinde özellikle değeri simgesel değeri yüksek eserlerde kullanılmıştır. Örnek evlilik kemeri, broş, haç, kilise malzemelerinde kullanılmışlardır.

2.1.1.2. Gümüş (Argyros)

Doğal veya cevher halde bulunan gümüş su yatakları ve kayaların içinde bulunur. (Mango, 2008: s.446) Soğuk işlenmiş altın gibi yumuşak bir metaldir. Cevher gümüş, galen ve gümüş klorür cevherlerinden elde edilir. Galena, gümüş ve kurşun içeren bir kurşun-kükürt bileşiğidir. (Acara, 1997: s.97) Gümüş, erken Hıristiyanlık döneminden beri dini eserlerin ve gündelik nesnelerin üretiminde sıklıkla kullanılmıştır. İmparatorun saltanatını kutlayan hediyelik eşya olarak yapılan "missorium" (gümüş tabaklar) önemli bir grup oluşturdu. (Mango, 1991: s.1682-1683) Orta Bizans döneminde gümüş kullanımının azalması nedeniyle pul sistemi ortadan kalkmış ve kalite kontrol yetkisi başkent valisine devredilmiştir. Mango, Suriye mahzenlerinde bulunan damgalı eserlerden elde edilen malzemenin başkentte damgalandıktan sonra ham gümüşün istenen yere gönderildiğini ve muhtemelen yerel zanaatkarlar tarafından tamamlandığını öne sürerken, araştırmacılar gümüşün damgalanması konusunda fikir ayrılığına düştüler. Antakya

ve İskenderiye'nin en iyi ustaları, değirmenciler ve Karadeniz kıyısındaki önemli atölyeler başkente getirildi. (Acara,1997: s.98) Ayrıca Roma, Konstantinopolis, Nikomedia, Antakya, Trier, Milano ve Ravenna önemli gümüş işleme merkezleriydi. (Strong ,1966: s.183)

2.1.1.3. Demir (Sideros)

Hem doğal dünyadan hem de madencilikten elde edilmektedir. Suriye-Filistin, Anadolu'da Trabzon ve Sinop, Kırım, Doğu Tuna bölgesi (Capidava, Pacuilu lui Soare), Makedonya ve Noricum'da çıkarılmaktadır. (Kazhdan -Tablot, 1991: s.1375-1376)

2.1.1.4. Bakır (Chalkos)

Bakır doğal olarak bulunur ve çıkarılabilir. Soğuk veya sıcak olduğunda morarmaz. Islandığında yumuşar ve soğuk suya daldırılarak tavlabilir. Bu işleme "bakır tavlama" da denir. 14-15. yüzyıl Anadolu'sunda gümüş yataklarının yanı sıra Canik Osmancık, Sinop ve Samsun'da da zengin bakır yatakları vardı. Bakır madenleri bundan önce yüzyıllarca işletiliyordu. Kıbrıslılar bir zamanlar bakır çıkardılar; bu, Moğolların 1244'te Anadolu'yu işgalinden çok önce gerçekleşti. Moğollar bu bölgeyi fethettikten sonra Cenova ve Venedik, Kıbrıs'tan bakır ihraç etmeye başladı. (Belli-Kayaoğlu,1993: s.18) Chalcostrateia semtinde Konstantinopolis bakırcıları bulunmaktaydı. Ayrıca 6. yüzyılın sonlarında Domninos manastırında Kilikyalı bir zanaatkar da çalışmıştır. (Acara, 1997: s.97)

2.1.1.5. Bronz (Chalkos)

Doğada saf bulunmaz, bakır-kalay alaşımıdır. Bakırdan daha sert ve dayanıklıdır. Bronz soğuk işlenmemeli, tavlmalıdır. Dökülmesi tavsiye edilir. Günlük hayatta olduğu kadar dini amaçlarla da kullanılan objeler bronzdan yapılmıştır. Tabak, şişe, sürahi gibi aletlerin yanı sıra gündelik bronz objelerden süs eşyaları da yapılmıştır. Çok sayıda yuvarlak veya kare köprü yapıldı. Desenli bir ölçekte imparatoriçe, imparator ve tanrıça Athena'nın heykelleri vardır. (Wixom, 1976: s.273-278)

2.1.1.6. Kurşun (Molybdos)

Kurşun, Trabzon, Makedonya ve Balkanlardan çıkarılmakta ve işlenmekteydi. Bu metal düşük ısıda hemen eridiği için olta ağırlığı ve mühür olarak kullanılmışlardır. Yine kadınlar kurşun ağırşaklar sayesinde iplik üretmişlerdir. (Mango-Bouras-Cutler, 1991: s. 1199) Ayrıca kurşun bakırla birlikte kullanıldığında değişik formlarda döküm yapılmaktaydı. Kurşun lahitlerin perçinlenmesinde, mimaride, su borularında ve ticarete kullanılmıştır. Kuyumculukta (amulet) ve haç yapımında kullanılmıştır. (Mango-Bouras-Cutler, 1991: s. 1199-1200)

2.1.2. Maden Eserlerin Yapımı ve Süsleme Teknikleri

Yapım ve süsleme teknikleri açısından incelendiğinde dövme tekniği en çok kullanılan tekniktir. kalıba döküldükten sonra levha haline getirilir. Levha halindeki madene istenilen form dövülerek verilir. Bu teknikte “yükseltme” ve “çökertme” şeklinde iki uygulama yapılmaktadır. Yükseltmede dıştan çekiçleyerek ince bir levha istenilen bir boyuta getirilir. Çökertmede yuvarlak olacak şekilde kalın bir levha kullanılır. Kalın plaka tercih olarak tercih edilmesinin nedeni dövüldükçe incelmesinden dolayıdır.

Döküm; Bizans maden sanatında döküm tekniği, maden işçiliğinde önemli bir yere sahip olmuştur. (Mango, 1991: s.78) Döküm tekniği, metalin istenilen şekli alması ve belirli desenlerin oluşturulması için kullanılır. (Mango, 1993: s.18) Genellikle bir kalıp kullanılarak yapılır. Kalıp, metalin eritilmesinden sonra, istenilen şekli alması için kullanılır. (Cormack, 2000: s.119) Kalıp, çoğunlukla kil, kum veya cüruf gibi malzemelerden yapılır. (Mango, 1985: s.36)

Kalıbın hazırlanması, metal işçiliği sürecinde oldukça önemli bir adımdır. Çünkü kalıbın doğru şekilde hazırlanması, son ürünün kalitesini belirleyen bir faktördür. (Laiou, 2007: s.360) Döküm işlemi, genellikle şu adımları içeren bir süreçte yapılır. Öncelikle, maden işçiliği yapılacak olan metal, eritilir ve kalıp içine dökülür. (Mango, 1991: s.77) Daha sonra, metal kalıptan çıkarılır ve işlem görmesi gereken diğer aşamalara hazır hale getirilir. Bu aşamalardan biri de kesim işlemidir.

Kesim işlemi, metalin istenilen şekli alması için yapılır. Son olarak, işlenen metal, mücevherler, heykeller, kilise süslemeleri ve diğer eserler gibi birçok alanda kullanılmak üzere tasarlanır. (Mango, 1991: s.79) Bizans İmparatorluğu'nun zengin maden kaynakları sayesinde, Bizans sanatçıları ve zanaatkarları, döküm tekniğinde oldukça ustalaştılar. (Mango,1991: s.77)

Döküm tekniği, Bizans İmparatorluğu'nun sanat ve mimarisi için özellikle önemliydi. Bizans maden sanatı, döküm tekniği gibi birçok farklı teknik kullanarak, değerli madenlerden yapılan gösterişli ve zarif eserler ortaya çıkarmıştır. (Mango, 1991: s.78) Eriyik haldeki madenlerden seri üretim yapmak için önceden hazırlanmış kalıplara dökülmesi işlemidir.

Döküm tekniği; dolu döküm, boş döküm ve balmumu tekniği olmak üzere üç şekilde uygulanır. (Acara, 1997: s.104)

İçi Dolu Döküm: Eriyik haldeki maden önceden hazırlanmış üstü açık kalıplara dökülürdü. Taş kalıbın üretimi oldukça zahmetli olduğundan daha pratik ve kolay olan kil kalıp kullanılmıştır. Dökümün başarılı olabilmesi için kalıplara dökülen eriyik haldeki madenin soğumasının yavaş olması gerekir. Bunun için kalıpların üstünün kapalı olması tercih edilmiştir. M.Ö. 3000 yıllarında seri üretim yapabilmek için kalıp sayısının artırıldığı görülmüş böylece kalıplar daha fazla deforme olmadan tekrarlı bir biçimde kullanılmışlardır.

Parçalı kalıplara döküm için ilk olarak eser şeklinde kilden bir dış kalıp hazırlanır. Bu kalıba eriyik haldeki madenin dökülmesi ve içindeki havanın çıkması için bu kalıba delikler açılır. Bu kalıp keski aletlerle kesilerek sertleşmiş ve donmuş haldeki madenin bu kısımdan ayrılmış olur ve bu çalışmayla masif halde içinde boşluk kalmayacak eserler üretilir. (Erginsoy, 1978: s.25)

İçi Boş Döküm: Kilden yapılmış olan kalıbın iç kısmına yine aynı malzemeden üretilmiş ikinci bir kalıp(çekirdek) yerleştirilir, eriyik haldeki maden bu iki kalıp arasına yapılır. Dış kalıp üzerinde açılan delik ve kanallardan aktarılan eriyik haldeki madende oluşan hava yine açılan bu deliklerden dışarı çıkmaktadır. Eriyik haldeki maden donduktan sonra ise dış kalıp çıkarılır. (Erginsoy, 1978: s.26)

Balmumu Tekniği: Yöntem içi dolu ve içi boş dökümdür. İçi dolu dökümde balmumundan hazırlanmış kalıbın üzeri kille sıvanır ve havanın çıkması için yapılan kile delikler açılır. İçerisinde balmumu olan kilden yapılmış kalıp baş aşağı çevrilerek fırınlama işlemine geçilir. Kil pişerken balmumu eriyerek deliklerden akar.

Kalıp pişirilme aşamasından sonra sertleşince fırından çıkarılır ve yüksek ısıda balmumundan kalan yere eriyik haldeki maden dökülür. İçi boş dökümde elde edilmesi düşünülen eserin formunda kilden çekirdek hazırlanır, çekirdeğin üzeri elde edilmesi düşünülen eserin kalınlığında olacak şekilde balmumu ile sıvanır. Balmumu kalıbın üzerine özenli bir şekilde kabartma veya kazıma süsleme motifleri yapılır. Eğer süsleme yapılacaksa balmumun üzeri ince kil sonra kaba kil ile sıvanmaktadır. Çekirdek ve dış kalıbın hareket etmemesi tek bir kalıp olarak durması için ince uzun çiviler ile birbirlerine tutturulmuştur. Kalıp baş aşağı fırınlanmadan kil kalıba delik ve kanallar açılır.

Eriyik haldeki maden fırından çıkarılınca kalıba dökülür. Maden tamamen soğuduktan sonra kalıp çıkarılır. Üretimde kolaylık sağlayan tahta ve kil kalıp yöntemi Klasik Çağ başlarından Orta Çağ'a kadar devam etmiştir. Yapılan tasarımlar sonucu bir modelin birkaç defa kullanımı sağlanmıştır. Negatif olarak çıkması düşünülen modeldeki kalıbın içi ustaca üretimi düşünülen eser kalınlığında balmumu tabakası ile kaplanır ve ortasına kilden bir çekirdek yerleştirilir. Balmumun üzerine dış kalıp bastırılır ve eserin şeklinin pozitif olarak balmumun üzerine geçmesi sağlanır. (Erginsoy, 1978: s.27)

Tornada Çekme Tekniği; genelde bu tip işlemde torna tezgâhındaki madeni levhaların yuvarlatılması veya içi boş şekilde olacak eserler yapılırdı. Eserler tornada iki türlü şekilde yapılır. İlk önce yapılmak istenen esere ait tahta kalıp torna tezgâhındaki yerine yerleştirilir. Levha şeklinde olan kalıbın arkası çivi ile tutturulur. Çalışan torna üzerinde kalıp hızla döndürülür, dışardan baskı uygulayarak levhanın kalıbın şeklini alır. İkinci olarak yapılacak işlemde tahtadan yapılmış bir bloğun içine daha önceden tasarlanan kabın şekli oyulur ve elde edilen kalıp torna tezgâhına yerleştirilmiş olur. Madeni levha daha önceden hazırlanan oyuğun ön tarafına

çivilerle sabitlenir. Torna çalıştırılarak desen veya şekil verilecek levhaya bastırılır. (Erginsoy, 1978: s.28)

2.1.3. Maden Eserlerde Desen Çalışmaları

Madeni eserlerde kullanılan teknikler; değerli taş, kabartma, deliği, renkli cam ile süsleme, kazıma niello, kalıpla kabartma ve yaldızdır. Kabartmada kullanılacak madenin içten veya dıştan çekiçlenmesiyle elde edilir. Motiflerin alçak kabartma olması için yöntem olarak dıştan çekiçleme tekniği kullanılır. Motif eğer yüksek kabartma olacaksa alçak kabartmanın tersi işlem uygulanır. (Erginsoy, 1978: s.34)

Ajur (Deliği); Kesici ve delici aletler yardımı ile daha önceden levha olarak hazırlanan objeden ya zemin ya da motif çıkartılır. İşlem sırası olarak yapılacak çalışmada önce çelik kalem veya keski kullanılır. Motiflerin desenleri levhaya kazınır. Böylece zemine çizilen madenler levhadan kesilerek çıkartılır. (Erginsoy, 1978: s.35)

Champléve; Sınırları keski aletlerle belirlenmiş motifin çevresi geniş tutularak ve derince oyularak, desenin ortaya çıkarılma tekniğidir. Kabartma olarak elde edilen motif ayrıca ikinci bir işlem olarak dövülüp perdahlanır. (Mercangöz, 2007: s.291)

Cloisonné: Elde edilmesi düşünülen madenin üzerine cam ve cam benzeri ile yapılacak süslemelerin kontur oluşturmak üzere ince metal şeritlerde eserin yuva oluşturulmasıdır. (Erginsoy, 1978: s.43)

Niello (Savatlama); Oranları belirli karışımlarda kurşun, kükürt, gümüş ve bakır madenlerinin karıştırılmasıyla elde edilir. Daha önce hazırlanan potada Niello eriyik hale getirilir, soğuduktan sonraki işlem olarak yavaşça dövülerek toz halini alması sağlanır. Eserin üzerinde açılan yivlere toz halindeki maden doldurularak alçak ısıda fırınlama işlemi yapılır. Isı ile sıvı hale niello daha önce açılan yivin iç kısmına yayılarak zemine iyice yapışır. Yapışan niello iyice soğuduktan sonra deri üzerine sürülen zeytinyağı ile niello olan kısımlar parlatılır. (Erginsoy, 1978: s.44)

Yaldız; eserin altınla kaplanması işlemidir. Bu içinde değişik kimyasallardan yararlanır. Bu işlem iki türlü uygulanmaktadır. İlkinde altın tozunun civayla karıştırılmasından malgama elde edilir. Elde edilen bu karışım bir mantar parçasının yardımı ile daha önceden hazırlanan madenin üzerine sürülür ve eser fırınlanma işlemine alınır. Karışımdaki cıva ısıda buharlaşır altın ise daha önceden hazırlanan madenin yüzeyine kaplayarak eseri yaldızlar. İkinci yapılacak işlemde ise bronz ve bakır eser kısa bir süre sıcak olan sirkede bekletilir, daha sonra eserin yüzeyine cıva sürülür ve eser altın varakla kaplanır. İlk işlemde olduğu gibi Karışımdaki cıva ısıda buharlaşır altın ise daha önceden hazırlanan madenin yüzeyine kaplayarak eseri yaldızlar. (Erginsoy, 1978: s.48)

Telkari (fligree); Daha önceden tasarımı yapılan maden eser üzerine altın ve gümüş tellerinin bükülmesiyle ortaya çıkarılan desenin eser üzerine tutturulması işlemidir. (Erginsoy, 1978: s.37)

2.1.4. Bizans Maden Sanatındaki Süsleme Teknikleri

Kabartma (Relief): Metalin yüzeyindeki desenleri oluşturmak için kullanılan kabartma, özel bir süsleme tekniğidir. Bu yöntem, metalin yüzeyindeki desenleri derinleştirmek için uygulanır ve sonuçta benzersiz ve estetik bir görünüm sağlar. Kabartma işlemi, metal yüzeyindeki kabartma kalıplarının çıkarılması ve şekillendirilmesiyle gerçekleştirilir. Bu kalıplar, metalin üzerindeki desenlerin belirginliğini artırarak, dikkat çekici bir yüzey dokusu oluşturur. Kabartma tekniği, sanat, mimari ve endüstriyel tasarımlarda yaygın olarak kullanılmaktadır. (Brubaker-Haldon, 2011: s.122)

Metal yüzeyine derinlik hissi vermek için uygulanan bir süsleme tekniği olan kabartma, çeşitli desenlerin metal yüzeyine kazınması veya şekillendirilmesiyle gerçekleştirilir. Kabartma tekniği, yüzeydeki desenlerin çıkıntı yaparak kabartma etkisi oluşturmasına neden olur. Kabartma tekniği, yüksek kabartma ve düşük kabartma olmak üzere iki türde uygulanabilir.

Yüksek kabartma, metal yüzeyinden belirgin bir şekilde yükselen desenlerin oluşturulması için kullanılır. Düşük kabartma ise, daha hafif kabartma etkisi oluşturmak için metal yüzeyindeki desenlerin daha az çıkıntılı hale getirilmesiyle

gerçekleştirilir. Kabartma, dekoratif amaçlı olarak sanat, mimari ve endüstriyel tasarımlarda yaygın olarak kullanılmaktadır. (Mango-Hawkins, 1986: s.26)

Yüksek kabartmada, desenin metal yüzeyinden belirgin bir şekilde yüksekte olduğu ve metal yüzeyinden ayrıldığı kabartma tekniğidir. Bu tekniği kullanarak, desenin metal yüzeyinde daha fazla dikkat çekmesi sağlanabilir. Düşük kabartma ise, metal yüzeyinden daha az yüksekliğe sahip desenlerin oluşturulması için kullanılan kabartma tekniğidir. Bu teknik, daha hafif kabartma etkisi oluşturmak için tercih edilir. Kabartma tekniği, tarih boyunca birçok alanda kullanılmıştır. Bizans heykelleri ve antik madeni paralar gibi tarihi eserlerde sıklıkla kullanılan bu teknik, günümüzde de dekoratif amaçlı olarak sanat, mimari ve endüstriyel tasarımlarda yaygın bir şekilde kullanılmaktadır.

Gravür (Engraving): Gravür, metal yüzeyine özel bir kesici aletle kazınarak veya çizilerek desen oluşturulan bir süsleme tekniğidir. Bu tekniği kullanarak, metal yüzeyinde derin, belirgin ve kalıcı desenler oluşturulabilir. Gravür, el işçiliği ile yapılabilen bir teknik olsa da günümüzde çoğunlukla lazer teknolojisi kullanılarak da gerçekleştirilebilmektedir. Gravür tekniği, sanat, mücevher tasarımı, endüstriyel tasarım ve basım gibi birçok alanda kullanılmaktadır. Ayrıca, para, madalya ve metal levhalar gibi ürünlerin üzerine logo, simge veya isim kazınması için de sıklıkla kullanılan bir tekniktir. Bu teknik özellikle madeni para, mücevher ve objelerin süslemesinde yaygın olarak kullanılmıştır. Bu teknikle, metal yüzeyine özel bir kesici aletle çizim yaparak veya kazıyarak ince çizgiler ve detaylı tasarımlar oluşturulabilir. Gravür, el işçiliği ile yapılabilen bir teknik olmasına rağmen günümüzde teknolojinin ilerlemesiyle birlikte lazer teknolojisi kullanılarak da gerçekleştirilebilmektedir. Gravür tekniği, özellikle mücevher tasarımı, endüstriyel tasarım, basım ve metal levhalar gibi ürünlerin üzerine logo, simge veya isim kazınması için sıklıkla kullanılmaktadır. Bu teknik sayesinde, metal yüzeyinde ince, detaylı ve kalıcı desenler oluşturmak mümkün olmaktadır.

Damgalama (Stamping): metal yüzeyine kabartma veya oyuk işaretlerin yapıldığı bir süsleme tekniğidir. Bu teknikte, metal yüzeyine özel bir damga veya matris yardımıyla basınç uygulanarak, kabartma veya oyuk işaretler oluşturulur.

Damgalama, genellikle seri üretimde kullanılan bir teknik olup, mücevher, madeni para, damga ve metal levhalar gibi birçok alanda kullanılmaktadır.

Damgalama tekniği, metal yüzeyindeki desenlerin belirgin hale gelmesini sağlar. Bu teknikle, yüzeydeki desenlerin kalıcı hale gelmesi ve metalin görünümünün zenginleştirilmesi mümkün olur. Ayrıca, damgalama tekniği, ürünlerin üzerine logo, marka adı veya numara gibi işaretlerin basılması için de kullanılabilir. Bu sayede, ürünlere benzersiz bir kimlik kazandırılabilir. Damgalama tekniği, diğer süsleme tekniklerine göre daha hızlı ve düşük maliyetlidir, bu nedenle endüstriyel üretimde tercih edilen bir yöntemdir. (Cormack, 2000: s.103)

Filigri (Filigree): Filigri, ince tel veya ipliklerin bükülmesi veya örülmesiyle oluşturulan bir süsleme tekniğidir. Bu teknik, Bizans maden sanatında özellikle altın mücevherlerde kullanılmıştır.

Emaye (Enameling): Emaye, metal yüzeyine eritilmiş camın uygulanmasıdır. Bu teknik, Bizans mücevher sanatında oldukça yaygın olarak kullanılmıştır.

Bizans maden sanatı, altın, gümüş, bronz ve diğer metaller kullanılarak yapılan çok çeşitli süslemeli eserler üretmiştir. Geometrik motifler: Çokgenler, daireler, kareler, üçgenler gibi geometrik şekiller, Bizans maden sanatında sık sık kullanılan süsleme motifleridir. Bu motifler, genellikle geometrik düzenlemelerle birleştirilir ve desenler oluşturmak için kullanılır. Bitki motifleri: Bizans maden sanatında, yaprak, çiçek ve meyvelerin tasvir edildiği süsleme motifleri de sıkça kullanılır. Bu motifler genellikle stilize edilmiştir ve zengin ve karmaşık desenler oluşturmak için bir araya getirilir. Hristiyan motifleri: Bizans maden sanatı, Hristiyan dininin sembolleri ve figürlerini de sıkça kullanır. Özellikle haç, İsa, Meryem ve azizlerin tasvirleri sıkça kullanılan süsleme motifleri arasındadır.

3. KEMER TOKALARI

3.1. Pantolon ve Kemer Toklarının Tarihçesi

Prehistorik dönem, MÖ 3300-1200 yılları arasını kapsayan önemli bir dönemdir. Bu dönemde, insanlık tarihinin ilk evreleri yaşanmış ve birçok teknolojik gelişme kaydedilmiştir. Bu dönemde metal işleme teknikleri geliştirilmiş ve ilk kez metal kemer tokaları üretilmeye başlanmıştır. Arkeolojik bulgular, kemer tokalarının MÖ 2000 yılına kadar tarihlendiğini göstermektedir. Metal işleme teknikleri, o dönemlerde bakır ve tunç gibi doğal metallerin kullanımıyla başlamıştır ve zamanla demir işleme teknikleri geliştirilmiştir. (Harding, 2000: s.136)

Prehistorik dönemdeki kemer tokaları, genellikle bakır, tunç, bronz veya altından yapılmıştır. Bu metaller, o dönemlerde bulunması kolay olan doğal kaynaklardandı ve işlenmesi de mümkündü. Kemer tokaları, genellikle yüksek kabartmalı veya gravür detayları olan kabartmalı tarzda yapılmıştır. Bu tokalar, giysilerin bel bölgesine takılarak süsleme amaçlı kullanılmıştır. Prehistorik dönemde, kemer tokaları sadece süs eşyası olarak değil, aynı zamanda statü sembolü ve zenginlik göstergesi olarak da kullanılmıştır. Bu nedenle, bazı kemer tokaları altın veya diğer kıymetli taşlarla süslenmiştir. (Myres, 1911: s.66-81)

Bu dönemdeki kemer tokalarının çoğu basit geometrik şekillere sahipti, ancak bazıları daha karmaşık tasarımlara sahipti. Bu tasarımlar arasında hayvan figürleri, bitki motifleri, insan figürleri ve mitolojik yaratıklar yer alıyordu. Bu tasarımlar, o dönemdeki toplumların kültürel ve dini inançlarına göre şekilleniyordu. Örneğin, bazı kemer tokalarında, güneş ve ay sembolleri gibi astronomik semboller kullanılmıştı. Diğerleri ise yerel toprakların hayvanlarına veya doğal özelliklerine işaret eden sembollere sahipti. Bu karmaşık tasarımlar, kemer tokalarının sadece bir giyim eşyası olmanın ötesinde, aynı zamanda sembolik bir anlamı ve değeri olduğunu göstermektedir. (Jones, 1938: s.427-428)

Kemer tokaları, giysiye sabitlenmek için kullanılan bir mandal ve bir çengel parçasından oluşur. Mandallar genellikle dikdörtgen şekilli olup, kenarlarına veya ortasına çengel yerleştirilir. Mandalın diğer tarafındaki çengel, kemerin deliği veya

halkasıyla birleştirilir. Bu sayede kemer, mandal ve çengel arasındaki bağlantı sayesinde giyside sabitlenir. Prehistorik dönemdeki kemer tokaları, aynı zamanda sosyal statünün bir göstergesi olarak da kullanılmıştır. Altın veya bronzdan yapılan kemer tokaları, zengin ve güçlü insanların sembolü olarak kabul edilmiştir. Bunun yanı sıra, bazı kemer tokalarının üzerinde işlenmiş hayvan figürleri veya bitki motifleri, giysinin kullanıcısının sahip olduğu toplumsal konum veya hayvanlara veya bitkilere olan bağlılığı hakkında ipuçları vermiştir. Prehistorik dönemdeki kemer tokaları, antik dönemdeki örneklerine kıyasla daha sade ve basit tasarımlara sahip olsalarda, metal işleme teknolojilerinin gelişmesiyle birlikte, sonraki dönemlerdeki kemer tokalarının temel tasarım özelliklerini belirlemiştir.

Prehistorik dönemde, kemeri bağlamak için birçok farklı materyal kullanılmıştır. Bu materyaller arasında, bitkilerin örüldüğü ipek veya yünden yapılmış örgüler, hayvan derisi, tendon ve kemik gibi materyaller yer almaktadır. Bununla birlikte, prehistorik dönemde kullanılan ilk kemer tokaları hakkında net bir bilgi yoktur. Arkeolojik kanıtlar, Avrupa'da Tunç Çağı'nda (yaklaşık M.Ö 2000-1600) yapılmış basit kemer tokalarına rastlanmasıdır. Bu dönemde, kemer tokaları, farklı şekil ve boyutlarda yapılmıştır ve özellikle Avrupa'da yaygın bir şekilde kullanılmıştır.

Kemer tokaları giyim, kemer, askeri üniforma, zırh ve koşum takımında kullanılır. Sosyal statülerine ve gelir düzeylerine göre bronz, demir, gümüş, altın gibi çeşitli madenlerden yapılırlar. Kemer tokası işlevini hiçbir zaman kaybetmemiştir ve günümüzde de benzer bir biçim kullanılmaktadır. Kuzey Avrupa'nın Orta Çağ dönemine ait kemer tokalarının tarihçesi oldukça zengindir ve bu konuda birçok kazı buluntusu mevcuttur. Bu kazı buluntuları arasında en önemlileri şunlardır:

Kuzey Avrupa'daki kemer tokaları, genellikle demir veya bronzdan yapılmıştır ve çoğunlukla hayvan figürleriyle süslenirler. Özellikle Viking dönemi kemer tokaları, sivri uçlu şekilleriyle tanınırlar. Bu tür tokaların erken dönemlerinde hayvan motifleri daha belirginken, ilerleyen dönemlerde geometrik desenler ve insan figürleri daha yaygın hale gelmiştir. Tokalar, genellikle gömlek veya tunik gibi giysilerin belinde kullanılırlar ve bu giysiler genellikle kemerle birlikte kullanılırlar.

Kemer tokalarının tarihçesi, çoğunlukla arkeolojik kazılardan elde edilen buluntulara dayanır. Örneğin, Londra'daki arkeolojik kazılarda bulunan kemer tokaları, Orta Çağ döneminin giyim tarzı hakkında önemli bilgiler sağlamıştır. Ayrıca, Viking dönemi kemer tokaları, İskandinav ülkelerindeki arkeolojik kazılarda da sık sık bulunmuştur. Kuzey Avrupa'daki kemer tokaları, Orta Çağ döneminin giyim tarzı hakkında önemli ipuçları sağlamalarının yanı sıra, sanatsal açıdan da önemlidirler. Özellikle Viking dönemi kemer tokaları, hayvan motifleriyle süslenmeleri ve sivri uçlu şekilleriyle dikkat çekicidirler.

Kemer tokalarının Anadolu'ya gelişi hakkında kesin bir bilgi olmamakla birlikte, 8. yüzyıldan itibaren bu bölgede kullanıldığı bilinmekte. Bu dönemde, Anadolu'da İslam kültürü etkili olmaya başladı ve kemer tokaları da bu dönemde daha yaygın hale geldi. Ayrıca, Selçuklu dönemi Anadolu'sunda da kemer tokalarının kullanımı oldukça yaygındı ve bu dönemde üretilen kemer tokaları, Selçuklu sanatının güzel örneklerinden biri olarak kabul edilir. Kemer tokaları, sonraki yüzyıllarda da Anadolu'da kullanılmaya devam etti ve günümüzde de geleneksel kıyafetlerde ve halk oyunlarında kullanılmakta. (Anamış, 1990: s.47-65)

Orta Asya'da yaşayan Türk boyları, tarihin erken dönemlerinden itibaren kemer tokalarını yaygın bir şekilde kullanmıştır. Özellikle Hun, Göktürk ve Uygur gibi Türk boyları, metal işleme tekniklerinde önemli bir seviyeye ulaşmışlardı ve bu teknikleri kemer tokaları üretiminde de kullanıyorlardı.

Bu kemer tokaları, sadece bir süs eşyası olmanın ötesinde, aynı zamanda statü göstergesi olarak da kullanılmıştır. Özellikle Göktürkler döneminde, kemer tokaları üzerine çeşitli semboller işlenerek, o kişinin ait olduğu aile veya topluluk hakkında bilgi verilmesi sağlanmıştır. Bu nedenle, Orta Asya'da kemer tokaları sadece bir aksesuar değil, aynı zamanda toplumsal bir öneme de sahipti. (Woods, 2000: s.88)

Aynı dönemde, İslam'ın yayılmasıyla birlikte Orta Asya Türk kültürü de İslam kültürüyle etkileşim halindeydi. İslam, Orta Asya Türkleri arasında 8. yüzyılda yayılmaya başlamış ve kısa sürede yaygınlaşmıştır. Bu süreçte, Türk kültürü ve İslam kültürü arasında birçok etkileşim yaşanmıştır.

Bu etkileşimlerin sonucunda, Türk kültüründe İslam öğeleri de yer almaya başlamıştır. Özellikle Türk sanatında, İslam sanatından etkilenmeler görülmüştür. Örneğin, Selçuklu dönemi Türk sanatında İslam motifleri ve süslemeleri sıklıkla kullanılmıştır. Bunun yanı sıra, Orta Asya'daki Türk boyları arasında İslam'ın yayılmasıyla birlikte İslamî unsurların da yer aldığı kemer tokaları üretilmiştir. Özellikle 9. ve 10. yüzyıllarda üretilen kemer tokalarında, hem Türk hem de İslam motifleri bir arada kullanılmıştır. Bu da Türk kültürü ve İslam kültürü arasındaki etkileşimin somut bir örneğidir. (Frye, 1996: s.134)

Anadolu Selçuklu Devleti döneminde Türk kültürü ve İslam kültürünün birleşmesi sonucu kemer tokaları Anadolu'da yaygın bir şekilde kullanılmaya başlandı. Selçuklu Devleti'nin zenginlik ve ihtişamı, kemer tokalarının da daha karmaşık ve süslü tasarımlarla üretilmesine olanak tanıdı. Bu dönemde, kemer tokaları sadece zenginler tarafından değil, orta sınıf tarafından da kullanılmaya başlandı ve giyim kültüründe önemli bir yer edinilmişti. (Anamış, 1990: s.57)

3.2. Eski Türk Topuluklarında Kemer Kullanımı

Toka Türkçe'dir ve "iki derenin birleştiği yer" anlamına gelir. Kemer tokası ise kemerin estetik açıdan en hoş kısmı olarak tanımlanmaktadır. (Baydar, 2020: s.90-91) Kemerin uçlarını birleştirmek ve tutmak için bir mekanizma ihtiyacı, kemer tokasının ortaya çıkmasına neden oldu. Bir metal çerçeve genellikle, ortası serbest ve çerçeveye sabitlenmiş metal bir dil ile kemeri bu çerçeveye bağlayan bir plaka parçasından oluşur.

Kemer tokası, altın, gümüş, pirinç veya bakır gibi metal veya alaşımlardan yapılan ve örgü, kumaş veya metal bir kemerin ön kısmına iki ucundan tokalar takılan bir takı türü adı olarak bağlanmak anlamına gelir. Kemer tokası, kemerin iki ucunu kemere bağlayan bir halkadır ve istediğiniz genişlikte kullanabilirsiniz. (Koyuncu –Erten, 2020: s.2848)

İskitler; Göçebe yaşam tarzının en eski temsilcilerinden biri olan İskitler 'Saka' olarak da bilinmişlerdir. İç Asya'dan Batı'ya göçleri, yerleşik toplumlarda yaşamalarına neden olmuştu. İskitler Çin Seddi'nden Tuna Nehri'ne kadar geniş bir alana yayılmıştır. M.S. 8. yüzyıl Kurgan kültürünün M.S. 2. yüzyıla kadar bıraktığı

kültürel miras açısından “Kurgan kültürü” içinde önemli bir yer tutar. (Çalış, 2017: s.42-60) Kurganlar; bozkır kültürünün önemli bir parçası olan ölümler için hazırlanan çadırları andırırlar. Ahirete hazırlanan bu İskit çadırı biçimi yüzyıllarca dinlenme yeri olarak kullanılmış ve özellikle Hun Türk kültüründe önemini korumuştur.

Eski Batı edebiyatında ve daha sonraki dönemlerde bu mezar höyüklerine 'tümülüs' adı verildi. (Arık, 2008: s.4) İskit kültür ve sanat anlayışıyla ilişkilendirilen unsurların çoğu, güney Rusya'daki İskit Kurgan'ından kaynaklanmaktadır. Pek çok arkeolojik öğeye sahip en önemli İskit Kurganları arasında Chertomlyk-Kurgan, Issyk-Kul Gölü yakınında Esik-Kurgan, Kazakistan'daki Alma Ata'ya 50 km uzaklıkta Pazırık platosundaki kazılarda ortaya çıkarılan bu eserlerde doğaya olan bağlılığı dikkat çekse de yaban hayatı hakimdir.

İskit sanatında önemli bir yer tutan silah kabzalarında ve eyerlerde keçi, geyik, leopar, kaplan, kartal ve grifon tasvirleri yaygındır. Hayvan savaş sahnelerini ele alan bu sanat anlayışı, Hun sanatında ortaya çıkan hayvan üslubu ile ortak bir yanı bulunan İskit hayvan üslubu (göçebe hayvan sanatı) olarak ifade edilmektedir. (Oral, 2015: s.721-722) Hunlar; Hun Türkleri sadece günlük demir mutfak eşyalarını işlemekle kalmamış, aynı zamanda silah imal etmişlerdir. Mezar buluntuları arasında tek ağızlı kılıçlar, üç ağızlı ok uçları, kemik yaylar, demir atlı gemi parçaları, kemer süsleri, insan figürleri ve gümüş tabaklar da bulunmuştur. (Anadol, 2010: s.441) Hunların kıyafetlerinde altta pantolon, üstte deri veya kumaş pantolon ve yün çorap bulunmaktadır. Botlar keçe veya deriden yapılır. İç çamaşırlar veya gömlekler iç çamaşırların üzerine kat kat giyilir. Gömlekler pantolonun içine sokulmak yerine aşağı sarkar ve genellikle geniş yakalı olarak kullanılmıştır.

Orta Asya'nın üst kısımlarında 'kapan' adı verilen soğuk mevsimde giyilen kıyafetler vardı. Belde, genellikle bir kemer veya bir rütbe işareti olarak kabul edilen, bir plaka ile süslenmiş deri bir kemer vardır. (Çoruhlu, 2002: s.71) Ordos bölgesindeki maden ocaklarından çıkarılan birçok kemer süslemesinde hayvanlar, tek başlarına veya gruplar halinde sakin ve hareketli tasvir edilmiştir. Birbirlerine saldıran hayvan sahneleri genellikle dekoratif desenler olarak kullanılır. Özellikle Hunlarda görülen kurt figürü askılı kemerler, metal levha ve tokalar, koşum süsleri,

kılıç kabzaları ve bele takılan bir kırbaç üzerine yapılmıştır. (Diyarbakirli, 1972: s.119-121)

Göktürkler'e gelince Türk tarihinde oldukça önemli bir yere sahip olan Göktürkler, tarihsel seyrine bakıldığında 542 ile 745 yılları arasında hüküm sürmüştür. (Altınkılıç, 2020: s.1101) Göktürk erkek kaftanının ön ortası kapalı, sol tarafı yukarıya ve kadınların sağ tarafı yukarıya gelecek şekilde kapanmaktadır. Göktürk kaftanında önemli bir unsur yakanın dışa dönük olmasıdır. (Altınkılıç, 2020: s.1103) Göktürk dönemi kostümlerinin dayandığı heykellerin Türk ikonografik özellikleri ile özellikle kendi dönemlerinde gerçekçi bir anlayışa yakın bir üslupla işlendiği görülmektedir. Türklerin yüz hatlarını, saç şekillerini ve kıyafetlerini (kaftan, pantolon, sarkan kemer, çizme vb.) göstermektedir. Heykellerin çoğu, bir elinde kemerden sarkan bir silah ve bir kadeh veya benzeri bir güç ve egemenlik sembolü tutarken, bazıları ayakta, bazıları oturur vaziyette verilmiştir. (Salman, 2010: s.15) Günümüzde Moğolistan sınırları içerisinde uzun kaftan ve bel çevresindeki deri kemer hatları dışında giyimi anlatan çok fazla detay içermeyen Göktürk dönemine ait birçok oyma bulunmaktadır. (Salman, 2010: s.20) Mezarın etrafına, ölümünden sonra hana hizmet ettiğine inanılan çok kaba heykeller (barbar) inşa edilmişti. (Güney, 2002: s.81)

Avarlar ise Avrupa'da Hun imparatorluğunun yıkılmasından bir asır sonra Orta Asya'dan yerleşen Avarlar, Avrupa'da yeni bir kültür doğurdu. (Anadol, 2010: s.445) Bazı Bizans kaynakları Avarların elbiselerini şöyle anlatır: "Orta ve İç Asya'nın elbiseleri gibi, ya bir kaftan ve yumuşak deri çizmeler ya da şeritlerle bağlanmış metal bir levha giyerdi. Süslü geniş tabanlı ayakkabılar giyer. Kemerler, silahlar, kostüm takıları, kolyeler, kaburgalar, düğmeler, tokalar ve başlıklar bu kostümü yeterince tamamliyordu." (Çoruhlu, 2011: s.52) Tüm Türk topluluklarında olduğu gibi Avarlar için de kemer bir rütbe olarak kullanılmıştır. (Diyarbakirli, 1972: s.177) Avar sanatında hayvan motiflerinin yanı sıra bitki motifleri de önemli bir yer tutar, ancak geometrik desenlerin kemer süslemesinde yaygın olarak kullanılmadığını görsek de kemere takılan bazı süslemelerin Avar sanatında yaygın olarak kullanıldığı söylenebilir. (Tavkul, 1994: s.42)

Uygurlar'a gelince Uygurların inandıkları dinler (Maniheizm ve Budizm), üretimin ana unsurları ve sanatsal faaliyetler için ilham kaynakları olarak resim, heykel, kitap aydınlatma, ciltçilik, ciltçilik gibi seçkin eserler üretmişlerdir. Bu eserler başta Türkiye, Çin ve İslam ülkeleri olmak üzere birçok medeniyetin sanat üsluplarını önemli ölçüde etkilemiştir. (Aslanapa, 1989: s.15) Uygurların tapınaklarındaki duvar resimlerinden bu dönemin kıyafetleri hakkında bilgi edinebiliriz. Grünwedel ve Le Coq'un Turpan'daki kazıları, freskler ve ipek üzerine resimler gibi Maniheizm sanatının etkisinde kalmış başka birçok eseri de ortaya çıkardı. İskit, Hun ve Göktürk devirlerinin göçebe hayatından Uygur devrinin yerleşik hayatına geçiş ve giyim kültürünün çeşitli dini kabullerle görselleştirilmesi ön plana çıkmış, dini motifleri güçlü üsluplar ortaya çıkmaya başlamıştır. (Begiç, 2016: s.40-41) Uygurlar arasında sarkık kemer geleneği devam etmektedir.

Totemizm ve Şamanizm'den kopan Uygurlar arasında, aynı dönemde otlaklarda yaşayan diğer Türk topluluklarının aksine kemer, hayvan heykelleriyle süslenmemiştir. Bu buluntular askeri faaliyetlerle ilgilidir ve pantolon'un baskın giyim türü olduğunu gösterir. Pantolon ve kemer tokası kullanımı Roma ordusundaki barbar kabile veya barbar unsurlarla ilişkilendirilmiştir. Eskiden pantolonlar deri kemerlerle bağlanırdı. Geç Antik Çağ'da pantolon kullanımının yaygınlaşmasıyla birlikte yeni ve farklı türde tokalar icat edilmek zorunda kalmıştır. Toka, imalat ve pratiklik gibi özellikleri ile geç Helenistik dönemden itibaren fibula veya fibula'nın yerini almaya başlamış ve sadece giysi kemerleri için değil, zırh, zırh süsleri ve silah bağlantı kemerleri için de kullanılmıştır.

Deri kemerleri döndürmek veya perçinlemek için kullanılan mekanizmalar genellikle düz, yarım daire veya oval halkadan oluşan ve bu halkaya dil takılan en yaygın olarak giyim, kemer, çanta ve aksesuarlarda kullanılan metal parçalardan birisi olmuştur. J. Russell'ın toka üretim tekniğini izleyerek bir Anemuriumda bulunan bir kemer tokası üzerindeki çalışmasında sadece toka halkası ve dili ile toka halkası ve plakası tek parça, toka halkası ve plakası ise ayrı yapıldığından üç ana gruba ayrılarak incelenmiştir. M. Lightfoot, Afyon Arkeoloji Müzesi ve Amorium kazılarında yapım tekniğine göre Bizans kemer tokaları bulunmuştur.

3.3. Kemer Tokası Üretimi Ve Yapım Teknikleri

Kemer tokalarının hazırlanmasında el ile hazırlanan kalıplar nemli tutulur. Erimiş metal, döküm bacası dediğimiz yerden kalıba dökülür ve basınç boşluğunu doldurur. Kalıptan çıkarılan bronz tokanın konturlu kısmında oluşan çapak törpü ile temizlenir ve dil çubuğu bağlanarak kullanıma hazır hale getirilir. Döküm teknikleri kullanılarak tek parça olarak yapılan kemer tokaları, iki parça halinde yapılan mafsallı kemer tokaları, basit halkalı kemer tokaları ve çitçitli kemer tokaları olmak üzere dört ana gruba ayrılmıştır.

3.3.1. Kemer Tokalarının Bölümleri

Kemer; istenilen ebatta kesilen derinin şeritler halinde işlenerek kemer elde edilmesi işlemidir. Elde edilen bu parçayı kemer olarak kullanmak için bazı unsurlar eklendi. Bu elemanlar; kemerin toka ile uç arasında şerit halindeki ana kısmı gövde denilen kısım, kemerin belden sonraki kısmı, bel ayar deliklerini açan kısım ve kemerin bel kısmından sonraki kısımdır.

Kemer Tokası: Kemerin bele bağlandığında kaymaması için kemerin iki ucunu birbirine birleştiren bağlantı parçasıdır. Kemer tokası çeşitli metallere üretilen ve farklı modelleri bulunan kemer ile bütünleşiktir. Günümüzün tokaları arasında dikdörtgen, oval vb. çerçevelere kemer ucu çerçevesi, dil çubuğu, kemerin gövdesine ve ucuna bağlanan toka çerçevesine (köprü) takılı cihaz, kemerin gövde kısmına ve/veya dil çubuğunun takılı olduğu köprü ve dil oluşu olarak adlandırılan, dil deliğinin tam karşısına oturan ve kaymasını önleyen oyuk kısım olarak tanımlayabiliriz.

Kemer tokasının üst bölümü şu kısımlardan oluşur:

Dil deliği: Kemer gövdesi ile kemer ucu arasındaki bağlantının yuvarlak kısmını güçlendirmek için şerit şeklinde ince bir metal yapıştırılır. Dil köprüsü: vücut kısmı ile uç kısmı arasında bulunur ve bir dil deliği vardır. Kemer tokası deseni, bu parçanın farklı şekil ve boyutlarda yapıldığını veya kabartmalı olduğunu gösterir. Uçlu Çerçeve: Ucu gövdeye bağlantısını sağlar. Toka modelleri kare/dikdörtgen veya oval olarak mevcuttur. Dil oluşu: Dil çubuğunu sabitlemek

için dil deliğine bakan kemer noktasında oyuk bir kısım yapılır. Dil çubuğu: Dil deliğine bükülmüş bir çubuktur (kanca şeklindeki dil çubuğu gövde ile birlikte dökülür ve bazı kalıplarda dil çubuğu yoktur veya sonradan eklenir.

Kemer tokasının alt kısmı şu bölümlerden oluşur:

Döküm Bacası: Kemer tokasının alt kısmında bulunan bu kısım, metali yatay veya dikey olarak yerleştirilmiş bir kalıba dökmek için kullanılıyordu. Bulunan pozitif örnekler bakıldığında kemer tokasından kesilen kısımdan ziyade bu kısmın vücudu hareketsiz kılmak için kullanıldığı söylenebilir. **Kemer Gövde Bağlantı Deliği:** Kemer tokasını takmaya yarayan bölümdür. Bu montaj deliği, bazı kemer tokalarında yarım ay, bazılarında ise yarım kalp veya düz daire şeklinde tasarlanmıştır. **Perçin:** Kemer tokasını kemer gövdesine takmak için dikdörtgen bir çıkıntı. Kemer tokası kalıbında bulunan dikdörtgen boşluk, perçinin belirli bir işlev için döküm işlemi düşünülerek oluşturulduğunu gösterir. Biri döküm bacasında, diğer ikisi büyük kalıp zımba deliklerinin yanında ve iki perçin küçük kalıp zımba deliklerinin yanında (C grubu hariç) olmak üzere üç adet perçin bulunmaktadır. Pozitif bir kemer tokası, perçinin sonradan yandan delindiğini gösterir. **Zımba Deliği:** Kemer tokasını kemer gövdesine takmak için kullanılan yuvarlak ve/veya ters "U" şeklindeki parçalardır. Kemer tokasının modeli, tokenın boyutuna bağlı olarak büyük olanda dört, küçük olanda iki delik içerir.

4. KATALOG

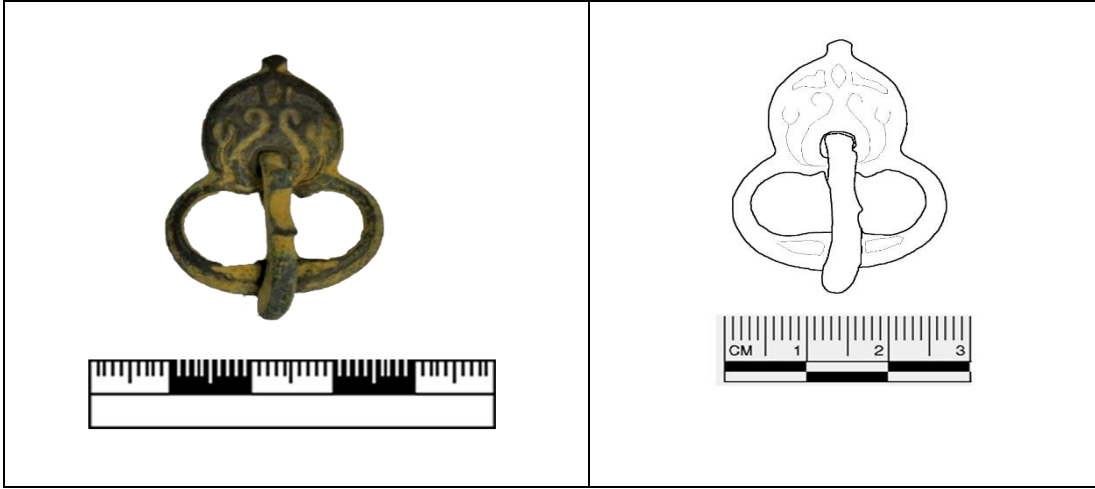
Cumhuriyet'in ilk yıllarında başlayan tarih araştırmaları ışığında, Afyonkarahisar'da önce Asar-ı Atika Muhipleri Cemiyeti, daha sonra Halkevi çalışmalarını bünyesinde bir müze oluşturma ve il tarihini yazma girişimleri olarak 1928 yılında çalışmalar başlamıştır. Süleyman Hilmi Gönçer ve Oğuz Günel beylerin öncülüğünde başlatılan bu çalışmalar sonucunda, bulunan eserler, Taş Medrese'de depolanmaya başlanmıştır.

Eserlerin toplanmaları sonucunda, 1931 yılında kurulan Müze Memurluğu, 1933 yılında Müze Müdürlüğü'ne dönüştürülmüştür. Süleyman Hilmi Bey'in üstlendiğı bu görevler sonucu Müze, bölge müzesi konumuna yükselmiştir. Bursa ve Konya Müzeleri dışında, müze yoktur. Bu nedenle Süleyman Hilmi Bey, çevre illere de giderek, zor koşullarda da müzeciliğın yapılabileceğini göstermiştir. Uşak, Burdur, Isparta ve Aydın çevrelerinden arkeolojik, Aydın ve Kütahya çevrelerinden etnoğrafik eserler toplamıştır.

1971-1977 yılları arasında, Müze Müdürü Mehmet Yılmaz ve Müdür vekili Saadet Özgündüz zamanlarında, müze envanterleri yenilenmiş, teşhir ve depo düzenlemeleri yapılmıştır. 1977 yılında Ahmet Topbaş'ın Müze Müdürlüğü'ne atanmasıyla yapılan arazi çalışmaları sonucunda, özellikle höyük, örenyeri, gibi sit alanları ile taşınmaz anıt yapılar belirlenerek, tescil çalışmaları yapılmaya başlanmıştır. Ahmet Topbaş'ın 1994 yılında müzeden ayrılmasıyla, Ahmet İlaslı müdürlüğe vekalet etmiş, 1997 yılında Seracettin Şahin, 2003 yılında ayrılmasıyla da, Mevlüt Üyümez müdür olarak atanmışlardır.

Mevcut müze binası tek katlıdır. Müze'de birbirine bağılı 9 sergi salonu ile 5 oda, bir kitaplık, bir konferans salonu(Etnoğrafya Deposu), alt katlarda 6 depo(Cam-Metal, Klasik, ETÇ, Giriş, Mahkemelik ve Taş Eser Depoları) ,bir fotoğraf atölyesi, arşiv odası ile laboratuvarı yer almaktadır. Sergi salonlarında Taş-Maden (kalkolitik) çağından Bizans çağına kadar Afyonkarahisar ve çevresinden bulunmuş olan arkeolojik eserler, kronolojik bir sıra esas alınarak sergilenmektedir.

Zamanla il içinden çeşitli yollarla müzeye kazandırılan eserler dışında, çevre illerden de müzeye getirilmiş olup da alınan eserlerle birlikte 2020 yılı sonucunda: Arkeolojik eser 13.592, Etnoğrafik eser 4.529, Sikke 31.260 adet, Arşiv Vesikası 26 olmak üzere toplam 49.472 adet eser bulunmaktadır.

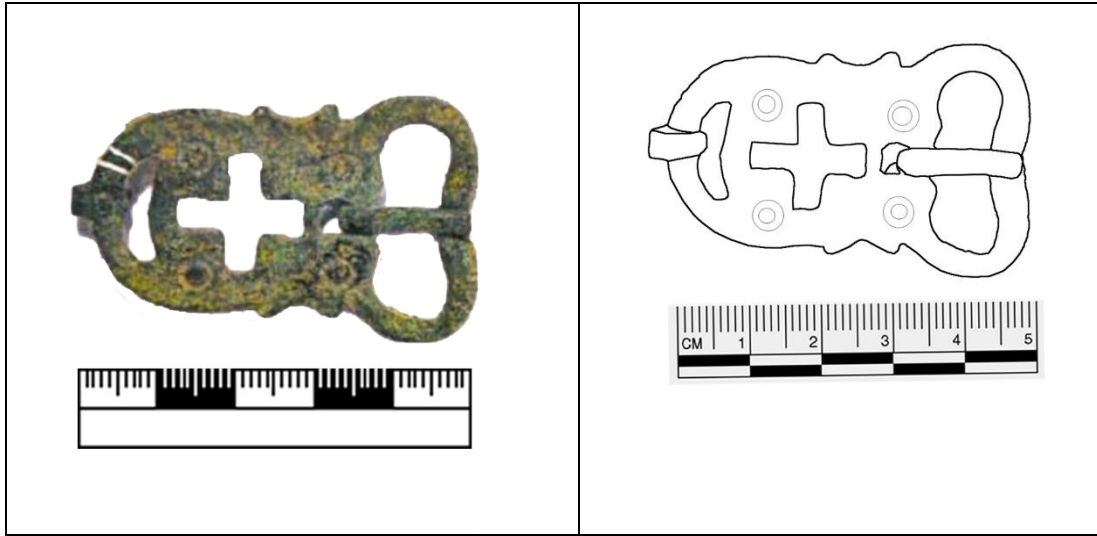
Fotoğraf 4.1. 12753 Envanter Numaralı Eser

Çizim 4.1.12753 Envanter Numaralı Eser

Katalog No:1**Envanter No:** 12753**Buluntu Yeri:** Uluköy-Hocalar Mevkii/Afyonkarahisar**Eserin Cinsi:** Bronz**Boyutları:** Uz: 3.28cm, Gen: 2.56cm Kal: 0.34cm**Eserin Dönemi:** Doğu Roma (M.S 575-675)**Müzeye Geliş Tarihi:** 19.11.1997**Eserin Geliş Şekli:** Mazlum Güner'den satın alma

Eserin Tanımı: Tek parçadan oluşan kemer tokasının, üzerinde dili de mevcuttur. Toka halkası düzgün olmayan oval formunda olup, halka üzerinde dilin karşı ucunun oturabileceği bir yuva yer almaktadır. Ayrıca dil, üst kısmında iki tepecik yapacak biçimde çalışılmıştır. Kemer bağlantısının yapıldığı levha kısmı içinde, kalp motifini şeklinde uzatılan stilize edilmiş yaprak deseni bulunmaktadır. Toka halkası ile levhanın birleştiği bölümün ortasında, toka dilinin geçirildiği bir delik açılmıştır. Kemer bağlantısının oluşturan kalbin uç kısmında, bitiş topuzu bulunmaktadır. Tokanın arkasına ise, kemere tutturmaya yarayan iki halka kaynak edilmiştir.

Durumu: Yüzeyi kısmen oksitlidir.

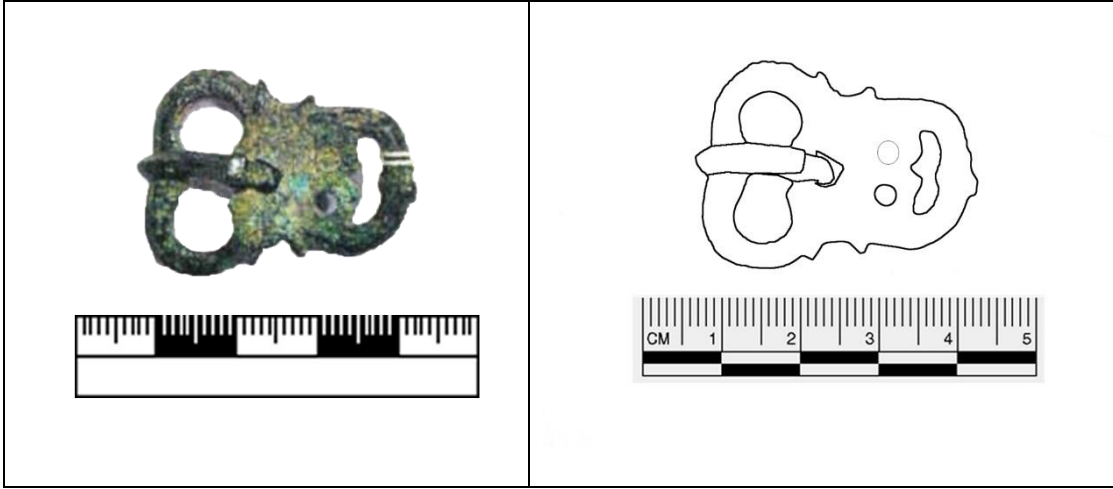
Fotoğraf 4.2. 10654 Envanter Numaralı Eser

Çizim 4.2. 10654 Envanter Numaralı Eser

Katalog No:2**Envanter No:** 10654**Buluntu Yeri:** ?**Eserin Cinsi:** Bronz**Boyutları:** Uz: 5.3cm, Gen: 3.3cm**Eserin Dönemi:** Doğu Roma(M.S 540-600)**Müzeye Geliş Tarihi:** 25.07.1992**Eserin Geliş Şekli:** Leman Ünver'den satın alma

Eserin Tanımı: Bir bölümü küçük, oval diğer bölümü büyük çana benzer yapıdadır. Bölümlerin ayırım yerlerinin ortasında dil yuvası ve bükülmüş dili vardır. Çana benzeyen alanın üst kısmında yarım daire şeklinde bir delik bırakılmıştır. Orta göbekte de haç işareti boşluk alan bırakılarak yapılmıştır. Yanlarından çıkıntılar bırakılmış arka alanda delikli tutmalık yeri var.

Durumu: Yüzeyi oksitli ve klorlüdür.

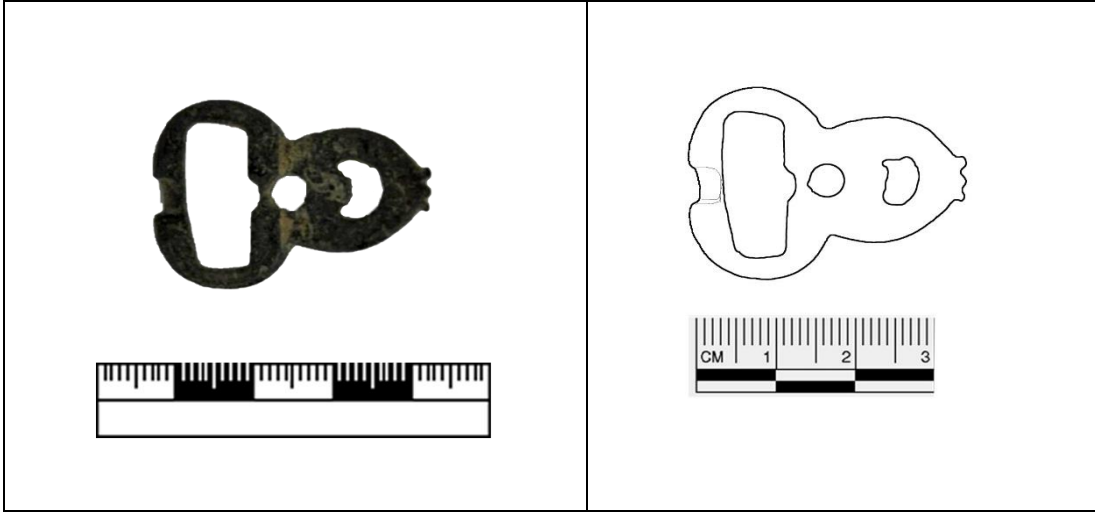
Fotoğraf 4.3. 10656 Envanter Numaralı Eser

Çizim 4.3 10656 Envanter Numaralı Eser

Katalog No:3**Envanter No:** 10656**Buluntu Yeri:** ?**Eserin Cinsi:** Bronz**Boyutları:** Uz: 3.4cm, Gen: 2.6cm**Eserin Dönemi:** Doğu Roma (M.S 520-590)**Müzeye Geliş Tarihi:** 25.07.1992**Eserin Geliş Şekli:** Leman Ünver'den satın alma

Eserin Tanımı: Oval ve yuvarlak iki bölümlü gövdesi vardır. Gövde kenarları bitkisel kabartmalıdır. İki bölüm arasında ortada yuvarlak bir delik bulunmaktadır. Yuvarlak bölüm içerisinde yaprak uzantısı dışında ortada çıkıntı arkada gözlü iki çıkıntı vardır.

Durumu: Yüzeyi oksitli ve klorürlüdür.

Fotoğraf 4.4. 12925 Envanter Numaralı Eser

Çizim 4.4.12925 Envanter Numaralı Eser

Katalog No: 4

Envanter No: 12925

Buluntu Yeri: Afyonkarahisar[?]

Eserin Cinsi: Bronz

Boyutları: Uz: 3.46cm, Gen: 2.50cm, Kal: 0.19cm

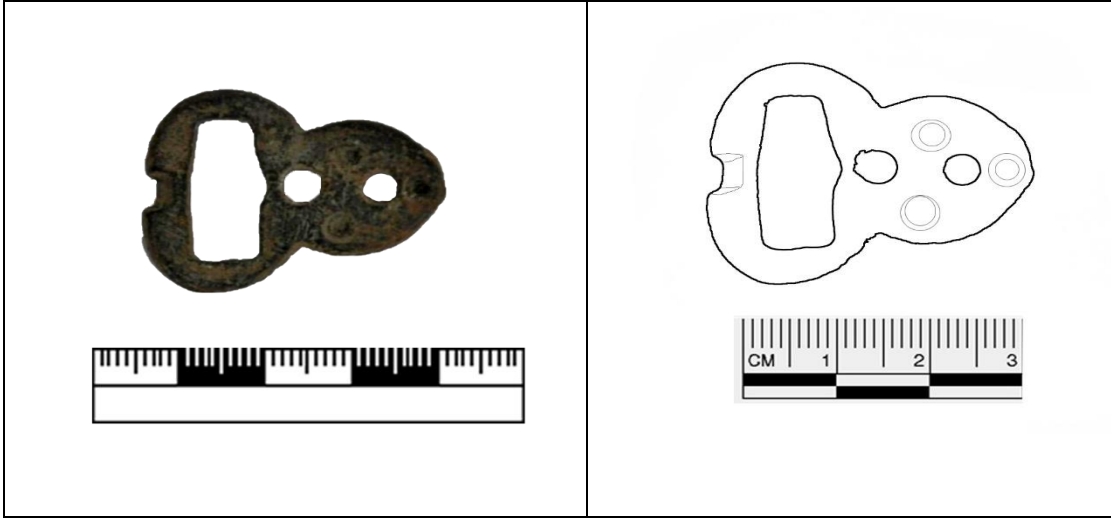
Eserin Dönemi: Doğu Roma (M.S 520-560)

Müzeye Geliş Tarihi: 03.12.1997

Eserin Geliş Şekli: Bekir Baş'dan satın alma

Eserin Tanımı: Kemer tokası iki parçadan oluşmaktadır. Toka halkası oval formunda olup, kemer bağlantısının yapıldığı levha kalp motifi şeklinde uzatılmıştır. Halkanın içi düzgün olmayan dikdörtgen biçiminde olup üzerinde dilin ucunun oturabileceği bir yuva bulunmaktadır. Toka halkası ile levhanın birleştiği bölümün ortasında, olası toka dilinin geçirildiği bir delik ve dil deliğinin her iki yanında birer oluk yer almaktadır. Levhanın uç kısmındaki bitiş topuzu üç yaprak şeklindedir. Kalp formunun içi, gülen bir ağız anımsatacak biçimde boşaltılmıştır. Tokanın arkasına ise kemere tutturmaya yarayan iki halka plaka kaynak edilmiştir.

Durumu: Yüzeyi oksitli ve klorürlüdür.

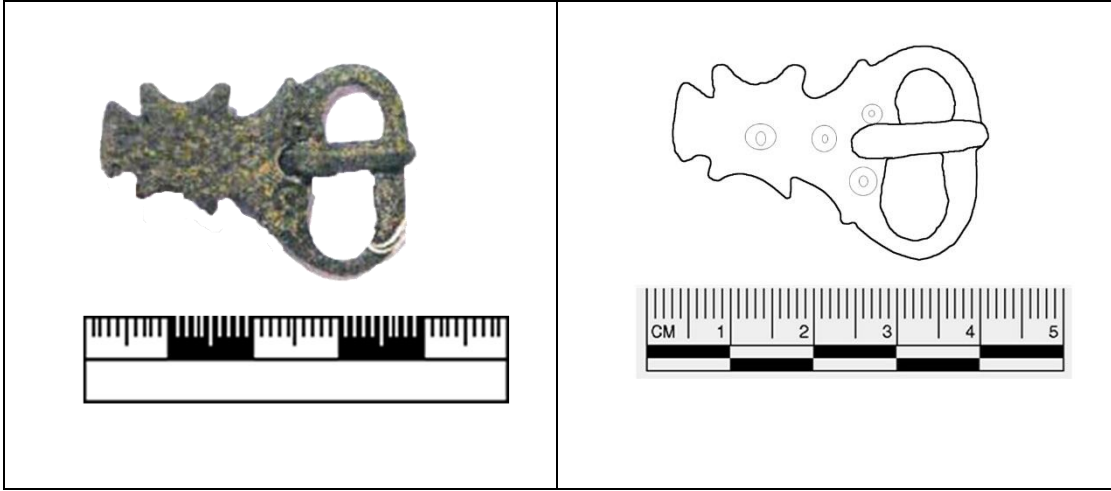
Fotoğraf 4.5. 12927 Envanter Numaralı Eser

Çizim 4.5. 12927 Envanter Numaralı Eser

Katalog No:5**Envanter No:** 12927**Buluntu Yeri:** Afyonkarahisar[?]**Eserin Cinsi:** Bronz**Boyutları:** Uz: 3.43cm , Gen: 2.68cm, Kal: 0.22cm**Eserin Dönemi:** Doğu Roma (M.S 550-610)**Müzeye Geliş Tarihi:** 03.12.1997**Eserin Geliş Şekli:** Bekir Baş'dan satın alma

Eserin Tanımı: Kemer tokası tek parçadan oluşmaktadır. Toka halkası oval formunda olup, kemer bağlantısının yapıldığı levha kalp motifi şeklinde uzatılmıştır. Halkanın içi düzgün olmayan dikdörtgen biçimindedir. Halkada dil ucunun oturabileceği bir yuva bulunmaktadır. Toka halkası ile levhanın birleştiği bölümün ortasında olası toka dilinin geçirildiği bir delik yer almaktadır. Levha kısmının ucuna dil deliğinin alt hizasına bir delik daha açılmıştır. Bu iki delik arasında kalan kısmında ise, iki tane karşılıklı, tek merkezli konsantrik daire yer almaktadır. Tokanın arkasına, kemere tutturmaya yarayan, iki halka kaynak edilmiştir.

Durumu: Yüzeyi oksitli ve klorürlüdür.

Fotoğraf 4.6. 10655 Envanter Numaralı Eser

Çizim 4.6. 10655 Envanter Numaralı Eser

Katalog No:6

Envanter No: 10655

Buluntu Yeri: ?

Eserin Cinsi: Bronz

Boyutları: Uz: 3.6cm, Gen: 2cm

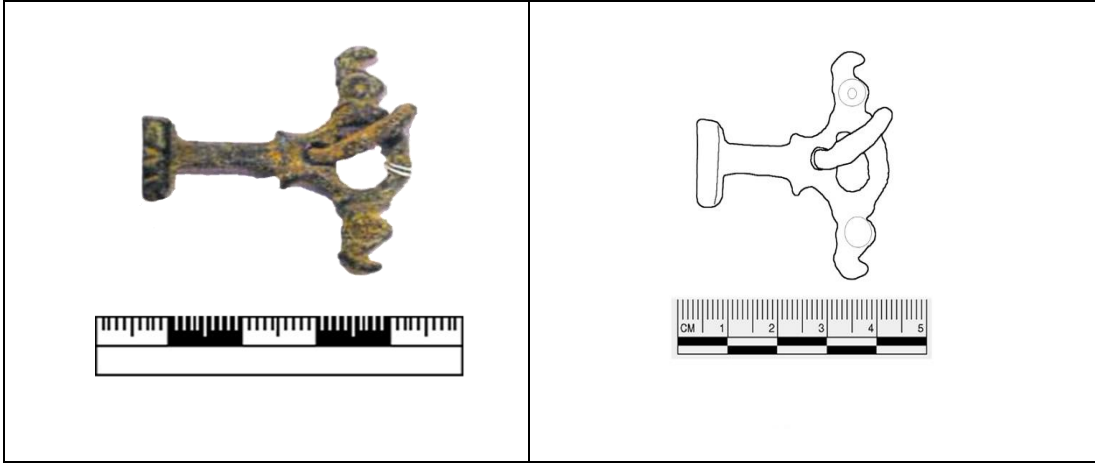
Eserin Dönemi: Doğu Roma (M.S 590-670)

Müzeye Geliş Tarihi: 25.07.1992

Eserin Geliş Şekli: Leman Ünver'den satın alma

Eserin Tanımı: Bir bölümü silindirik yapıda diğer bölümü iç bükey, kısa kollu, haç koluna benzeyen bir şekildedir. Genel itibariyle yassı ve ince yapılıdır. Bölme ayrımlarının orta yerinde delik içerisine yuvaya bükülmüş dil sarkmıştır. Yüzeyde küçük daire formulu konsantrik bezemeli 5 bezek vardır.

Durumu: Yüzeyi oksitli ve klorürlüdür.

Fotoğraf 4.7. 10657 Envanter Numaralı Eser

Çizim 4.7. 10657 Envanter Numaralı Eser

Katalog No:7

Envanter No: 10657

Buluntu Yeri: ?

Eserin Cinsi: Bronz

Boyutları: Uz: 4cm, Gen: 4.2cm

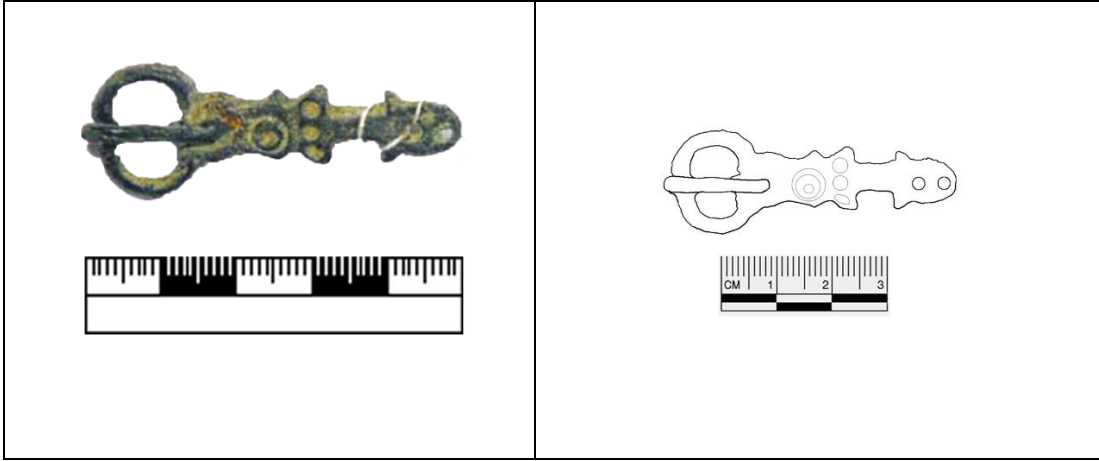
Eserin Dönemi: Doğu Roma (M.S 600-650)

Müzeye Geliş Tarihi: 25.07.1997

Eserin Geliş Şekli: Leman Ünver'den satın alma

Eserin Tanımı: Köprülü ince gövdeli, her iki yanı taşkındır. Küçük, oval gözlü toka olup gözaltındaki deliğe geçme dillidir. Altta iki bağlantı gözlüdür.

Durumu: Yüzeyi oksitli ve klorürlüdür.

Fotoğraf 4.8. 10659 Envanter Numaralı Eser

Çizim 4.8.10659 Envanter Numaralı Eser

Katalog No:8

Envanter No: 10659

Buluntu Yeri: ?

Eserin Cinsi: Bronz

Boyutları: Uz: 4.8cm, Gen: 1.9cm

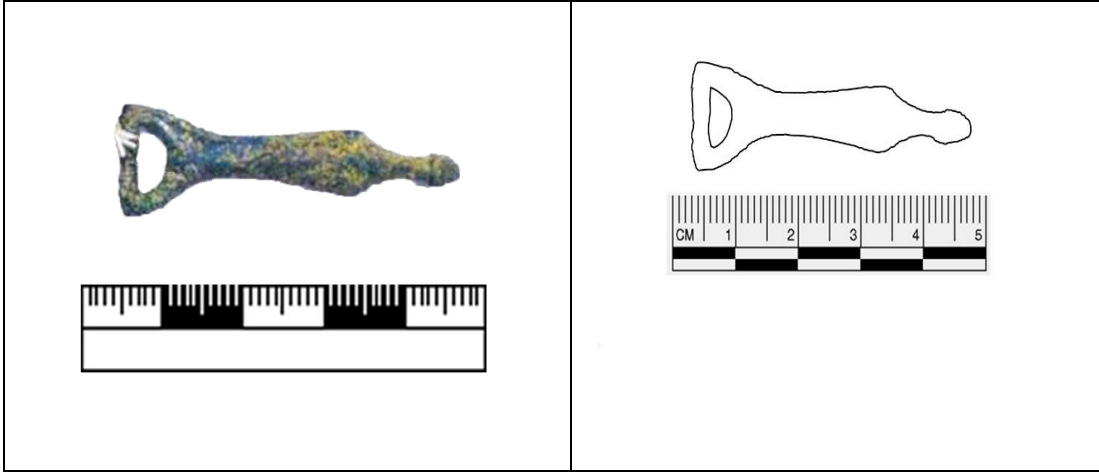
Eserin Dönemi: Doğu Roma (M.S 600-670)

Müzeye Geliş Tarihi: 25.07.1992

Eserin Geliş Şekli: Leman Ünver'den satın alma

Eserin Tanımı: Anahtarı çağrıştıran bir yapısı vardır. Alt kısmı oval şekilde olup dil, yuvasından bükülerek sarkıtılmış ve oval yapıyı ortadan ikiye bölecek şekildedir. Dilin sarkıtılmış olduğu yuva kısmı yuvarlak, küçük olup parçaların birleştiği kısımdadır. Yukarı kısım kısa kollu bir haçı anımsatıyor. Uzun kollu kısmın yukarı kısmı ortadan iki delikli olup yana çıkık şeklindedir. Uzun kolun alt kısmı da kılıç kabzası şeklindedir. Ortada yer alan kısa kolda; üçlü ortası çukur küçük dairesel bezemelidir. Arkada iki gözü vardır.

Durumu: Yüzeyi oksitli ve klorürlüdür.

Fotoğraf 4.9.10686 Envanter Numaralı Eser

Çizim 4.9. 10686 Envanter Numaralı Eser

Katalog No: 9

Envanter No: 10686

Buluntu Yeri: ?

Eserin Cinsi: Bronz

Boyutları: Uz: 4.5cm, Gen: 1.4cm

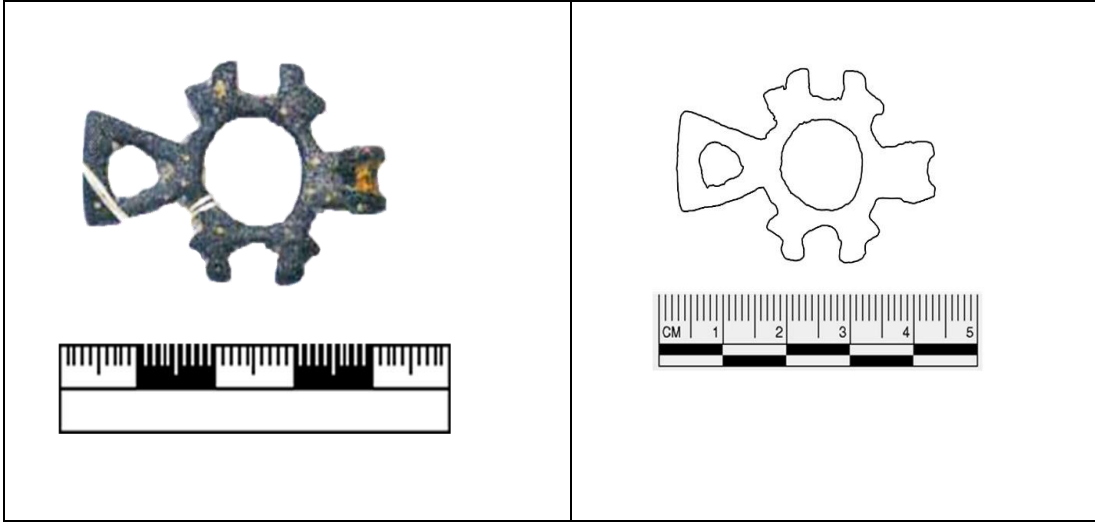
Eserin Dönemi: Doğu Roma (M.S 600-625)

Müzeye Geliş Tarihi: 25.07.1992

Eserin Geliş Şekli: Leman Ünver'den satın alma

Eserin Tanımı: Altı düz bir şişeye benzer özelliktedir. Boşluk alanın bulunduğu kısım dil yuvası olup yassı yüzeyledir.

Durumu: Yüzeyi oksitli ve klorürlüdür.

Fotoğraf 4.10. 10687 Envanter Numaralı Eser

Çizim 4.10.10687 Envanter Numaralı Eser

Katalog No: 10

Envanter No: 10687

Buluntu Yeri: ?

Eserin Cinsi: Bronz

Boyutları: Uz: 4.25cm, Gen: 3.6cm

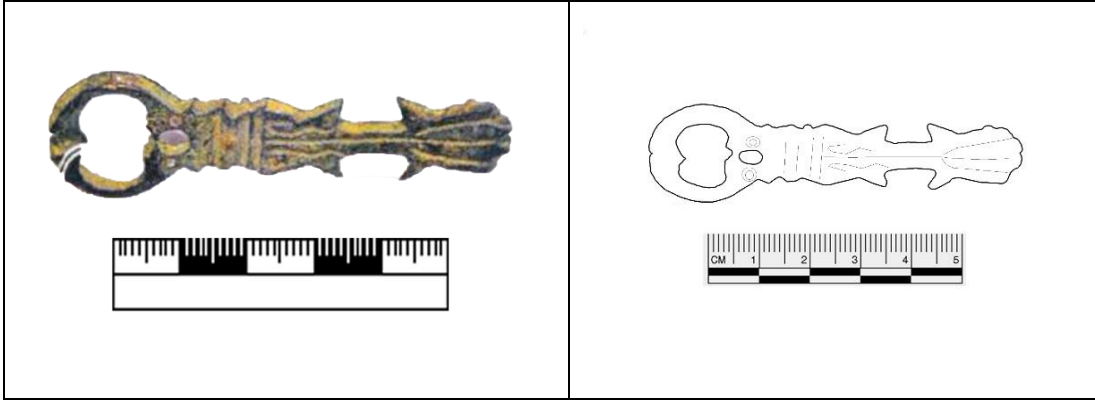
Eserin Dönemi: Doğu Roma (M.S 610-660)

Müzeye Geliş Tarihi: 25.07.1992

Eserin Geliş Şekli: Leman Ünver'den satın alma

Eserin Tanımı: Altta ortası yuvarlak boşluklu üçgen, orta kısmı yuvarlak ve dıştan çıkıntıları olan dairesel, üstte dil yuvası yeri olan bir gövdeye sahiptir. Yüzeyde nokta halinde küçük dairesel bezemeler vardır.

Durumu: Yüzeyi oksitli ve klorürlüdür.

Fotoğraf 4.11. 10685 Envanter Numaralı Eser

Çizim 4.11. 10685 Envanter Numaralı Eser

Katalog No:11

Envanter No: 10685

Buluntu Yeri: ?

Eserin Cinsi: Bronz

Boyutları: Uz: 7.3cm, Gen: 2.2cm

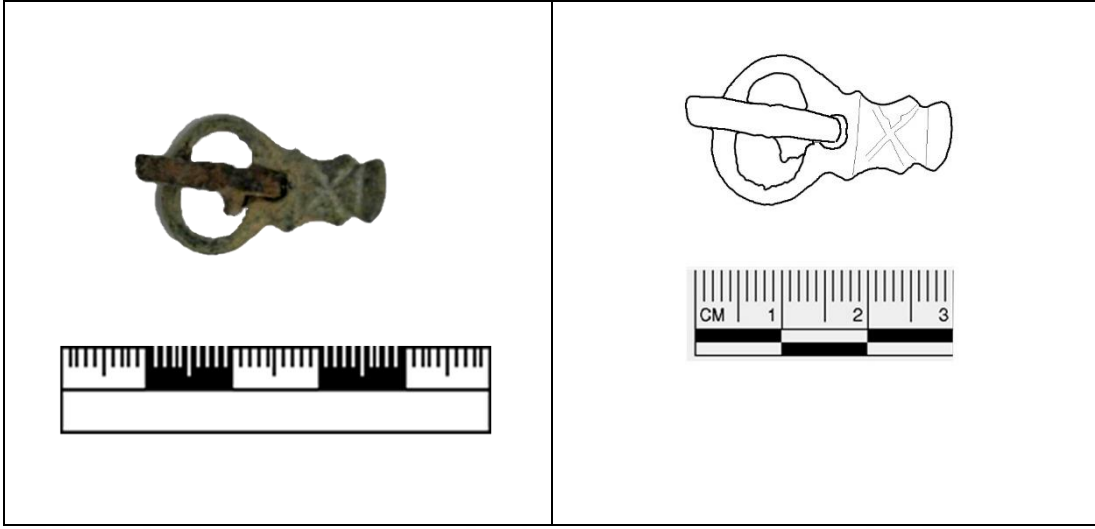
Eserin Dönemi: Doğu Roma (M.S 600-675)

Müze Geliş Tarihi: 25.07.1992

Eserin Geliş Şekli: Leman Ünver'den satın alma

Eserin Tanımı: Dil yuvasının olduğu yuvarlak alan ve ona bağlı stilize edilmiş bitki motifini andıran uzunca eklentili bir gövdeye sahiptir. Yuvarlak alanın bitiş kısmına yakın yerde yuvarlak bir delik vardır. Arkada iki gözü bulunmaktadır. Bitki motifini andıran kısmın ön yüzeyindeki ayrıntılar yivle belirtilmiştir.

Durumu: Yüzeyi oksitli ve klorürlüdür.

Fotoğraf 4.12. 13023 Envanter Numaralı Eser

Çizim 4.12. 13023 Envanter Numaralı Eser

Katalog No:12

Envanter No: 13023

Buluntu Yeri: ?

Eserin Cinsi: Bronz

Boyutları: Uz: 3.2cm, Gen: 1.6cm, Kal: 0.7cm

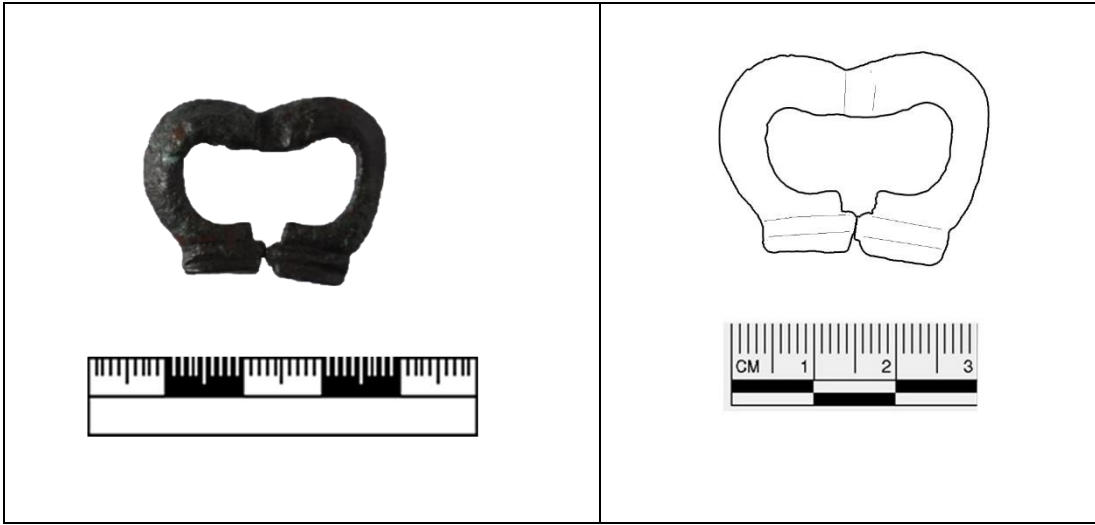
Eserin Dönemi: Doğu Roma (M.S 600-675)

Müzeye Geliş Tarihi: 25.07.1992

Eserin Geliş Şekli: Bekir Baş'dan satın alma

Eserin Tanımı: Oval halkalı, kademeli uzantılı gövdeli, halka üzerinde dil yuvası ve deliğe geçirilmiş demir dilli, arkada gözlü tek çıkıntılıdır.

Durumu: Yüzeyi oksitli ve klorürlüdür.

Fotoğraf 4.13. 2002/25A Envanter Numaralı Eser

Çizim 4.13.2002/25A Envanter Numaralı Eser

Katalog No:13

Envanter No: 2002/25A

Buluntu Yeri: Amorium/Afyonkarahisar

Eserin Cinsi: Bronz

Boyutları: Uz: 3.1 cm, Gen: 2.3cm, Kal: 0.4cm

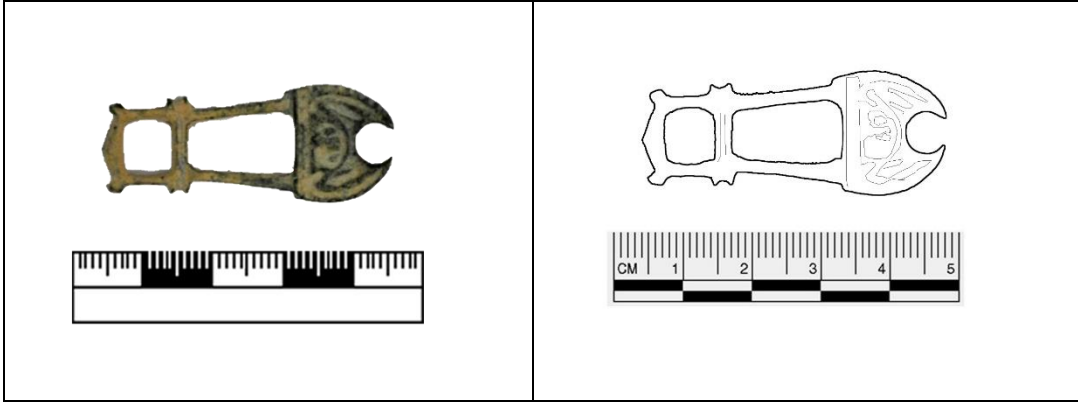
Eserin Dönemi: Doğu Roma (M.S 550-600)

Müzeye Geliş Tarihi: 11.11.2002

Eserin Geliş Şekli: Amorium Kazı Buluntusu

Eserin Tanımı: Döküm tekniği ile yapılmış yanları kavisli ortası ise doğru girintili bronz kemer tokasıdır.

Durumu: Yüzeyi oksitli ve klorürlüdür.

Fotoğraf 4.14. 2009/141A Envanter Numaralı Eser Çizim 4.14. 2009/141A Envanter Numaralı Eser

Katalog No:14

Envanter No: 2009/141A

Buluntu Yeri: Dazkırı/Afyonkarahisar

Eserin Cinsi: Bronz

Boyutları: Uz: 4.4cm, Gen: 1.8cm, Kal: 0.3cm

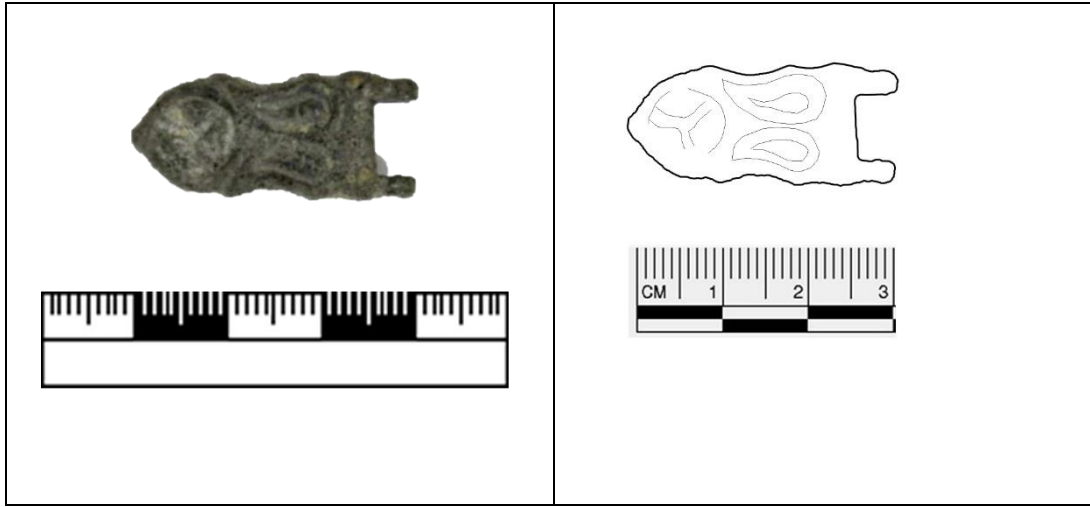
Eserin Dönemi: Doğu Roma (M.S 550-600)

Müze Geliş Tarihi: 07.09.2006

Eserin Geliş Şekli: Salih Emer'den satın alma

Eserin Tanımı: İki bölümlü çerçeve ucunda üzeri kabartmalı ve hilal girintili dairesel başlıdır.

Durumu: Yüzeyi oksitli ve klorürlüdür.

Fotoğraf 4.15. 12602 Envanter Numaralı Eser

Çizim 4.15. 12602 Envanter Numaralı Eser

Katalog No: 15

Envanter No: 12602

Buluntu Yeri: Afyonkarahisar

Eserin Cinsi: Bronz

Boyutları: Uz: 3.3cm, Gen: 1.4cm, Kal:0.9cm

Eserin Dönemi: Doğu Roma (M.S 610-680)

Müzeye Geliş Tarihi: 10.06.1997

Eserin Geliş Şekli: Mustafa Güner'den satın alma

Eserin Tanımı: Boğumlu, uzun, sivri uçlu dörtgen gövdeli, gövde üzerinde yana iki, gözlü çıkıntı, yüzeyde iki yaprak uçta ise daire içinde haç veya hayvan kabartmalı, altta arkada iki önde bir çıkıntılıdır.

Durumu: Yüzeyi oksitli, klorürlü ve topraklıdır.

Fotoğraf 4.16. 12618 Envanter Numaralı Eser

Çizim 4.16. 12618 Envanter Numaralı Eser

Katalog No: 16

Envanter No: 12618

Buluntu Yeri: Uluköy-Hocalar Mevkii/Afyonkarahisar

Eserin Cinsi: Bronz

Boyutları: Uz: 3.40cm, Gen: 2.01cm, Kal: 0.24cm

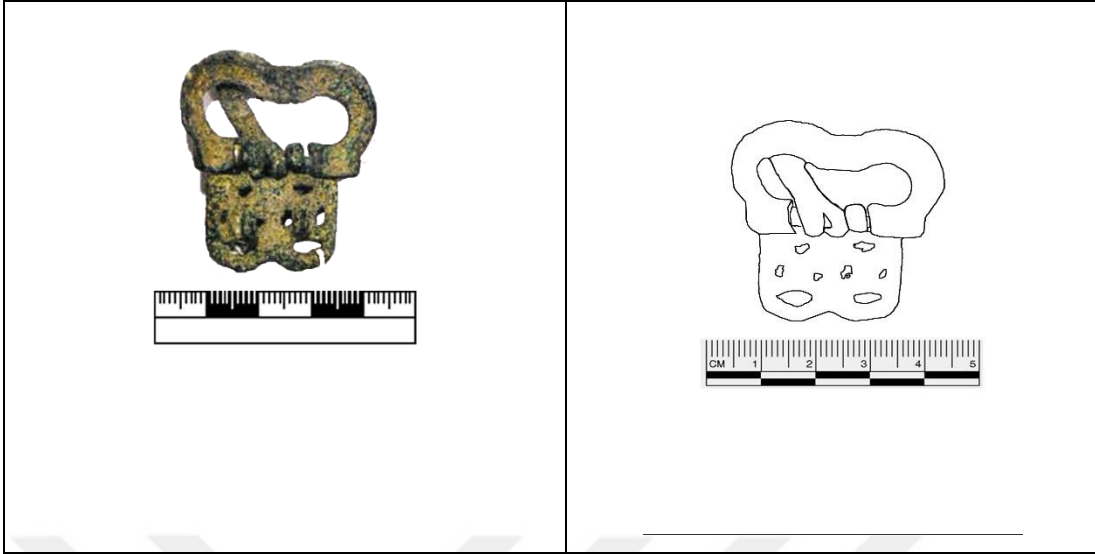
Eserin Dönemi: Doğu Roma (M.S 610-690)

Müze Geliş Tarihi: 10.06.1997

Eserin Geliş Şekli: Mustafa Güner'den satın alma

Eserin Tanımı: Oval halkalı, iç bükey kenarlı, orta bölümlü ve ucu sivrileşmiş uç bölümlü olmak üzere üç bölümlü gövdeli, halka kenarında dil yuvalı, orta bölümü yuvarlak delikli, uç bölümü ise bitki veya hayvan kabartmalı, arkada üç adet gözlü çıkıntılıdır.

Durumu: Yüzeyi oksitli ve klorürlüdür.

Fotoğraf 4.17. 10653 Envanter Numaralı Eser

Çizim 4.17. 10653 Envanter Numaralı Eser

Katalog No:17

Envanter No: 10653

Buluntu Yeri: ?

Eserin Cinsi: Bronz

Boyutları: Uz:4.2cm, Gen:4cm

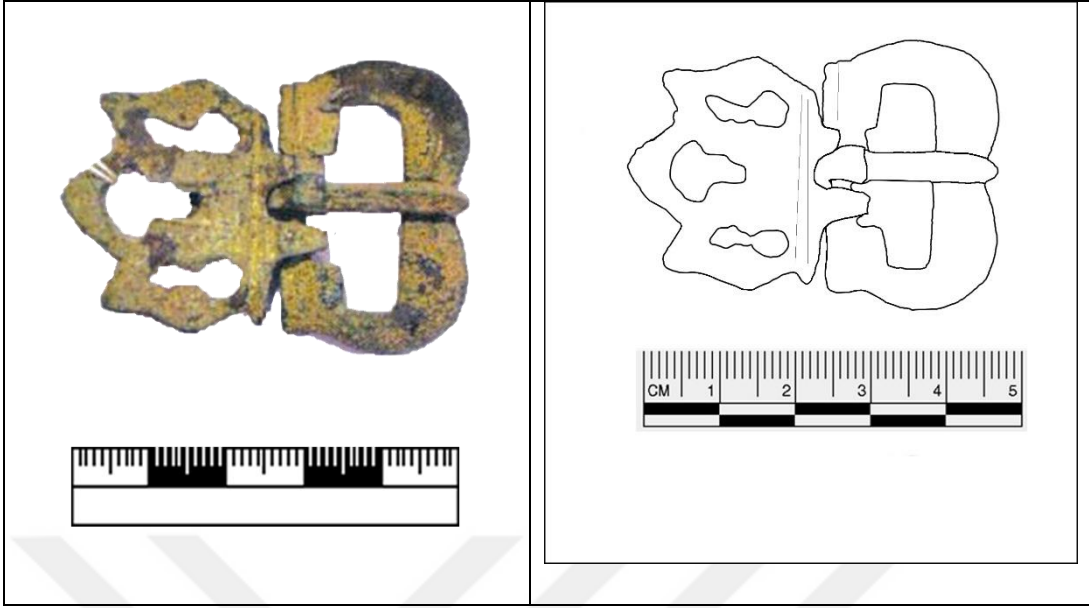
Eserin Dönemi: Doğu Roma (M.S 550-600)

Müzeye Geliş Tarihi: 25.07.1997

Eserin Geliş Şekli: Leman Ünver'den satın alma

Eserin Tanımı: Kemer tokası, birbirine bağlantılı üç ana bölümden oluşur. İlk olarak, yay gövdeli bölümü vardır. Bu bölüm, tokayı kemer üzerinde sabitlemek için kullanılan yay şeklindeki bir parçadır. İkinci bölüm ise toka gözlüdür. Bu bölüm, kemerin geçirildiği ve sabitlendiği bölümdür. Toka gözünün bağlantı kısmı dilimli ve düz kenarlıdır, diğer tarafı ise yay kavislidir. Üçüncü ve son bölüm ise dörtgen bağlantılı geçme dilli bölümdür. Bu bölüm, kemer tokasının birbiriyle bağlanmasını sağlar. Dil, göze ortadan kıvrımla bağlantılıdır ve hafifçe kıvrıktır. Geçme bağlantı bölümü üç kenarlıdır ve dış kenarı çift yarı dairesel şekildedir.

Durumu: Yüzeyi oksitli ve klorürlüdür.

Fotoğraf 4.18. 10676 Envanter Numaralı Eser

Çizim 4.18. 10676 Envanter Numaralı Eser

Katalog No:18

Envanter No: 10676

Buluntu Yeri: ?

Eserin Cinsi: Bronz

Boyutları: Uz: 4.9 cm, Gen: 3.5cm

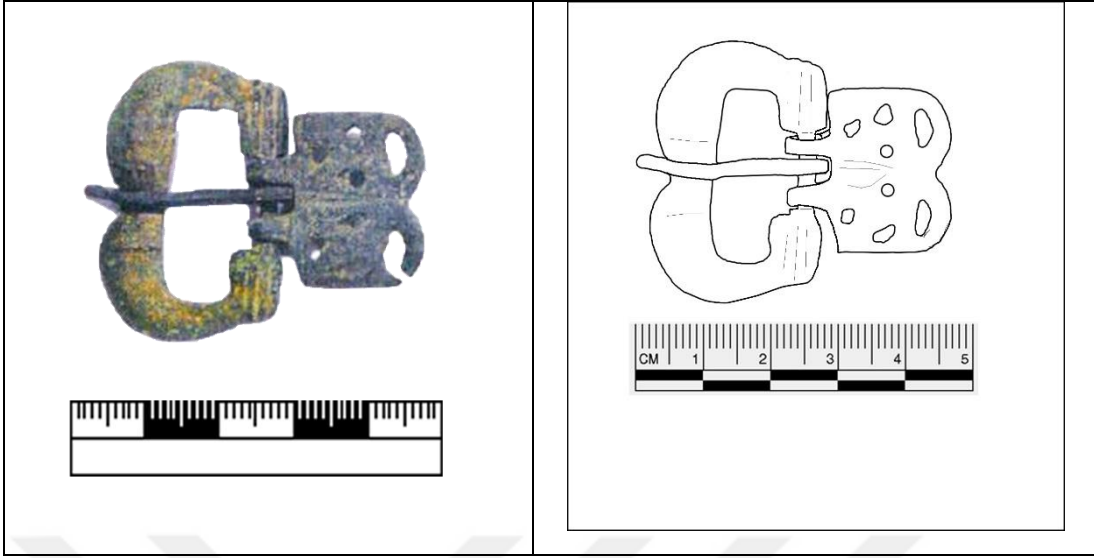
Eserin Dönemi: Doğu Roma (M.S 550-600)

Müzeye Geliş Tarihi: 25.07.1992

Eserin Geliş Şekli: Leman Ünver'den satın alma

Eserin Tanımı: Bir bölümü yuvarlatılmış dikdörtgen, diğer bölümü delikli bitki formundadır. Bölümlerin ayrım yerlerinin ortasında dil yuvası ve ona bükülerek geçirilmiş dili yer almaktadır. Yassı yüzeyle olup arka alanda bitki formunun olduğu bölümde delikli iki tutmalığa bükülmüş bir ince tel bulunmaktadır.

Durumu: Yüzeyi oksitli ve klorürlüdür.

Fotoğraf 4.19. 10675 Envanter Numaralı Eser

Çizim 4.19. 10675 Envanter Numaralı Eser

Katalog No:19

Envanter No: 10675

Buluntu Yeri: ?

Eserin Cinsi: Bronz

Boyutları: Uz: 4.4cm, Gen: 4cm

Eserin Dönemi: Doğu Roma (M.S 550-600)

Müzeye Geliş Tarihi: 25.07.1992

Eserin Geliş Şekli: Leman Ünver'den satın alma

Eserin Tanımı: Yay gövdeli, toka gözlü, dörtgen bağlantılı, geçme dilli, birbirine bağlantılı üç parçalı kemer tokasıdır. Gözün bağlantı kısmı dilimli, düz kenarlı, diğer tarafı yay kavislidir. Dil göze ortadan kıvrımla bağlantılı olup hafif kıvrıktır. Geçme bölümü üç kenarlıdır. Dış kenarı çift yarı dairesel olup gövdesi deliklidir.

Durumu: Yüzeyi oksitli ve klorürlüdür.

Fotoğraf 4.20. 12754 Envanter Numaralı Eser

Çizim 4.20. 12754 Envanter Numaralı Eser

Katalog No: 20

Envanter No: 12754

Buluntu Yeri: Uluköy-Hocalar Mevkii/Afyonkarahisar

Eserin Cinsi: Bronz

Boyutları: Uz: 3.62cm, Gen: 2.11cm, Kal: 0.21cm

Eserin Dönemi: Doğu Roma (M.S 550-600)

Müzeye Geliş Tarihi: 19.11.1997

Eserin Geliş Şekli: Mazlum Güner'den satın alma

Eserin Tanımı: Basit kemer tokası, tek parça halkadan oluşmaktadır. Toka halkası B formunda olup üzerinde toka dilide bulunmaktadır. Dilin geçtiği ince çubuk şeklindeki dikey doğru, tokaya kaynak edilmiştir. Tokanın diğer kısmı ise, dışbükey form verecek şekildedir. Halka üzerinde dilin karşı ucunun oturabileceği bir yuva görülmektedir. Ayrıca dil, üzerinde bir tepecik yapacak biçimde çalışılmıştır.

Durumu: Yüzeyi oksitli ve klorürlüdür.

Fotoğraf 4.21.12835 Envanter Numaralı Eser

Çizim 4.21.12835 Envanter Numaralı Eser

Katalog No: 21

Envanter No: 12835

Buluntu Yeri: Afyonkarahisar[?]

Eserin Cinsi: Bronz

Boyutları: Uz: 4.51cm, Gen: 3.13cm, Kal: 0.12cm

Eserin Dönemi: Doğu Roma (M.S 875-1000)

Müzeye Geliş Tarihi: 24.11.1997

Eserin Geliş Şekli: Niyazi Tepe'den satın alma

Eserin Tanımı: Kemer tokası dikdörtgen ve tek parça levhadan oluşmaktadır. Kemere tutturmak için yapılan delik, düzgün olmayan dikdörtgen biçimindedir. Tokanın üzerinde kanatlı at(pegasus) motifi bulunmaktadır. Mentеше kısımları kırık olup, at gerçekçi bir anlayışla tasvir edilmiştir. Vücutta oransızlık vardır. Kuyruk havada yelelerde ayrıntılı çalışılmıştır. Baş ve sol ayak ön ayak kısmında, kumaş ya da deriye tutturulması için sonradan açıldığını düşünebileceğimiz, karşılıklı iki bulunmaktadır.

Durumu: Yüzeyi oksitli ve klorürlüdür.

Fotoğraf 4.22. 2002/24A Envanter Numaralı Eser Çizim 4.22. 2002/24A Envanter Numaralı Eser

Katalog No:22

Envanter No: 2002/24A

Buluntu Yeri: Amorium/Afyonkarahisar

Eserin Cinsi: Bronz

Boyutları: Uz: 5.2 cm, Gen: 3.8cm, Kal: 0.8cm

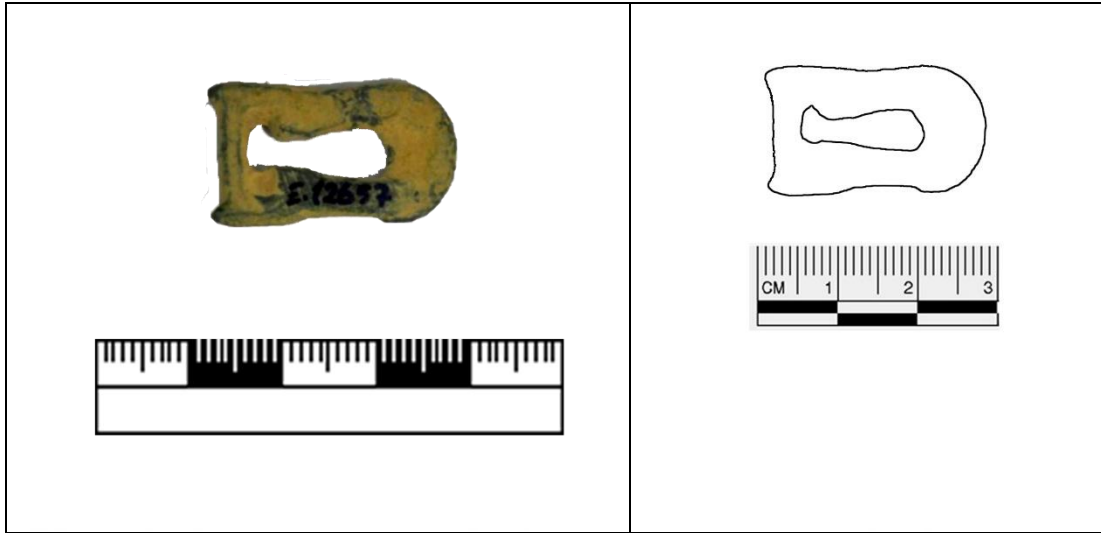
Eserin Dönemi: Doğu Roma (M.S 875-1000)

Müzeye Geliş Tarihi: 11.11.2002

Eserin Geliş Şekli: Amorium Kazı Buluntusu

Eserin Tanımı: Dikdörtgen plaka formu üzerinde grifon kabartması bulunan bronz kemer tokasıdır.

Durumu: Yüzeyi oksitli ve klorürlüdür.

Fotoğraf 4.23. 12657 Envanter Numaralı Eser

Çizim 4.23. 12657 Envanter Numaralı Eser

Katalog No: 23

Envanter No: 12657

Buluntu Yeri: Afyonkarahisar[?]

Eserin Cinsi: Bronz

Boyutları: Uz: 2.7cm, Gen: 1.5cm, Kal: 0.3cm

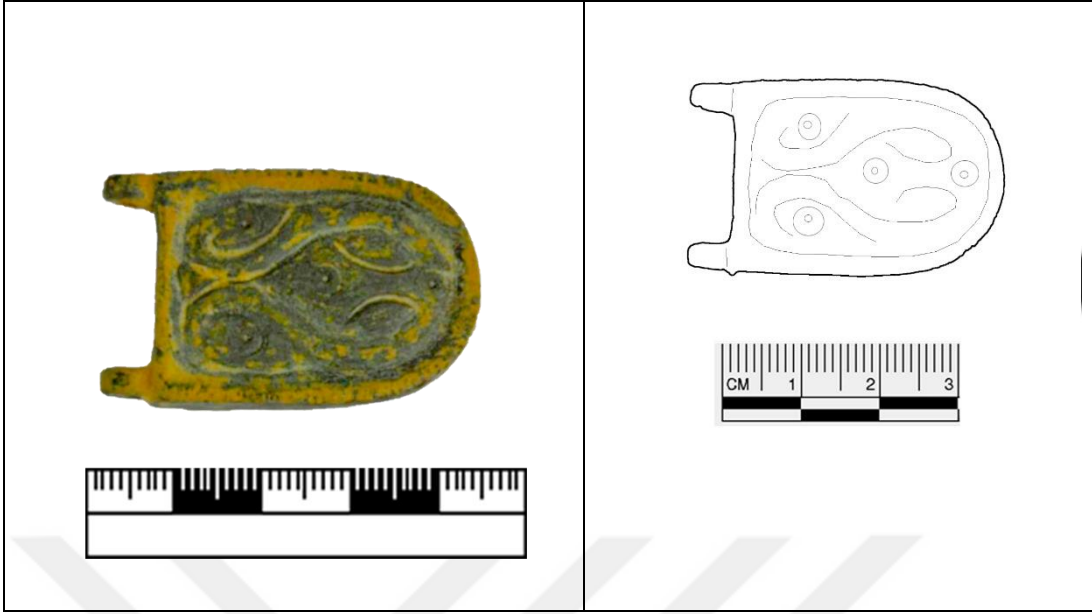
Eserin Dönemi: Doğu Roma (M.S 600-660)

Müze Geliş Tarihi: 10.06.1997

Eserin Geliş Şekli: Mustafa Güner'den satın alma

Eserin Tanımı: İki parçadan oluşan U şeklindeki tokenin ortasına, olası toka dilinin geçirildiği bir delik açılmıştır. Kemer bağlantısının sağlandığını gösteren belli belirsiz iki çıkıntı tokenin oval olmayan düz tarafında fark edilmektedir. Deliğin bitimine kadar olan bir bölümünün bulunduğu kısım dövülerek inceltiştir. Toka üzerinde başka süsleme unsuru yoktur.

Durumu: Yüzeyi oksitli ve klorürlüdür.

Fotoğraf 4.24. 12661 Envanter Numaralı Eser

Çizim 4.24. 12661 Envanter Numaralı Eser

Katalog No: 24

Envanter No: 12661

Buluntu Yeri: Afyonkarahisar[?]

Eserin Cinsi: Bronz

Boyutları: Uz: 3.9cm, Gen: 2.46cm, Kal: 0.62cm

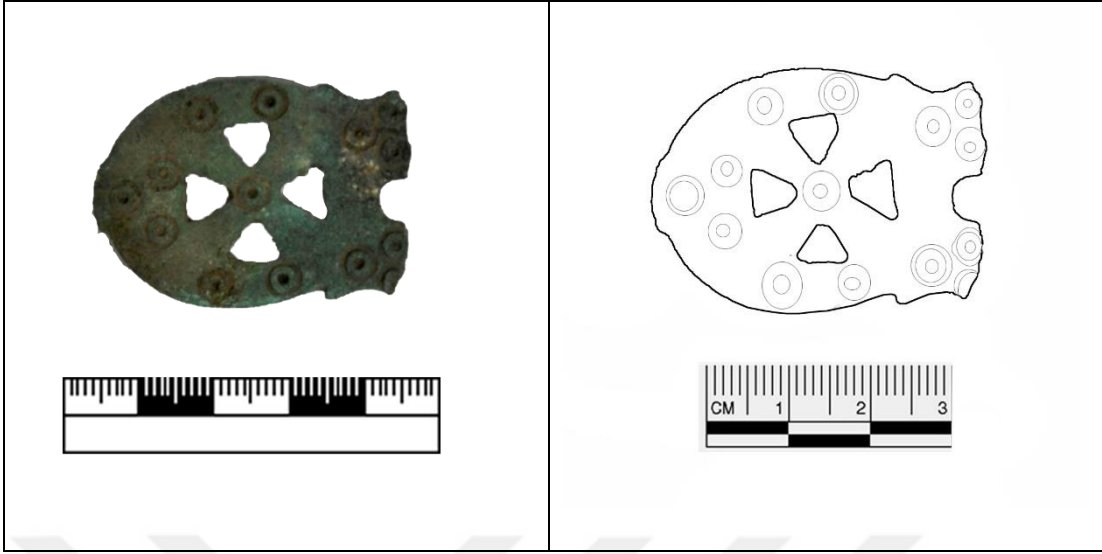
Eserin Dönemi: Doğu Roma (M.S 600-660)

Müzeeye Geliş Tarihi: 10.06.1997

Eserin Geliş Şekli: Mustafa Güner'den satın alma

Eserin Tanımı: İki parçadan oluşan U şeklindeki tokenın halkası mevcut değildir. Levhanın üstünde, toka halkasıyla birleşmesini sağlayan iki küçük halka yer almaktadır. Etrafı yüksek bir çerçeve ile sınırlandırılmış, üzerine ise stlize hayvan(balık) deseni kazınmıştır. Arkasına konveks olan levhada, kemere tutturmaya yarayan, üç halka plaka bulunmaktadır.

Durumu: Yüzeyi oksitli ve klorürlüdür.

Fotoğraf 4.25. 12923 Envanter Numaralı Eser

Çizim 4.25. 12923 Envanter Numaralı Eser

Katalog No: 25

Envanter No: 12923

Buluntu Yeri: Afyonkarahisar[?]

Eserin Cinsi: Bronz

Boyutları: Uz: 3.99cm, Gen: 2.81cm, Kal: 0.17cm

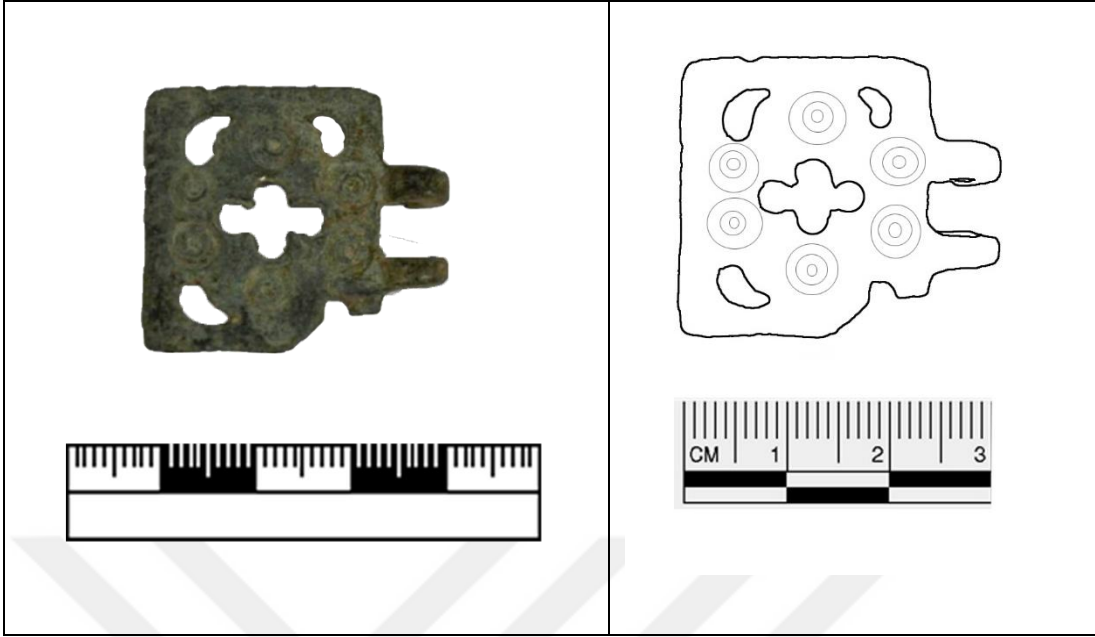
Eserin Dönemi: Doğu Roma (M.S 550-600)

Müzeye Geliş Tarihi: 03.12.1997

Eserin Geliş Şekli: Bekir Baş'dan satın alma

Eserin Tanımı: İki parçadan oluşan tokenın, halkası mevcut değildir. Kemer bağlantısının yapıldığı levha kalkan şeklindedir. Levha ile halka arasındaki bağlantıyı ve tokenın bir dile sahip olduğunu levhadan anlamak mümkündür. Ortada dört tane açık üçgenle bir haç motifi oluşturulmuştur. Levhanın oval bitim noktasında ve halka bağlantısının yapıldığı uçlarında üçer, sağ ve sol haç kollarında ikişer konsantrik daire bulunmaktadır. Arkada ise kemere tutturmaya yarayan, üç halka plaka vardır.

Durumu: Yüzeyi oksitli ve klorürlüdür.

Fotoğraf 4.26. 12929 Envanter Numaralı Eser

Çizim 4.26. 12929 Envanter Numaralı Eser

Katalog No: 26

Envanter No: 12929

Buluntu Yeri: Afyonkarahisar[?]

Eserin Cinsi: Bronz

Boyutları: Uz: 3.03cm, Gen: 2.64cm, Kal: 0.12cm

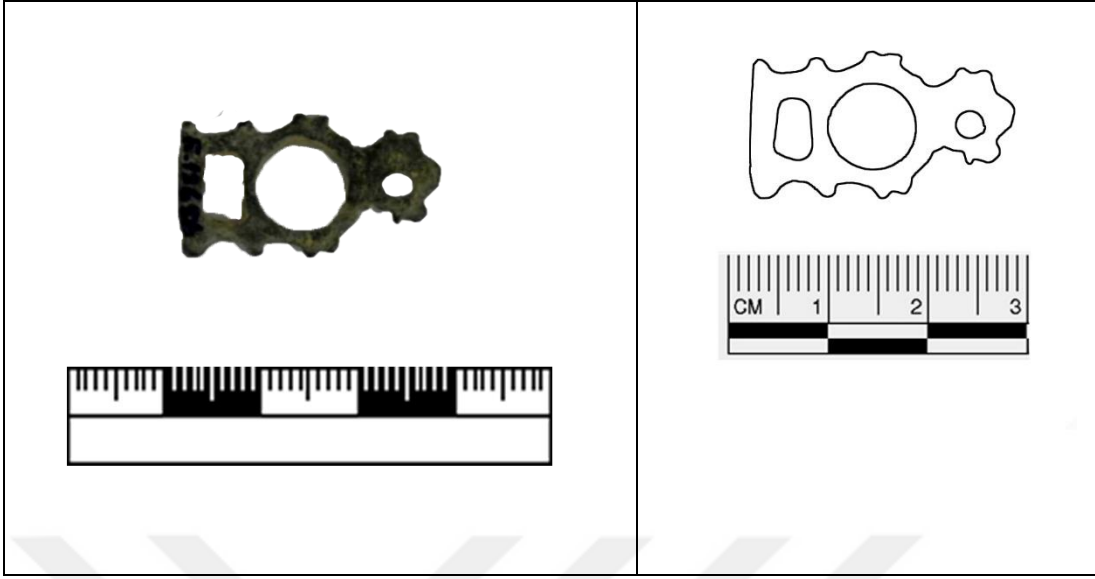
Eserin Dönemi: Doğu Roma (M.S 440-510)

Müzeye Geliş Tarihi: 10.06.1997

Eserin Geliş Şekli: Bekir Baş'dan Satın Alma

Eserin Tanımı: İki parçadan oluşan tokenın, halkası mevcut değildir. Kemer bağlantısının üstünde, halka kısmıyla birleşmesini sağlayan iki halka yer almaktadır. Kare şeklindeki levhanın ortasında haç biçiminde bir delik köşelerde birer damla motifi ve bunların arasında da daireler yer almaktadır. Arkasına ise kemere tutturmaya yarayan, iki halka plaka kaynak edilmiştir. Levhanın sol köşesi kırıktır.

Durumu: Yüzeyi oksitli ve klorürlüdür.

Fotoğraf 4.27. 12656 Envanter Numaralı Eser

Çizim 4.27. 12656 Envanter Numaralı Eser

Katalog No: 27

Envanter No: 12656

Buluntu Yeri: Afyonkarahisar[?]

Eserin Cinsi: Bronz

Boyutları: Uz: 2.6cm, Gen: 1.3cm, Kal: 0.3cm

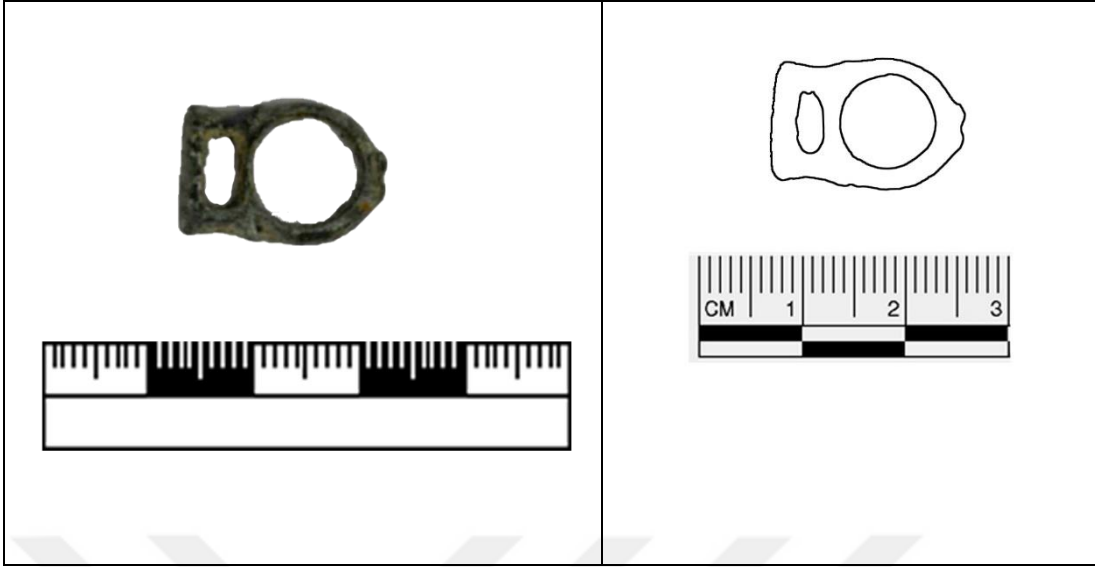
Eserin Dönemi: Doğu Roma (M.S 620-690)

Müzeye Geliş Tarihi: 10.06.1997

Eserin Geliş Şekli: Mustafa Güner'den satın alma

Eserin Tanımı: Dörtgen, halka ve uç olmak üzere üç bölümlü gövdeli, kenarları çıkıntılı, uç bölümü ortası deliklidir.

Durumu: Yüzeyi oksitli ve klorürlüdür.

Fotoğraf 4.28. 12659 Envanter Numaralı Eser

Çizim 4.28. 12659 Envanter Numaralı Eser

Katalog No: 28

Envanter No: 12659

Buluntu Yeri: Afyonkarahisar[?]

Eserin Cinsi: Bronz

Boyutları: Uz: 1.8cm, Gen: 1.2cm, Kal: 0.2cm

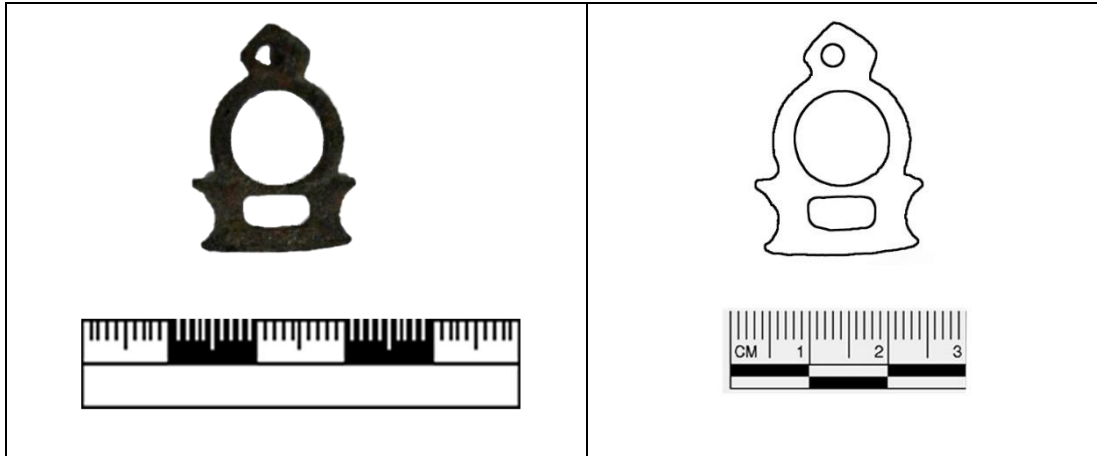
Eserin Dönemi: Doğu Roma (M.S 900-1090)

Müzeye Geliş Tarihi: 10.06.1997

Eserin Geliş Şekli: Mustafa Güner'den satın alma

Eserin Tanımı: Dörtgen ve yuvarlak halka gövdeli, kenarları hafif çıkıntılıdır.

Durumu: Yüzeyi oksitli olup klorürlü ve topraklıdır.

Fotoğraf 4.29. 2008/1A Envanter Numaralı Eser Çizim 4.29. 2008/1A Envanter Numaralı Eser

Katalog No:29

Envanter No: 2008/1A

Buluntu Yeri: ?

Eserin Cinsi: Bronz

Boyutları: Uz: 2.89 cm, Gen: 2.17cm, Kal: 0.35cm

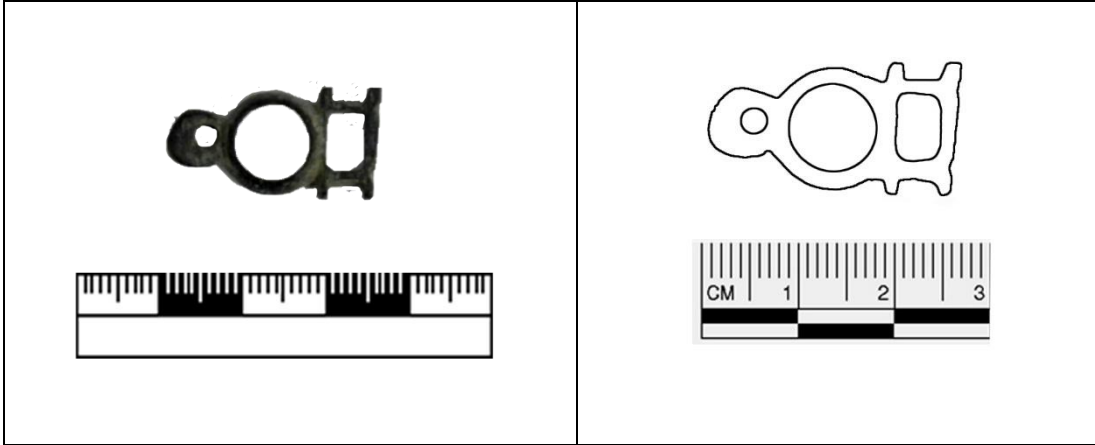
Eserin Dönemi: Doğu Roma (M.S 1000-1110)

Müzeye Geliş Tarihi: 14.08.2008

Eserin Geliş Şekli: Amorium Kazı Buluntusu

Eserin Tanımı: Yan kenarları içbükey dikdörtgenin ortası boşluklu, üzerinde dairesel orta bölümlü, üstte köşeli ortası boşluklu tepeliklidir.

Durumu: Yüzeyi oksitli ve klorürlüdür.

Fotoğraf 4.30. 2009/165A Envanter Numaralı Eser Çizim 4.30. 2009/165A Envanter Numaralı Eser

Katalog No:30

Envanter No: 2009/165A

Buluntu Yeri: Dazkırı/Afyonkarahisar

Eserin Cinsi: Bronz

Boyutları: Uz: 2.5 cm, Gen: 1.3cm, Kal: 0.4cm

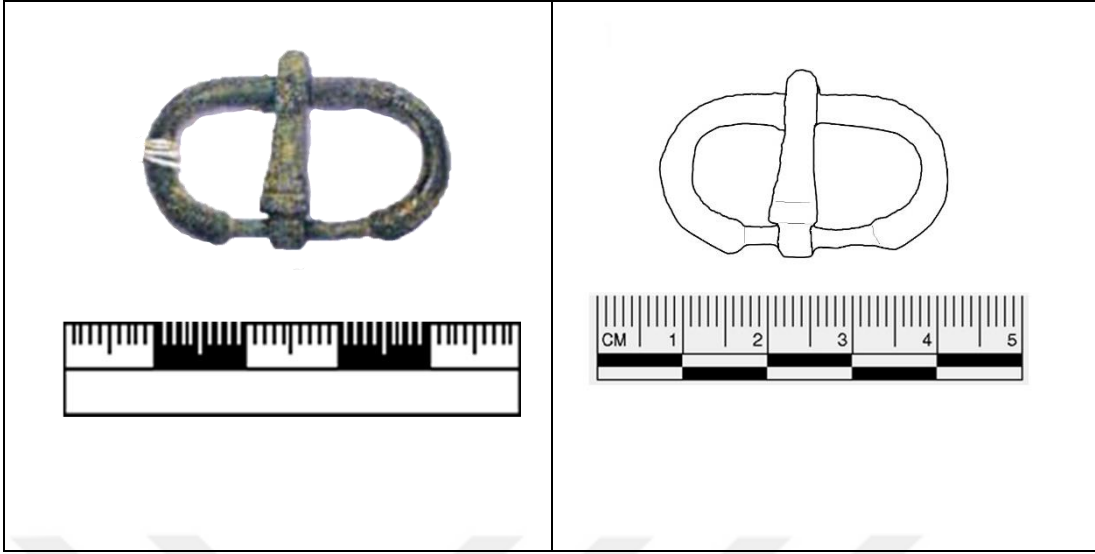
Eserin Dönemi: 11-12. Yüzyıl

Müzeye Geliş Tarihi: 07.09.2006

Eserin Geliş Şekli: Salih Emer'den satın alma

Eserin Tanımı: Kenarları çıkıntılı dörtgen üzerinde dairesel gövdeli, üzerinde halka delikli boşlukları yer almaktadır.

Durumu: Yüzeyi oksitli ve klorürlüdür.

Fotoğraf 4.31. 10672 Envanter Numaralı Eser

Çizim 4.31.10672 Envanter Numaralı Eser

Katalog No:31

Envanter No: 10672

Buluntu Yeri: ?

Eserin Cinsi: Bronz

Boyutları: Uz: 1.8cm, Gen: 3.4cm

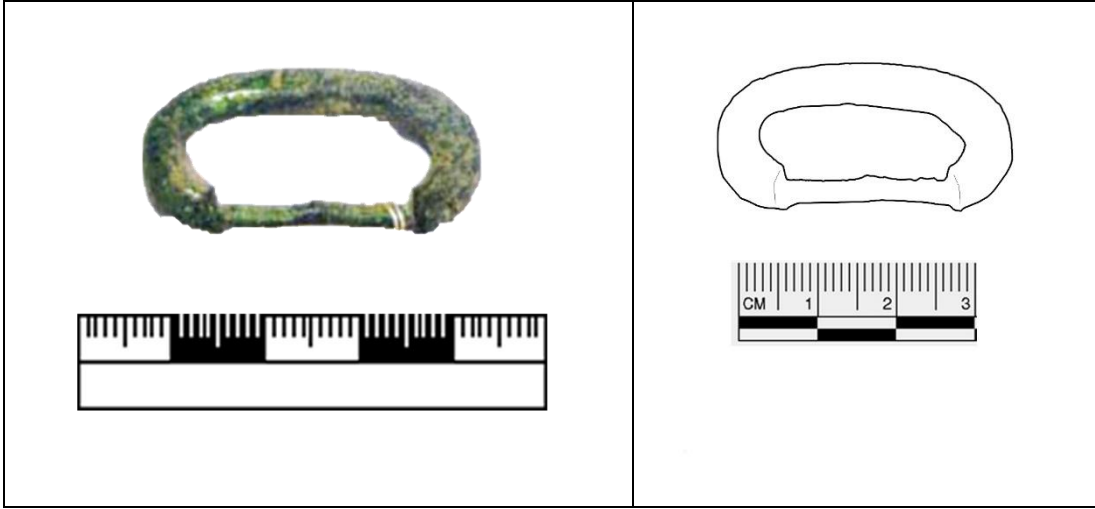
Eserin Dönemi: Doğu Roma (M.S 440-500)

Müzeye Geliş Tarihi: 25.07.1992

Eserin Geliş Şekli: Leman Ünver'den satın alma

Eserin Tanımı: İnce ve genişleyen kenarlı, silindirik gövdelidir. Dil yuvası ince ve ikiye ayrıktır. Dil, yuvasına bükülerek geçirilmiştir.

Durumu: Yüzeyi oksitli ve klorürlüdür.

Fotoğraf 4.32. 10696 Envanter Numaralı Eser

Çizim 4.32. 10696 Envanter Numaralı Eser

Katalog No:32

Envanter No: 10696

Buluntu Yeri: ?

Eserin Cinsi: Bronz

Boyutları: Uz: 1.8cm, Gen: 3.7cm

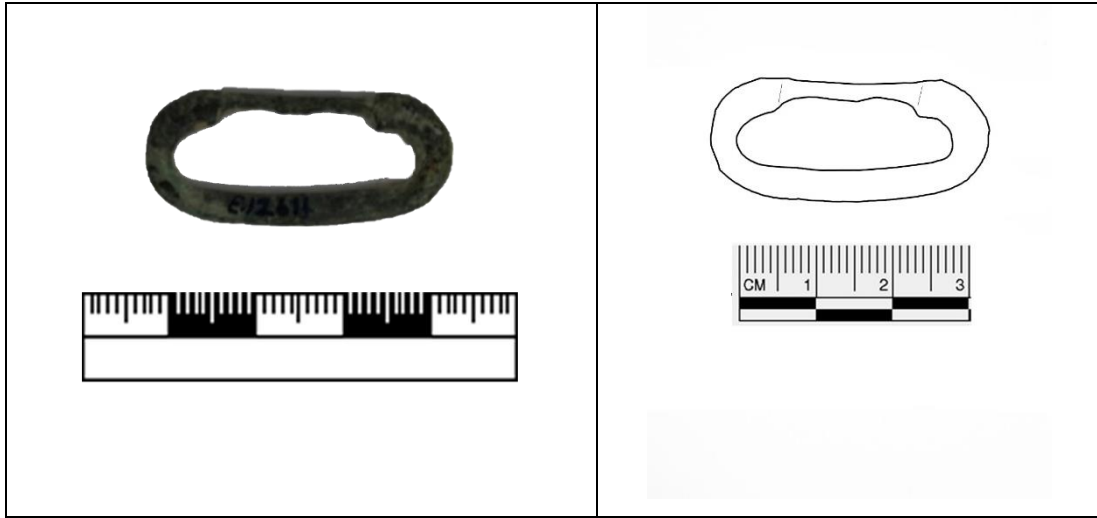
Eserin Dönemi: Doğu Roma (M.S 600-640)

Müzeye Geliş Tarihi: 25.07.1992

Eserin Geliş Şekli: Leman Ünver'den satın alma

Eserin Tanımı: Kalın ve genişleyen kenarlı silindirik gövdelidir. Dil yuvası ince olup dili yoktur.

Durumu: Yüzeyi oksitli ve klorürlüdür.

Fotoğraf 4.33. 12611 Envanter Numaralı Eser

Çizim 4.33.12611 Envanter Numaralı Eser

Katalog No: 33

Envanter No: 12611

Buluntu Yeri: Afyonkarahisar

Eserin Cinsi: Bronz

Boyutları: Uz: 3.4cm, Gen: 1.7cm, Kal:0.3cm

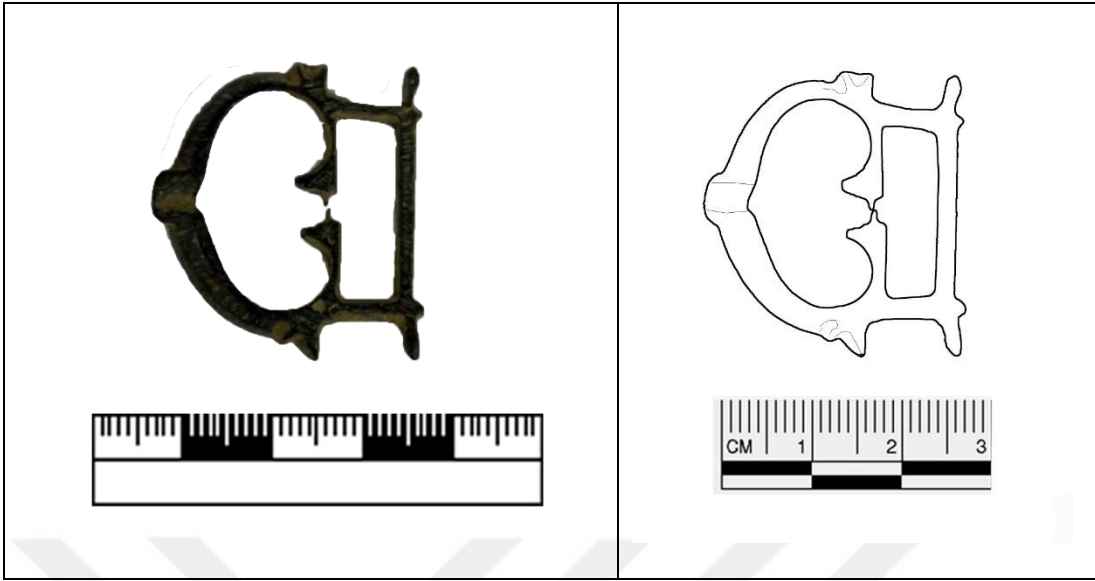
Eserin Dönemi: Doğu Roma (M.S 600-640)

Müzeye Geliş Tarihi: 10.06.1997

Eserin Geliş Şekli: Mustafa Güner'den satın alma

Eserin Tanımı: Basit kemer tokası oval ve tek parça halkadan oluşmaktadır. Uç kısmına doğru daralarak uzanan dil, halkanın merkeze yakın olan bölümüne çengel biçimi verilerek geçirilmiştir. Tokanın dile geçtiği bu bölüm, ince çalışılmış, diğer taraf ise kalın bırakılmıştır. Kemer bağlantısı dilin geçtiği yönden olmaktadır. Toka ve dilde hiçbir süsleme unsuru bulunmamaktadır.

Durumu: Yüzeyi oksitli ve klorürlüdür.

Fotoğraf 4.34. 12922 Envanter Numaralı Eser

Çizim 4.34.12922 Envanter Numaralı Eser

Katalog No: 34

Envanter No: 12922

Buluntu Yeri: Afyonkarahisar[?]

Eserin Cinsi: Bronz

Boyutları: Uz: 2.71cm, Gen: 3.14cm, Kal: 0.31cm

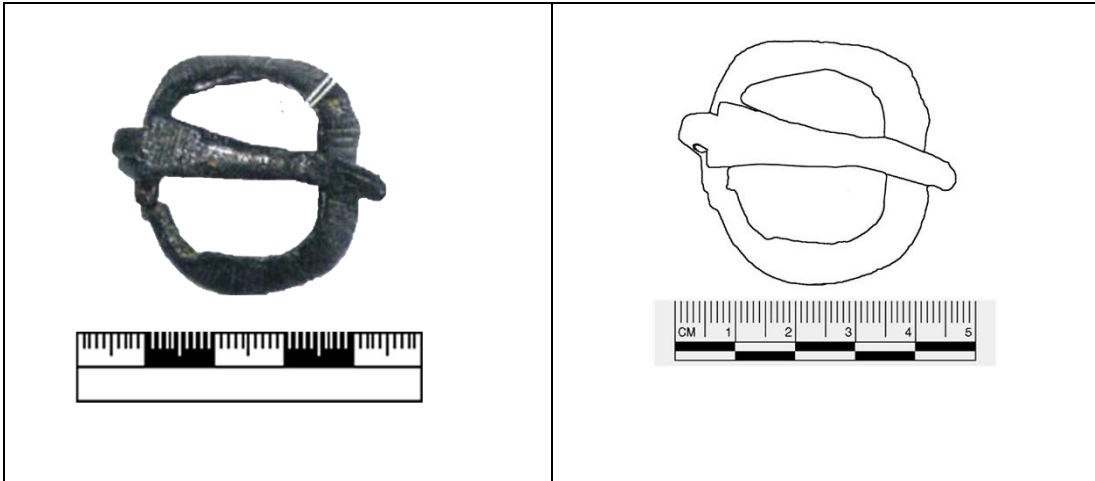
Eserin Dönemi: Doğu Roma (M.S 1000-1110)

Müzeye Geliş Tarihi: 03.12.1997

Eserin Geliş Şekli: Bekir Baş'dan satın alma

Eserin Tanımı: Tek parçadan oluşan tokenın arkası düz, ön yüzü yuvarlatılmıştır. Kemer bağlantısı dikdörtgen, toka halkası kalp biçiminde boşaltılmıştır. Kalbin uçlarının birleştiği kısım daha ince ve belli belirsizdir. Olası toka dili buraya geçirilmektedir. Dilin karşı ucunun oturabileceği bir yuva kalbin bitim noktasında bulunmaktadır. Dikdörtgen kemer bağlantısının alt köşelerinde birer, kalbin her iki tarafında ikişer tane bezemeli çıkıntı yer almaktadır.

Durumu: Yüzeyi oksitli ve klorürlüdür.

Fotoğraf 4.35. 10662 Envanter Numaralı Eser

Çizim 4.35. 10662 Envanter Numaralı Eser

Katalog No:35

Envanter No: 10662

Buluntu Yeri: ?

Eserin Cinsi: Bronz

Boyutları: Uz: 3.7 cm, Gen: 4cm

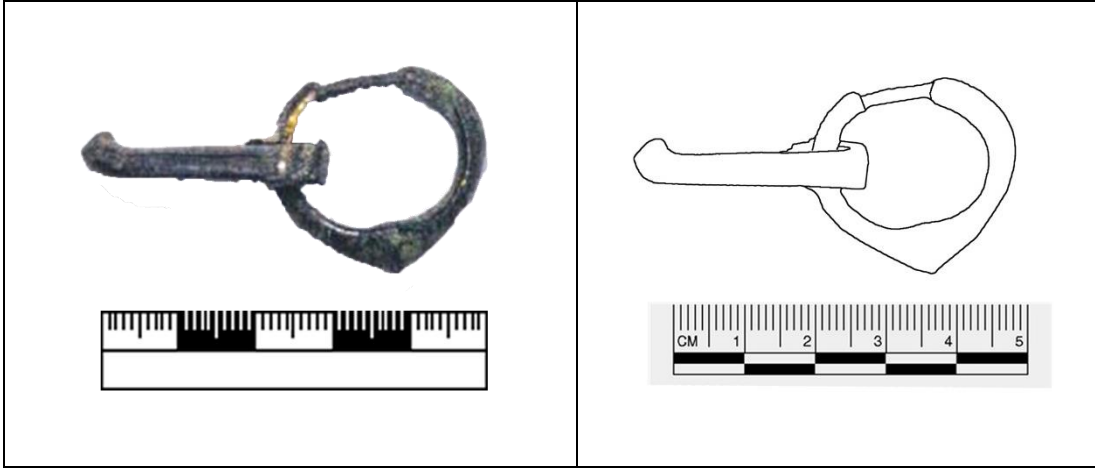
Eserin Dönemi: Doğu Roma (M.S 490-520)

Müzeye Geliş Tarihi: 25.07.1992

Eserin Geliş Şekli: Leman Ünver'den satın alma

Eserin Tanımı: Yassı, genişleyen kenarlı dikdörtgen gövdelidir. Kenarlar çizgildir. Uzunca bir dili vardır. Dil yuvasına bükülerek geçirilmiştir.

Durumu: Yüzeyi oksitli ve klorürlüdür.

Fotoğraf 4.36. 10663 Envanter Numaralı Eser

Çizim 4.36. 10663 Envanter Numaralı Eser

Katalog No:36

Envanter No: 10663

Buluntu Yeri: ?

Eserin Cinsi: Bronz

Boyutları: Uz: 2.8 cm, Gen: 2.9cm

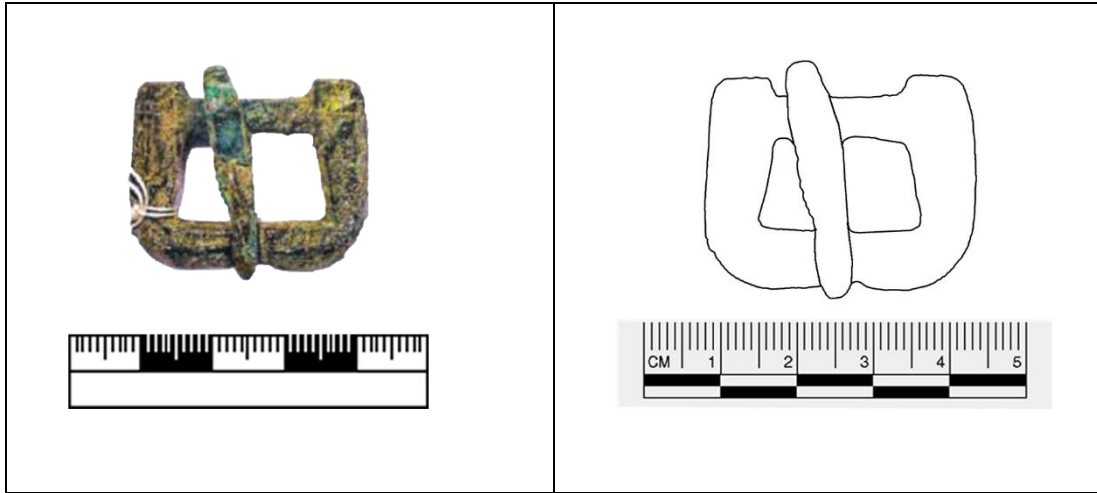
Eserin Dönemi: Doğu Roma (M.S 480-505)

Müzeye Geliş Tarihi: 25.07.1992

Eserin Geliş Şekli: Leman Ünver'den satın alma

Eserin Tanımı: Kalın, genişleyen kenarlı halka gövdelidir. Önü hafif sivrileştirilmiştir. Dil yuvasına bükülerek geçirilmiştir.

Durumu: Yüzeyi oksitli ve klorürlüdür.

Fotoğraf 4.37. 10664 Envanter Numaralı Eser

Çizim 4.37. 10664 Envanter Numaralı Eser

Katalog No:37

Envanter No: 10664

Buluntu Yeri: ?

Eserin Cinsi: Bronz

Boyutları: Uz: 2.7 cm, Gen: 3.5cm

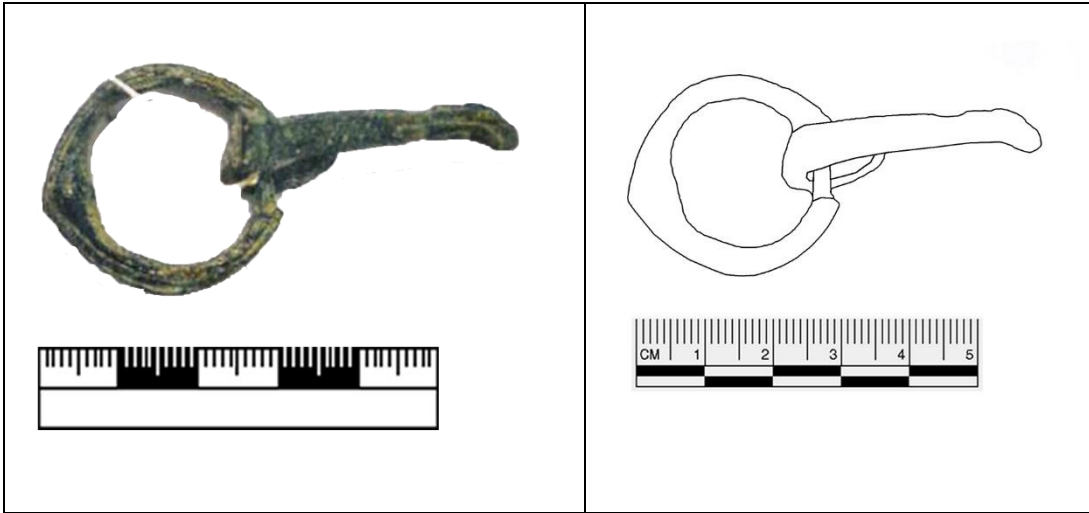
Eserin Dönemi: Doğu Roma (M.S 555-590)

Müzeye Geliş Tarihi: 25.07.1992

Eserin Geliş Şekli: Leman Ünver'den satın alma

Eserin Tanımı: Dikdörtgen, yassı ve geniş formludur. Alttan dilin geçirildiği kısım içe doğru olduğu için kenarlar hafif çıkıntılıdır. Dil çengeli, dil yuvalı bölüme geçirilerek bükülmüştür.

Durumu: Yüzeyi oksitli ve klorürlüdür.

Fotoğraf 4.38. 10665 Envanter Numaralı Eser

Çizim 4.38. 10665 Envanter Numaralı Eser

Katalog No:38

Envanter No: 10665

Buluntu Yeri: ?

Eserin Cinsi: Bronz

Boyutları: Uz: 3cm, Gen: 3cm

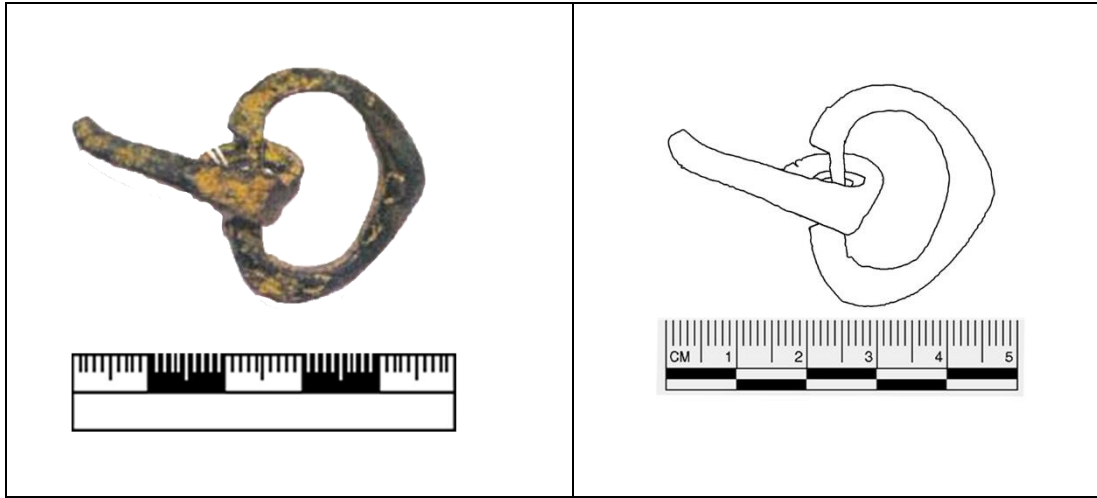
Eserin Dönemi: Doğu Roma (M.S 480-555)

Müzeye Geliş Tarihi: 25.07.1992

Eserin Geliş Şekli: Leman Ünver'den satın alma

Eserin Tanımı: Yassı, kalın ve genişleyen kenarlı halka gövdelidir. Önü hafif sivrileştirilmiş olup dil yuvasına bükülerek geçirilmiştir.

Durumu: Yüzeyi oksitli ve klorürlüdür.

Fotoğraf 4.39. 10667 Envanter Numaralı Eser

Çizim 4.39. 10667 Envanter Numaralı Eser

Katalog No:39

Envanter No: 10667

Buluntu Yeri: ?

Eserin Cinsi: Bronz

Boyutları: Uz: 2.6cm, Gen: 3.2cm

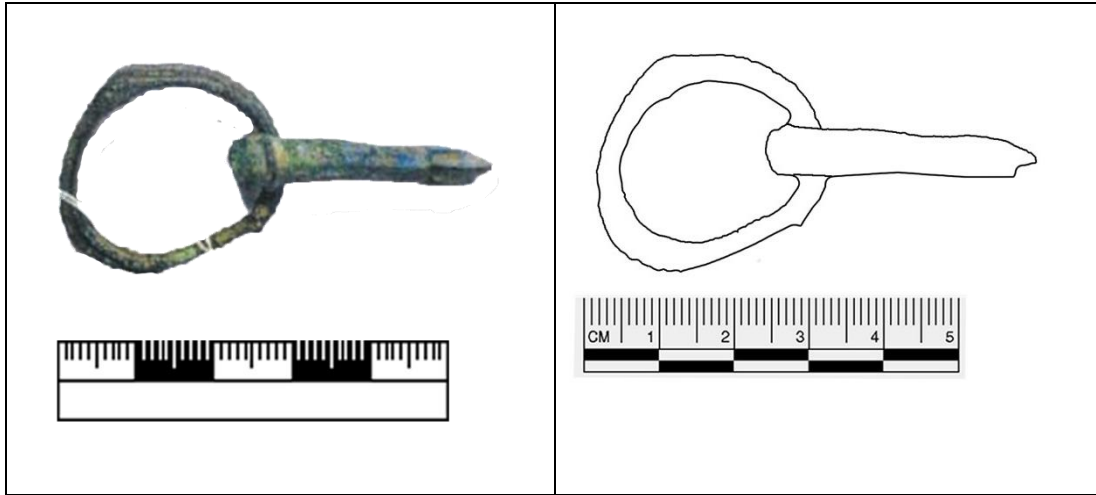
Eserin Dönemi: Doğu Roma (M.S 480-555)

Müzeye Geliş Tarihi: 25.07.1992

Eserin Geliş Şekli: Leman Ünver'den satın alma

Eserin Tanımı: Yassı, keskin ve genişleyen kenarlı halka gövdelidir. Önü hafif sivrileştirilmiştir. Dil yuvasına bükülerek geçirilmiştir.

Durumu: Yüzeyi oksitli ve klorürlüdür.

Fotoğraf 4.40. 10668 Envanter Numaralı Eser

Çizim 4.40. 10668 Envanter Numaralı Eser

Katalog No:40

Envanter No: 10668

Buluntu Yeri: ?

Eserin Cinsi: Bronz

Boyutları: Uz: 2.7 cm, Gen: 3.1cm

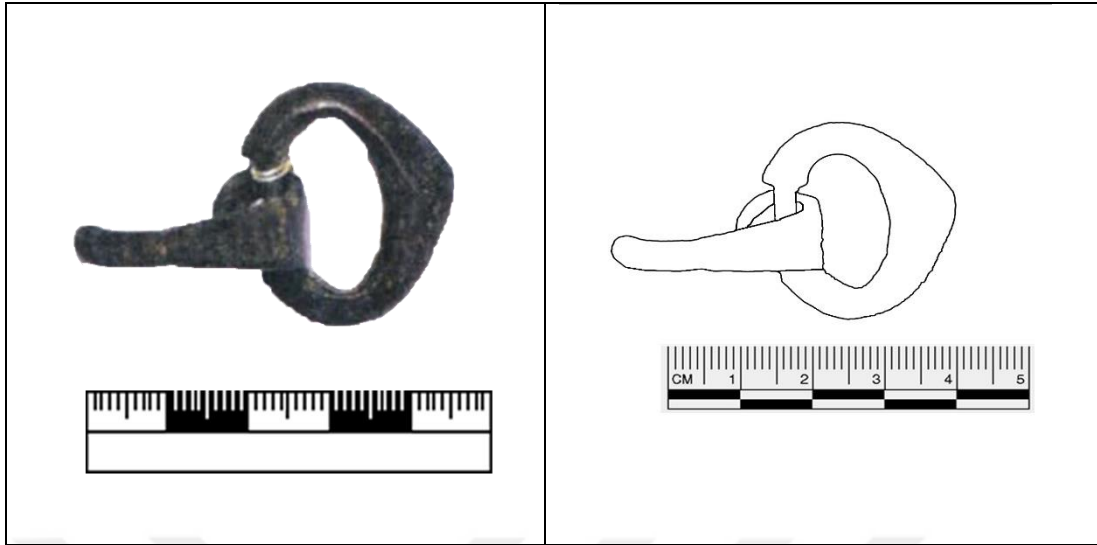
Eserin Dönemi: Doğu Roma (M.S 480-555)

Müze Geliş Tarihi: 25.07.1992

Eserin Geliş Şekli: Leman Ünver'den satın alma

Eserin Tanımı: Kalın, yassı ve genişleyen kenarlı, halka gövdelidir. Önü hafif sivrileştirilmiştir. Dil yuvası ince ve yassıdır. Dil, yuvasına bükülerek geçirilmiştir.

Durumu: Yüzeyi oksitli ve klorürlüdür.

Fotoğraf 4.41. 10670 Envanter Numaralı Eser

Çizim 4.41.10670 Envanter Numaralı Eser

Katalog No:41

Envanter No: 10670

Buluntu Yeri: ?

Eserin Cinsi: Bronz

Boyutları: Uz: 2.6cm, Gen: 3.1cm

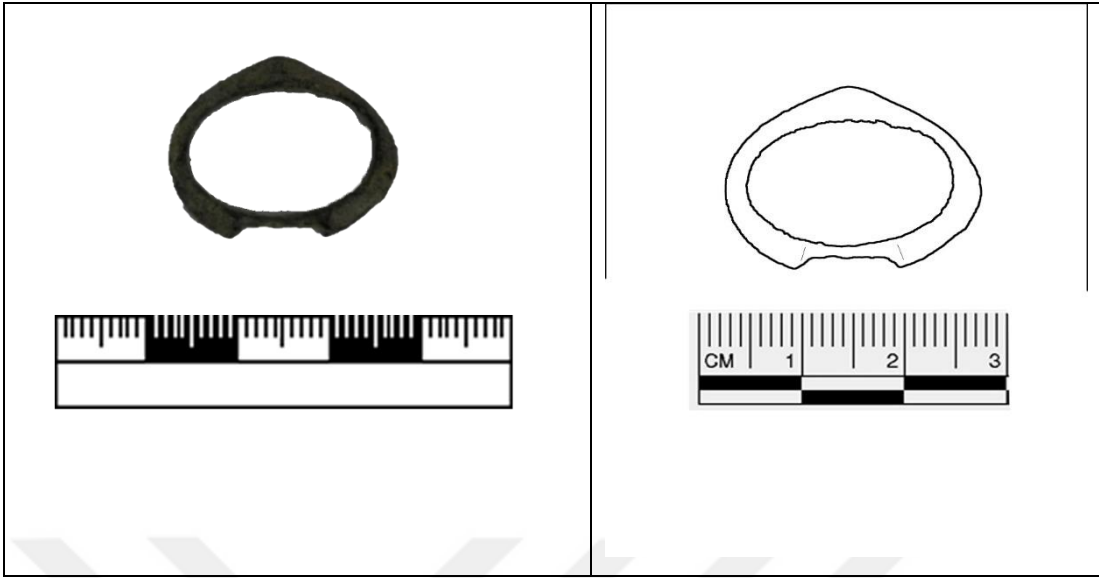
Eserin Dönemi: Doğu Roma (M.S 480-555)

Müzeye Geliş Tarihi: 25.07.1992

Eserin Geliş Şekli: Leman Ünver'den satın alma

Eserin Tanımı: Kalın ve genişleyen kenarlı, halka gövdelidir. Önü hafif sivrileştirilmiştir. Dil, yuvasına bükülerek geçirilmiştir.

Durumu: Yüzeyi oksitli ve klorürlüdür.

Fotoğraf 4.42. 12629 Envanter Numaralı Eser

Çizim 4.42. 12629 Envanter Numaralı Eser

Katalog No: 42

Envanter No: 12629

Buluntu Yeri: Afyonkarahisar

Eserin Cinsi: Bronz

Boyutları: Uz: 2.4cm, Gen: 2.1cm, Kal:0.3cm

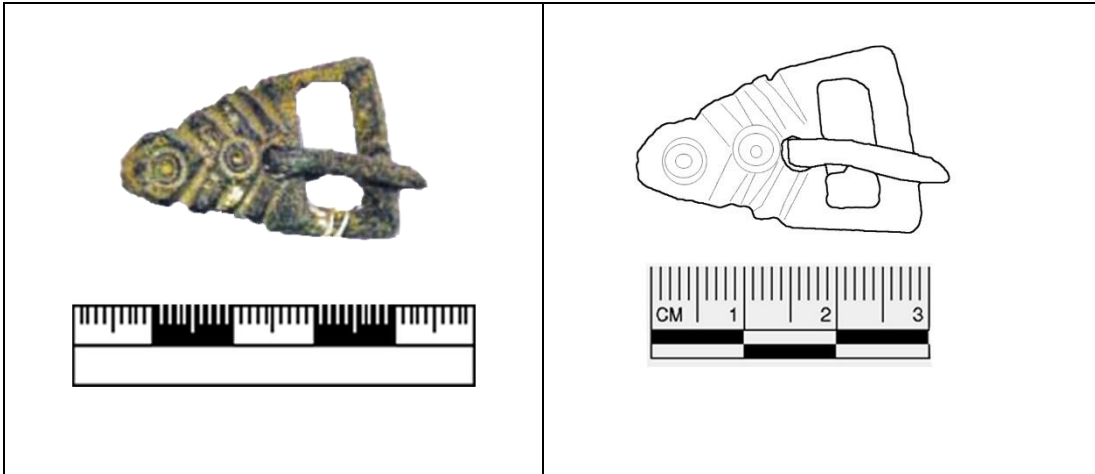
Eserin Dönemi: Doğu Roma (M.S 475-555)

Müzeye Geliş Tarihi: 10.06.1997

Eserin Geliş Şekli: Mustafa Güner'den satın alma

Eserin Tanımı: İnce ve genişleyen kenarlı halka gövdeli olup önü hafif sivrileştirilmiştir.

Durumu: Yüzeyi oksitli ve klorürlüdür.

Fotoğraf 4.43. 10660 Envanter Numaralı Eser

Çizim 4.43.10660 Envanter Numaralı Eser

Katalog No:43

Envanter No: 10660

Buluntu Yeri: ?

Eserin Cinsi: Bronz

Boyutları: Uz: 3.3cm, Gen: 2cm

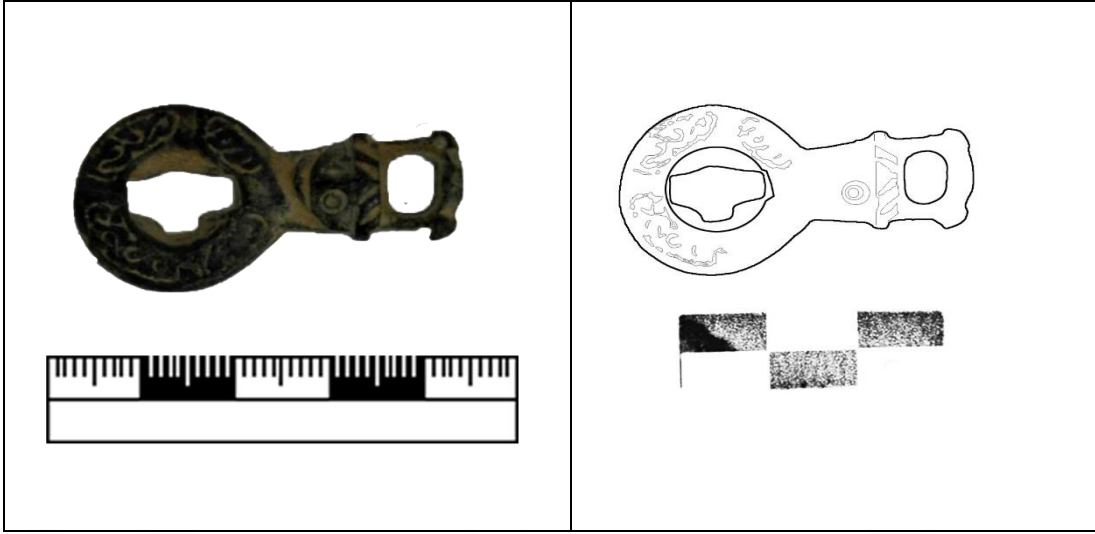
Eserin Dönemi: Doğu Roma (M.S 490-520)

Müzeye Geliş Tarihi: 25.07.1992

Eserin Geliş Şekli: Leman Ünver'den satın alma

Eserin Tanımı: Altı düz, pramidal bir gövdesi vardır. Alt kısmı dikdörtgen şeklinde, ortası boştur. Üst kısmı yapraklı bir üçgen şeklindedir. Orta alanda bir delikte dil bükülmüştür. Yapraklı bölümde biri tepe, biride dilin üst tarafında yer alan konsantrik bezekli küçük bezeme vardır. Arkada bir tane gözlü çıkıntı var.

Durumu: Yüzeyi oksitli ve klorürlüdür.

Fotoğraf 4.44. 12767 Envanter Numaralı Eser

Çizim 4.44. 12767 Envanter Numaralı Eser

Katalog No: 44

Envanter No: 12767

Buluntu Yeri: Afyonkarahisar[?]

Eserin Cinsi: Bronz

Boyutları: Uz: 3.94cm, Gen: 2.08cm, Kal: 0.24cm

Eserin Dönemi: Doğu Roma (M.S 875-1000)

Müze Geliş Tarihi: 24.11.1997

Eserin Geliş Şekli: Zeki Erdem'den satın alma

Eserin Tanımı: Kemer tokası tek parçadan oluşmaktadır. Toka halkası daire formunda olup kemer bağlantısı stilize kadın başı şeklinde uzatılmıştır. Olası toka dilinin geçebileceği tokanın ortasındaki dil deliği daire formundaki iç bükey yüzeyin içine ortadan dışa doğru çıkıntılı, düzgün olmayan dikdörtgen biçiminde açılmıştır. İç bükey dairenin çevresi sırt sırta yerleştirilmiş iki bitkisel kompozisyonla süslenmiştir. Kemer bağlantısının boyun kısmını oluşturan stilize kadın motifi gülümser şekilde kazınmıştır. Gözler tek merkezle yapılmış konsantrik dairelerden saçlarda ikişer tane diagonal hazınlık karşılıklı 4 yivden meydana gelmiştir. Başın hemen üzerinde kemer bağlantısının sağlandığı oval bir delik dikdörtgen bir çerçeve içine yerleştirilmiştir. Bu çerçevenin üst köşelerinde birer daire bulunmaktadır. Kulakçıkların başla birleşen kısımlarında da üçer tane diagonal yiv görülmektedir.

Durumu: Yüzeyi oksitli ve klorürlüdür.

Fotoğraf 4.45. 2009/127A Envanter Numaralı Eser Çizim 4.45. 2009/127A Envanter Numaralı Eser

Katalog No:45

Envanter No: 2009/127A

Buluntu Yeri: Dazkırı/Afyonkarahisar

Eserin Cinsi: Bronz

Boyutları: Uz: 3.2 cm, Gen: 2.4cm, Kal: 0.2cm

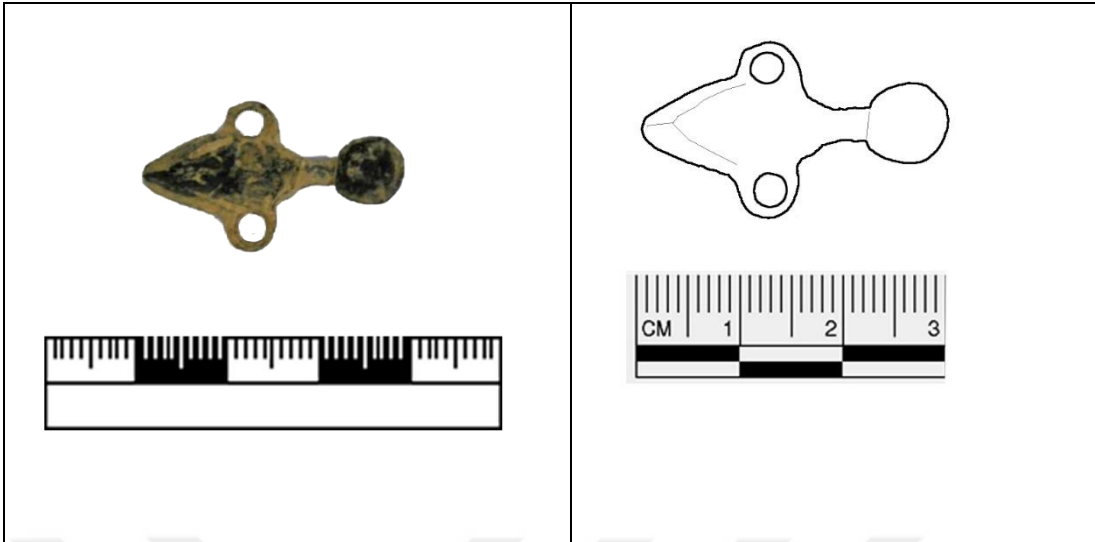
Eserin Dönemi: Doğu Roma (M.S 615-690)

Müzeye Geliş Tarihi: 07.09.2006

Eserin Geliş Şekli: Salih Emer'den satın alma

Eserin Tanımı: Ön yüzü kabartılı, arka yüzü çıkıntılı kenarlı iç içe dairesel üzerinde iki yanda koç boynuzlu gövdeli olup arkada halkası vardır.

Durumu: Oksitli ve kalkerli olup, arka halka kırık ve eksiktir.

Fotoğraf 4.46. 2009/137A Envanter Numaralı Eser Çizim 4.46. 2009/137A Envanter Numaralı Eser

Katalog No:46

Envanter No: 2009/137A

Buluntu Yeri: Dazkırı/Afyonkarahisar

Eserin Cinsi: Bronz

Boyutları: Uz: 2.9 cm, Gen: 1.7 cm, Kal: 0.3 cm

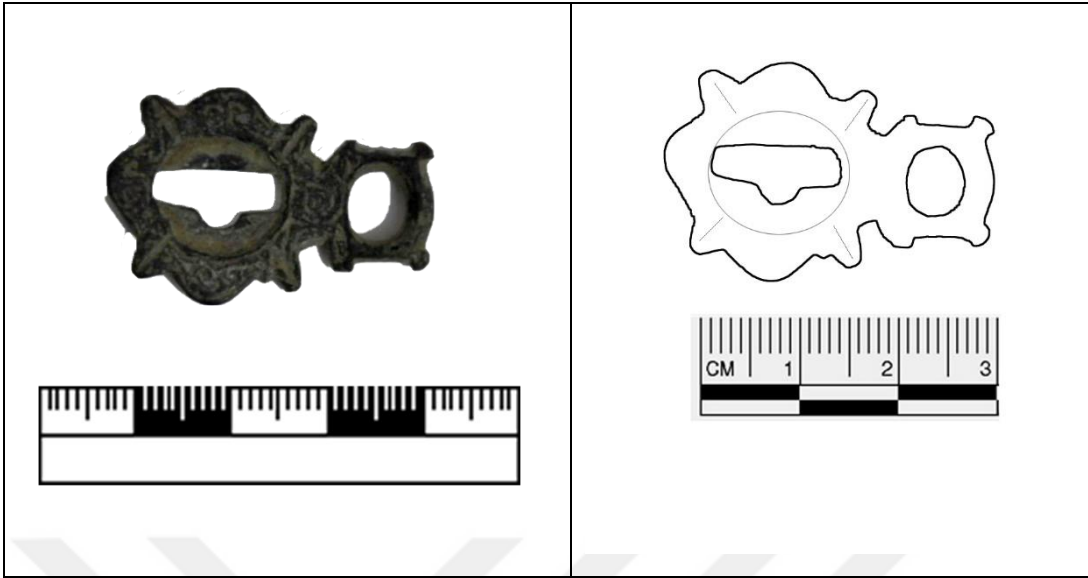
Eserin Dönemi: Doğu Roma (M.S 550-600)

Müzeeye Geliş Tarihi: 07.09.2006

Eserin Geliş Şekli: Salih Emer'den satın alma

Eserin Tanımı: Yuvarlak yassı başlı, kalın boyunlu, dikey yumurta uzun gövdeli, her iki yanda dikey halkalıdır.

Durumu: Yüzeyi oksitli ve klorürlüdür.

Fotoğraf 4.47. 12654 Envanter Numaralı Eser

Çizim 4.47. 12654 Envanter Numaralı Eser

Katalog No: 47

Envanter No: 12654

Buluntu Yeri: Afyonkarahisar

Eserin Cinsi: Bronz

Boyutları: Uz: 3.3cm, Gen: 2.1cm, Kal: 0.2cm

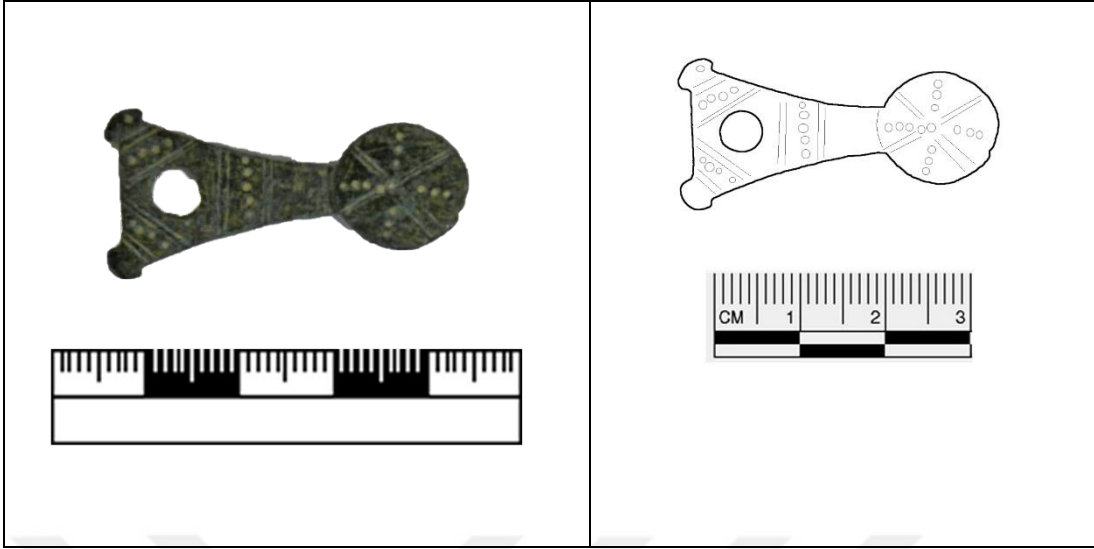
Eserin Dönemi: Doğu Roma (M.S 610-680)

Müzeye Geliş Tarihi: 10.06.1997

Eserin Geliş Şekli: Mustafa Güner'den satın alma

Eserin Tanımı: Kenarları çıkıntılı küçük ve büyük birbirine bitişik halka gövdeli, yüzeyi bitkisel kabartılı, büyük halkanın ortası dil yuvalı ve oyukludur.

Durumu: Yüzeyi oksitli ve klorürlüdür.

Fotoğraf 4.48. 12662 Envanter Numaralı Eser

Çizim 4.48.12662 Envanter Numaralı Eser

Katalog No: 48

Envanter No: 12662

Buluntu Yeri: Uluköy-Hocalar Mevkii/Afyonkarahisar

Eserin Cinsi: Bronz

Boyutları: Uz: 3.64cm, Gen: 10.73cm, Kal: 0.13cm

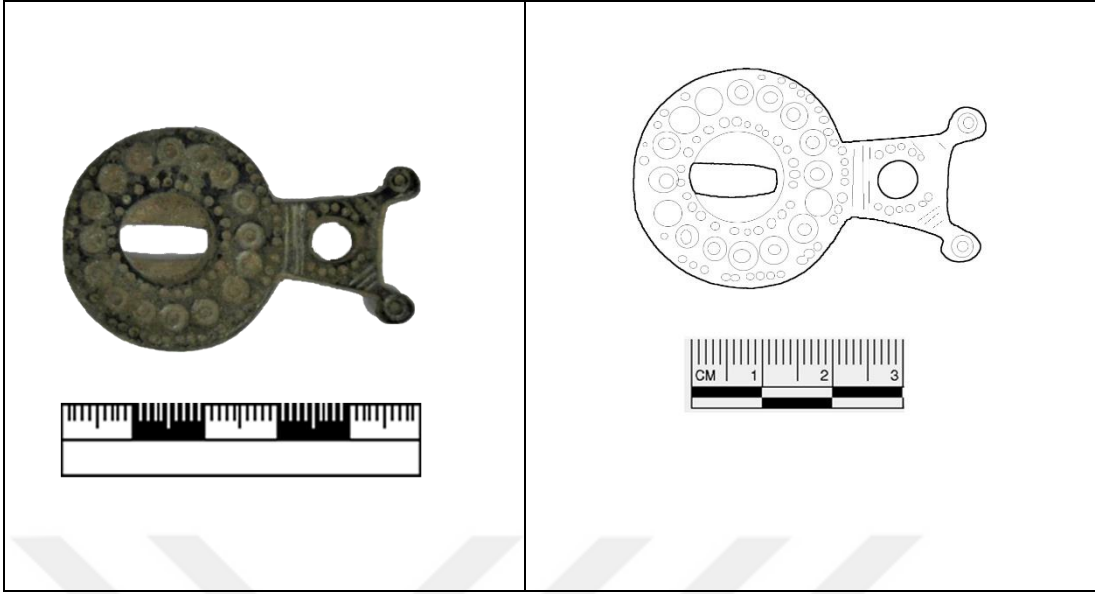
Eserin Dönemi: Doğu Roma (M.S 875-1000)

Müzeye Geliş Tarihi: 10.06.1997

Eserin Geliş Şekli: Mustafa Güner'den satın alma

Eserin Tanımı: Tek parça levhadan oluşan toka dili üçgen ve stilize hayvan başı şeklindedir. Hayvan başının, kulağa benzer çıkıntılarının başla birleşen kısımlarında dörder tane diagonal yiv görülmektedir. Yivler ikişerli grup oluşturacak şekilde kazınmış ve aralarına noktalar yerleştirilmiştir. Kulakların hemen altındaki yuvarlak delik ise büyük olasılıkla kumaş veya deri şerit üzerine monte etmek için açılmıştır. Deliğin dil ucu yakınına dört yatay yiv ikişerli grup oluşturacak şekilde kazınmış ve aralarına vurarak noktalar yerleştirilmiştir.

Durumu: Yüzeyi oksitli ve klorürlüdür.

Fotoğraf 4.49. 12732 Envanter Numaralı Eser

Çizim 4.49. 12732 Envanter Numaralı Eser

Katalog No: 49

Envanter No: 12732

Buluntu Yeri: Afyonkarahisar[?]

Eserin Cinsi: Bronz

Boyutları: Uz: 4.89cm, Gen: 3.07cm, Kal: 0.34cm

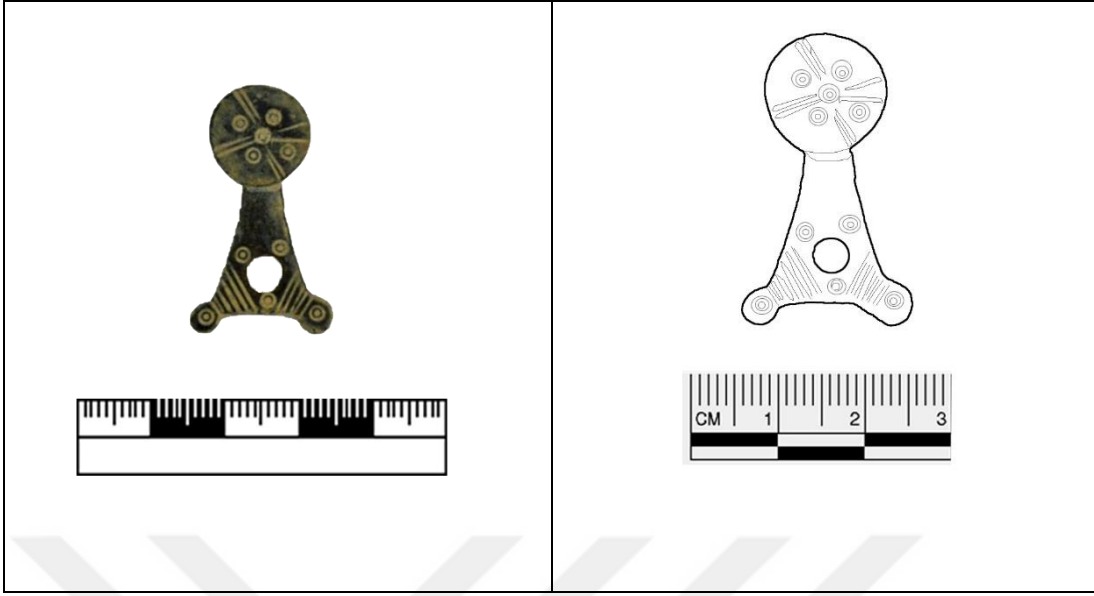
Eserin Dönemi: Doğu Roma (M.S 875-1000)

Müzeye Geliş Tarihi: 12.11.1997

Eserin Geliş Şekli: Süleyman Uslu'dan satın alma

Eserin Tanımı: Kemer tokası tek parça levhadan oluşmaktadır. Toka halkası daire formunda olup kemer bağlantısı stilize hayvan başı şeklinde uzatılmıştır. Olası toka dilinin geçebileceği dil deliği daire olarak yapılan iç bükey yüzeyin içine dikdörtgen olarak yerleştirilmiştir. Bu iç bükey daireyi dıştan toka halkasının kenarını ise içten dövme tekniği ile yapılmış inci dizisi çevrelemektedir. Her iki dizin arasında tek merkezli çift vuruş tekniği ile yapılmış 16 konsantrik daire yer almaktadır. Dairelerin aralıkları eşit değildir. Kemer bağlantısının boyun kısmına 3 yatay yiv çalışılmıştır. Kumaş ya da deri şerit üzerine monte edilmek üzere açılmış deliğin çevresinde de aynı teknikle yapılmış inci dizisi tekrarlamaktadır.

Durumu: Yüzeyi oksitli ve klorürlüdür.

Fotoğraf 4.50. 2009/145A Envanter Numaralı Eser Çizim 4.50. 2009/145A Envanter Numaralı Eser

Katalog No:50

Envanter No: 2009/145A

Buluntu Yeri: Dazkırı/Afyonkarahisar

Eserin Cinsi: Bronz

Boyutları: Uz: 3.3 cm, Gen: 1.9cm, Kal: 0.3cm

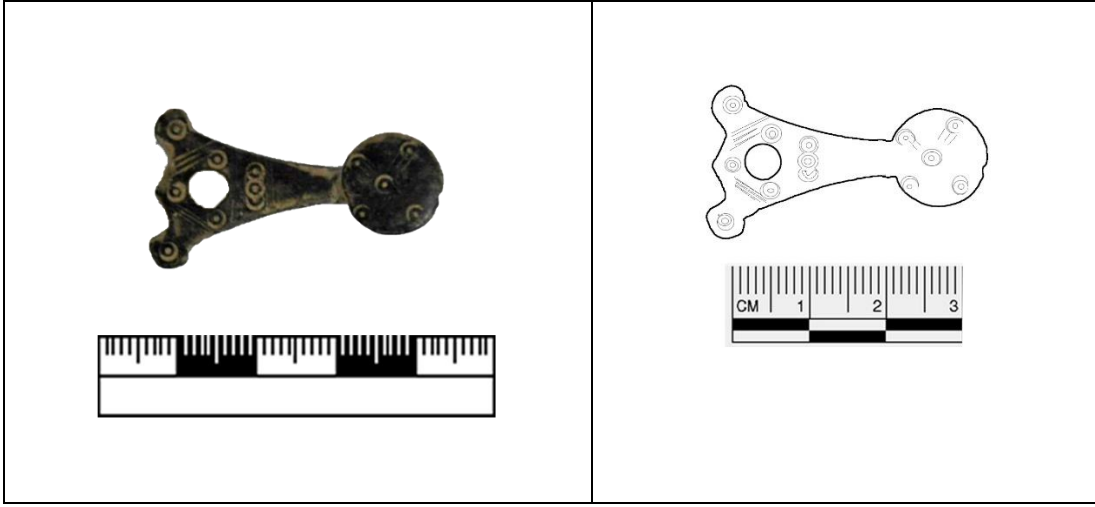
Eserin Dönemi: Doğu Roma (M.S 875-1000)

Müze Geliş Tarihi: 07.09.2006

Eserin Geliş Şekli: Salih Emer'den satın alma

Eserin Tanımı: Bir ucu dairesel büyük tek başlı, diğer ucu küçük dairesel çift başlı, üçgen gövdeli olup alt bölümde dairesel boşlukludur. Üzeri merkezi dairesel ve tarama yiv süslemelidir.

Durumu: Yüzeyi oksitli ve klorürlüdür.

Fotoğraf 4.51.2009/153A Envanter Numaralı Eser Çizim 4.51. 2009/153A Envanter Numaralı Eser

Katalog No:51

Envanter No: 2009/153A

Buluntu Yeri: Dazkırı/Afyonkarahisar

Eserin Cinsi: Bronz

Boyutları: Uz: 3.3 cm, Gen: 1.9cm, Kal: 0.3cm

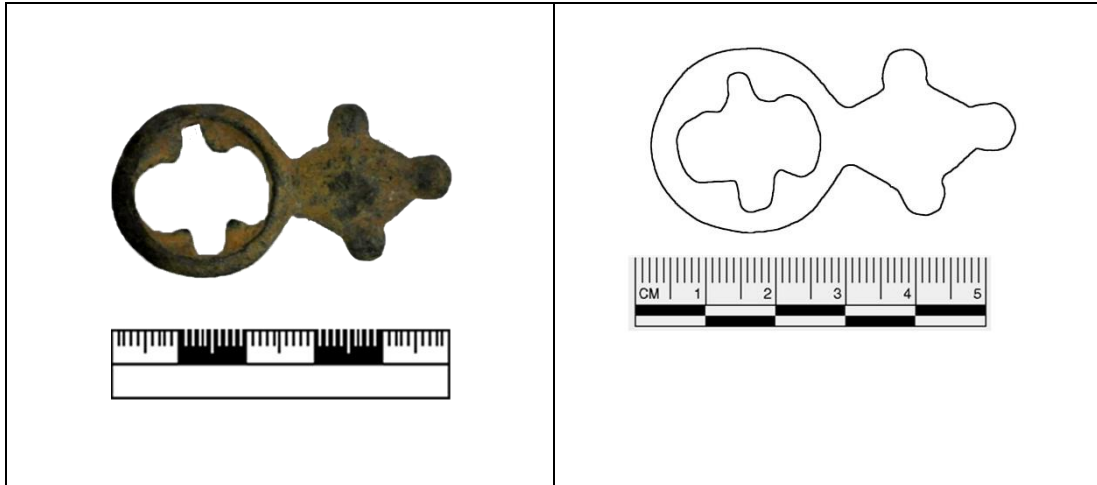
Eserin Dönemi: Doğu Roma (M.S 875-1000)

Müzeeye Geliş Tarihi: 07.09.2006

Eserin Geliş Şekli: Salih Emer'den satın alma

Eserin Tanımı: Yassı yuvarlak dairesel başlı, diğer ucu iki küçük dairesel başlı, üçgen gövdeli, üzerinde altta geniş yuvarlak delikli olup merkezi daire ve tarama süslemelidir.

Durumu: Yüzeyi oksitli ve klorürlüdür.

Fotoğraf 4.52. 2009/190A Envanter Numaralı Eser Çizim 4.52. 2009/190A Envanter Numaralı Eser

Katalog No:52

Envanter No: 2009/190A

Buluntu Yeri: Dinar/Afyonkarahisar

Eserin Cinsi: Bronz

Boyutları: Uz: 5.2cm Gen: 2.6cm Kal: 0.3cm

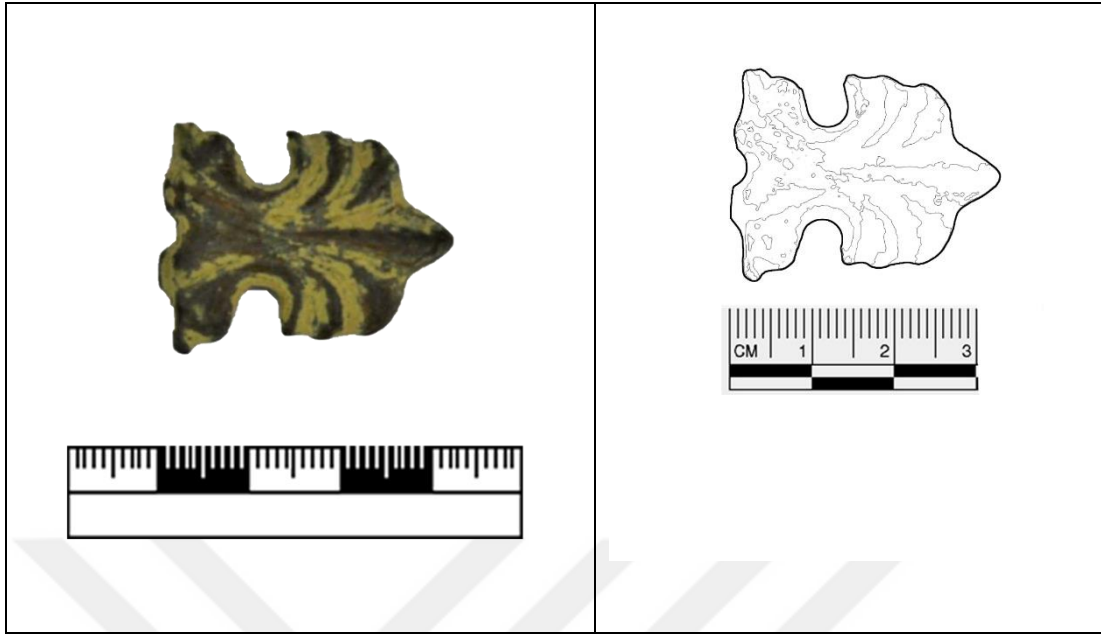
Eserin Dönemi: Doğu Roma (M.S 1000-1110)

Müzeye Geliş Tarihi: 25.07.1992

Eserin Geliş Şekli: Mehmet Gürdal'dan satın alma

Eserin Tanımı: Keskin hatlı yuvarlak dairesel bölüm ile buna bitişik köşeleri çıkıntılı oval dikey bölümlü iki ayrı bölümlü bitişik tek gövdelidir. Dairesel bölüm içi haç formu boşlukludur. Oval gövde arkasında delikli yassı tutamak bulunur.

Durumu: Yüzeyi oksitli ve klorürlüdür.

Fotoğraf 4.53. 12626 Envanter Numaralı Eser

Çizim 4.53.12626 Envanter Numaralı Eser

Katalog No: 53

Envanter No: 12626

Buluntu Yeri: Afyonkarahisar

Eserin Cinsi: Bronz

Boyutları: Uz: 3.2cm, Gen: 2.5cm, Kal:1.1cm

Eserin Dönemi: Doğu Roma (M.S 650-700)

Müzeye Geliş Tarihi: 10.06.1997

Eserin Geliş Şekli: Mustafa Güner'den satın alma

Eserin Tanımı: Ortası boğumlu, sivri orta uçlu yaprak kabartılı(palmet) gövdeli, arkasında uçta tek arkada iki gözlü çıkıntılıdır.

Durumu: Oksitli ve topraklı, çıkıntı uçları kırık ve eksiktir.

5. DEĞERLENDİRME VE SONUÇ

Kemer: bele takılan ya fonksiyonel ya dekoratif amaçla hazırlanmış, işlemeli, uzun, dikdörtgen banttır. (Barışta, 1999: s.216) Kemer sadece kıyafet aksesuarı değil, aynı zamanda sigara, kağıt, sopa, dikiş aleti, para ve günlük kullanımda kullanılan silahların taşınmasında da çok önemli bir eşyaydı. Kemerin yapısal görkemini kumaşlar ve bordürlerle daha da arttırılmaya çalışılmıştır. (Kırtunç, 1990: s.77) Kemer tokaları hem dekoratif hem de işlevsel metal tokalar olup kıyafetlerde ek bir sıklık unsuru ve aynı zamanda toplumsal bir gösterge olan kemer tokalarının pek çok farklı şekil, teknik ve malzemede olanları mevcuttur. (M. Güler-S. Aral, 2014: s. 151)

Deri kemerler ve kemer tokaları Bizans İmparatorluğu sınırları içinde 6-7.yy'da kıyafetin yaygın bir parçasıydı. (Russel, 1982: s.145) Kemer kullanımı kullanan kişinin statüsünü gösterdiği için önemlidir.

Kemerler geç antik çağda pantolonları bağlamak için kullanılıyordu. Kayışın iki ucunun bağlanması ve pantolonu sabitlemek için bir mekanizmaya ihtiyaç bulunmaktaydı. (M. Lightfoot, 2003: s.120) Tokalar sadece kemerlerde kullanılmaz, ayrıca zırh, koşum takımı dekorasyonları ve silah kemerlerinde de kullanıldı. (Demirer, 2013: s.37)

Tokalar Orta ve Batı Avrupa'da bol miktarda bulunmaya başladığı zaman arkeologlar tarafından önemli bilgiler kaydedilmiştir. İlk örnekler barbar mezarlarında bulunduğu için, bu mezarlarda bulunan bütün tokalara "Barbar tipi" denmiştir. (Russel, 1982: s.141) Güney Rusya ve birçok iç merkezlerde, Batı ve Kuzey Avrupa'daki barbar mezar buluntuları vasıtasıyla kemer tokaları bilinmeye başlanmıştır.(Russel, 1982: s.140-141)

Kemer tokalarının sıklıkla Bizans İmparatorluğu sınırları dışında bulunması ve yazılı kaynakların azlığından dolayı, birbirlerine benzeyen eserlere tarih vermekte ciddi bir çarpıklık görülmektedir. Barbarların devamlı yerleşik bir hayata sahip olmamaları, fakat tokaları yaygın olarak ve bol çeşitli kullanmalarından dolayı, tokaların barbarlar tarafından mı yoksa Bizans İmparatorluğu sınırları içerisinde mi üretilmeye başlandığı tam olarak bilinmemektedir. Bizans İmparatorluğunda toplu

ve düzenli bir hayat olduğu için gelişmesi ve dağıtımı daha kolay olabileceğinden dolayı, üretimin imparatorluk sınırları içinde yapıldığı düşünülmüştür.(Russel, 1982: s.141)

Yapılan bu açıklamalar doğrultusunda kemer tokalarının üretim ve dağıtımının Bizans sınırlarında yapılmış olması ihtimali daha yüksektir diyebiliriz. En önemli grupları Sardis, Anemurium ve Saraçhane kazılarında gelen buluntular oluşturmaktadır. İstanbul ve Trakya'da bulunan örneklerin oluşturduğu tahmin edilen Menil Koleksiyonu'ndaki tokaların büyük bir kısmı da bu döneme aittir. (Russel, 1982: s.141)

5.1. Malzeme ve Yapım Teknikleri

Kemer ve kemer tokası gibi eşyaların üretiminde, kazıma, kabartma, yıldız, telkari, savat, kakma gibi isimleri olan tekniklerin çoğunlukla birkaçından birden yararlanılmıştır. (Kırtunç, 1990: s.78)

Kemer tokaları, Bizans döneminde hem erkekler hem de kadınlar tarafından kullanılmıştır. Orta Bizans Dönemine ilişkin kaynaklarda, en azından aristokrat kökenli kadınların değerli maden ve mücevherlerle süslü kemerler taktıkları yönünde bilgiler verilir.(Parani, 2003: s.77)

Bizans dönemi kemer tokaları, genellikle metal işlemeciliği sanatının en iyi örneklerinden biri olarak kabul edilir. Özellikle, 9. ve 10. yüzyıllarda üretilen kemer tokaları, Bizans İmparatorluğu'nun zirvesindeyken yapılmıştır. Kemer tokaları, sadece işlevsel bir amaç için değil, aynı zamanda estetik bir amaç için de kullanılmıştır.

Bizans dönemi kemer tokaları, özellikle de 6. yüzyıldan sonra üretilenler, oldukça çeşitli malzemelerden yapılmıştır. Altın gibi değerli metallerin örnekleri nadir olarak bulunsa bile çoğunlukla demir ve bronzdan yapılır. (Lightfoot, 2003: s.120) Tez konumuz olan 53(elliüç) adet kemer tokası bronzdan ve döküm tekniği ile yapılmıştır.

Ustaların gezerek ve eski parçaları eriterek çalışmalarından dolayı, her zaman yeni madenler kullanmış olmaları ihtimali çok zayıftır. Barbar dünyasında, yani

imparatorluk sınırları dışındaki tokaların çoğunun taklit olarak yapıldığı tahmin edilmektedir.

Orijinal Bizans tokalarını ve kalıplarını alan yerli ustalar, onlardan taklit ederek çok geniş bir alana dağıtım yapıyorlardı. Bizans tokalarını kullanmak barbarlarda moda haline gelmesinden dolayı fazlalaşan talep üzerine ustalar kalıp veya orijinalden taklit yoluyla üretim yaparak, bu talebe en kısa zamanda cevap vermeye çalışıyorlardı.

Bizans İmparatorluğunun egemen olduğu Anadolu, Suriye ve Filistin şehirlerinde basit tipler diğer bölgelere oranla daha fazla ele geçirilmiştir (Örneğin, Anemurium Tip 2, 4, 5; Afyon Müzesi Tip 7-15). Metal toka ve diğer metal parçaların dökülmesinin, yerel ustalar tarafından yapıldığı bilinmektedir. Barbar mezarlarında bulunan terra cotta ve bronz kalıplar tahminleri kuvvetlendirmektedir. Buna verilebilecek en iyi örnek, bir Avar altın ustasının Macaristan Kunszentmârton'da bulunan mezarıdır.(Russel, 1982: s.143-153)

Ajur tekniği, metal yüzeylerin oyulması ve kesilmesi suretiyle oluşturulan bir açık işçilik tekniğidir. Bu teknikle, metal plakaların yüzeyinden belirli bölgeler çıkarılarak veya oyularak desenler ve detaylar oluşturulur. Sonuç, hafif ve zarif bir görünüme sahip ince ağ gibi bir metal deseni olur. Ajur tekniği, özellikle Bizans döneminde değerli metallerin işlenmesinde yaygın olarak kullanılmıştır.

Kazıma tekniği, metal yüzeylerin incelikle işlenmesini gerektiren bir süreçtir. Bu teknik belirli işlem basamaklarının uygulanması ile yapılır. Kazıma tekniğiyle işlenecek madde, özel bir hazırlık sürecinden geçer. Metal levhalar düzgünce temizlenir ve pürüzsüz bir yüzey elde edilir. Sanatçılar, işleme başlamadan önce tasarımı belirlerler. Daha sonra bu tasarım, metal levhanın yüzeyine çizilir veya kazınır. Kazıma işlemi sırasında, sanatçılar detayları ve ince çizgileri eklerler. Bu, son eserin incelikli ve zengin görünmesini sağlar. (Eruz, 1993: s.33)

Bizans sanatında oldukça yaygın bir süsleme tekniği olarak kullanılmıştır. Özellikle Bizans ikonları, haçlar, rölyefler ve metal kaplar üzerinde kakma tekniği ile oluşturulan desenler görülebilir. Bu eserlerde, dini figürler, azizlerin portreleri ve dini semboller sıkça kakma tekniği kullanılarak işlenmiştir. (Kuşoğlu, 1987: s.32–35)

Telkâri, geleneksel bir metal işçiliği tekniği olup özellikle Bizans dönemi ile Anadolu ve İslam kültürlerinde yaygın olarak kullanılmıştır. Bu teknik, ince tel veya telciklerin bükülmesi ve örülmesi ile oluşturulan ince ve zarif metal işçiliği eserlerini ifade eder. (Kuşoğlu, 1986: s.31–35)

Madeni eserler, değerli bir taş, cam veya mine dolgularla da süslenebilmektedir. Bunlar, eser üzerinde açılmış yuvalara veya lehimle tutturulan tel hücrelerine yerleştirilir.

5.2. Kemer Tokalarının Formları

Bizans döneminde çeşitli formda kemer tokaları görülmektedir. Günümüzde yaygın olarak kullanılan menteşeli ve hareketli bir dil yardımıyla kemerin diğer ucunu birleştirip sabitleyen kemer tokaları, Bizans'ta daha çok erken dönemde görülür. (Schulze-Dörrlamm, 2009: s.114-115)

Geç Antik Çağ'dan itibaren pantolon kullanımının yaygınlaşmasıyla birlikte (Lightfoot, 2003: s.120) yeni kemer tokaları ve farklı pantolon çeşidi ortaya çıkmıştır. İmparatorluk sınırları dışındaki tokaların çoğunun taklit olarak yapıldığı tahmin edilmektedir. Olasılıkla orijinal Bizans tokalarını ve kalıplarını alan yerel ustalar, onlardan taklit ederek çok geniş bir alana dağıtım yapıyorlardı. (Lightfoot, 2003: s.128)

Bu kemer tokaları kare veya dikdörtgen, yuvarlak kemer, yarım ay şekilli, üçgen, oval, hayvan figür, litürjik, insan, bitki ve geometrik formu olarak sınıflandırılabilir.

Kare veya dikdörtgen formu kemer tokaları: Bu kemer tokaları genellikle simetrik ve basit geometrik desenlerle süslenmiştir. Bazıları, altın veya gümüş işlemelerle veya renkli taşlarla süslenmiştir. Bu kemer tokaları, sıkıca bağlanabilen bir kemerle birlikte giyildiğinde, kullanıcının belini sıkıca sarar ve giysinin düzgün bir şekilde oturmasını sağlar.

Yuvarlak kemer tokaları: Genellikle büyük taşlarla süslenen yuvarlak kemer tokaları, genellikle kadın giyiminde kullanılmıştır. Bu kemer tokaları, bel kısmında

giysinin süslemesi olarak kullanılırdı ve bazen diğer takılarla birleştirilerek, daha da etkileyici bir görünüm kazandırılırdı.

Yarım ay şekilli kemer tokaları: Bu kemer tokaları, üst kısmı yay şeklinde eğimli, alt kısmı ise düz olan bir yarım ay şeklindedir. Üst kısımdaki eğri kısım, genellikle figürler veya geometrik desenlerle süslenmiştir. Bu kemer tokaları, özellikle erkek giyiminde kullanılmıştır ve giyimlerinin bel kısmındaki darlık ve düzgünlüğü sağlamak için kullanılmıştır.

Üçgen kemer tokaları: Üçgen kemer tokaları, sadece işlevsel bir amaç için değil, aynı zamanda estetik bir amaç için de kullanılmıştır. Özellikle, altın ve gümüş kemer tokaları, giyimlerini süslemek için kullanılmıştır. Bazı kemer tokaları ise, büyük taşlarla süslenerek, etkileyici bir görünüm kazandırılmıştır.

Oval kemer tokaları: Oval kemer tokaları, genellikle basit tasarımlarla süslenmiştir. Ancak bazıları, dini semboller veya figürler gibi daha karmaşık tasarımlarla da süslenmiştir. Bu kemer tokaları, sadece bel kısmındaki giysilerin düzgünlüğünü sağlamakla kalmamış, aynı zamanda giyimlerin estetik görünümünü de artırmıştır.

İnsan figürleri: Bazı kemer tokaları, insan figürleriyle süslenmiştir. Bu figürler arasında, imparatorlar, soylular, askerler ve avcılar gibi insanlar yer alır. Bu kemer tokaları, kişinin sosyal statüsünü ve gücünü yansıtması amacıyla kullanılmıştır.

Bitki desenleri: Bazı kemer tokaları, bitki desenleriyle süslenmiştir. Bu desenler arasında, çiçekler, yapraklar ve dallar gibi bitki motifleri yer alır. Bu kemer tokaları, doğanın güzelliğini ve bolluğunu yansıtmak için kullanılmıştır.

Geometrik desenler: Bazı kemer tokaları, basit geometrik desenlerle süslenmiştir. Bu desenler arasında, çizgiler, noktalar, daireler ve kareler gibi şekiller yer alır. Bu kemer tokaları, sade ve zarif bir görünüm sağlamak için kullanılmıştır.

Bu madde başlıkları, Bizans kemer tokalarının genel form ve süsleme özelliklerini kapsar. Ancak, Bizans İmparatorluğu'nun varlığı boyunca, kemer tokaları da zaman içinde farklı tasarımlar ve süslemelerle üretilmiştir. Dolayısıyla, her kemer tokası benzersiz bir tasarıma sahiptir ve kendine özgü bir hikâye anlatır.

Afyonkarahisar Müzesi kemer tokalarından hareketle malzemeler; tipolojik ve form olarak 15(onbeş) alt başlıkta değerlendirilmiş olup Byzantinische Gürtelschnallen Und Gürtelbeschlage Im Römish-Germanischen Zentralmuseum isimli araştırmadan hareketle eserler Tip 1, 2, 3, 7, 11, 12, 13, 15, 16, 19, 20, 22, 23, 25 ve 26 olmak üzere alt başlıklara ayrılmıştır.

TİP 1-a : Sirakus tipi tokalar

Tezimizde ele alınan ve tipolojik olarak tanımladığımız Katalog 1 bu grupta yer almakta olup Syrakus tip içerisinde en geniş dağılıma sahiptir. Biçim ve desen olarak çok çeşide sahiptir. Bu tokaların MS 580-620 yıllarına ait olduğu tahmin edilmektedir. (Bass-Doorninck, 1982: s.276-277) Sirakus tipi tokalar kalıp(dökme) tekniği kullanılarak yapılmıştır.(Riemer, 1995: s.778) Bu tür çok yaygın bir tür olup Kırım'dan güney İngiltere'ye kadar barbar mezarlarında karşımıza çıkmaktadır. (Waldbaum, 1983: s.118)

Bizans İmparatorluğu sınırları dışında bilinen Syracuse ve Balgota türleri, daha sonra İmparatorluk içinde ve dış sınırlar içinde çok yaygın olarak kabul edildi. Amorium kazılarında tespit edilen Afyon Müzesi'ndeki Syracuse tipine ait iki örnekten biri bulunmuştur. Afyon ilinin bir köyünden ikinci bir toka satın alınarak Afyon Müzesi koleksiyonuna eklenmiştir. Bu toka Syracuse tipinde yer alan örnekten daha küçüktür ancak işleme detayları ve süsleme teknikleri aynıdır.

Sirakus Tipi örneklere Anadolu'dan; Amorium kazısı no. S F3079, Afyon Müzesi no. 11774, Resim 1a (Lightfoot/Ivison, 1996: s.101-102), (Lightfoot, 1997: s.433-434), Menil Koleksiyonu no. C21 ve C22 (Russell, 1982: s.151), İstanbul, Saraçhane no. F170 (Gill, 1991: s.265), Sardis no. 689-690 rastlanmakla birlikte Anadolu dışından; Pergamon (Conze, 1913: s.326), Korinth no. 3287 (Davidson, 1952: s.271), Atina Agora, mezar no. 10 (Travlos/Frantz, 1965: s. 166) örnekler olarak verilebilir.

Fotoğraf 5.1. 689 Nolu Kemer Tokası
Metalwork From Sardis, Plate 44

Fotoğraf 5.2. 690 Nolu Kemer Tokası
Metalwork From Sardis, Plate 44

Fotoğraf 5.3. 561 Nolu Kemer Tokası
Excavations at Sarachane in İstanbul, Volume 1

TİP 2 : “ Maskenschnallen” yani maske tipindeki bu tokalar MS.6 yy’ın ikinci yarısına tarihlendirilmiştir.(Waldbaum, 1983: s.118) Maske şeklindeki bu toka, maskeyi andırdığı için "maske tokası" olarak adlandırılır. Csallany tarafından tanımlanan "Maskenschnallen" veya maske tipine ait dört örnek genellikle altıncı yüzyılın ikinci yarısına tarihlendirilmiştir. (Waldbaum, 1983; s.119) Katalog 2, Katalog 3, Katalog 4, Katalog 5 bu grupta olup M.S 6-7 yy'lara tarihlenir. Sardis ve Afyon Müzeleri'nde bu tip tokalar var ama örnekleri birbirine pek benzemiyor. Bu tokalar "Filigran" dekorasyonu (oyma yöntemi) kullanılarak yapılmıştır. Bu tipteki

kemer tokalarına; Afyon Müzesi Env. 12927, Anemurium Tip 6 (Russel, 1962: s.139), Sardis no. 693 ve 695 (Waldbaum, 1963: s.119) örnek olarak gösterilebilir.

Fotoğraf 5.4. 693 Nolu Kemer Tokası
Metalwork From Sardis, Plate 44

Fotoğraf 5.5. 695 Nolu Kemer Tokası
Metalwork From Sardis, Plate 44

Fotoğraf 5.6. Env. No 12927
Afyonkarahisar Müzesi

TİP 3 : Kayışa takmak için plakanın arka tarafına bir halka plaka kaynaklanır. Anemuriumda yer alan bu tip oval tokenin demir dili ve dikdörtgen uzun bir plakası vardır. Katalog 10, Katalog 6, Katalog 14, Katalog 13, Katalog 12, Katalog 11, Katalog 9, Katalog 7, Katalog 8. bu tipoloji içerisinde yer almakta olup; Benzer örneklere Anadolu'dan Afyon Müzesi no. 13023, Anemurium Tip 10 (Russell, 1962:

s.139) Anadolu dışından The Metropolitan Museum of Art, New York, no. 74.51.5534 ve Cesnola 1677, lev. IV sayılabilir.

Fotoğraf 5.7. Env. No 13023

Afyonkarahisar Müzesi

TİP 7: Panelin kenarında bir disk ile yan yana iki gözyaşı damlası şeklindeki panel bölümünden oluşmakta olup Katalog 15 ve Katalog 16 bu tipoloji içinde yer almaktadır. Damlalar geometrik desenler ve çizgilerle süslenmiştir. Diskin içinde geometrik bir haç motifi vardır. Bu tip, Syracuse tipi kadar yaygın değildir. Disk haç motiflidir, dolayısıyla Bizans dönemine ait olduğu kesin olarak söylenebilir. Anadolu'dan Amorium kazısı no. SF1175, Afyon Müzesi no. 13022 ile Anadolu dışından Römisch-Germanischen Müzesi (Reimer, 1995: s.794) örnek olarak gösterilebilir.

Fotoğraf 5.8. Env. No 13022

Afyonkarahisar Müzesi

TİP 11: Katalog 20, Katalog 19, Katalog 18, Katalog 17’de yer alan eserler B tipi levhasız tokalar olarak değerlendirilir. Anadoludan Afyon Müzesi no. 12755, İstanbul, Saraçhane no. F703 (Gill, 1991: s.265) ile Anadolu dışından The Metropolitan Museum of Art, New York, no. 90.11.26 (Richter, 1915: s.331) örnek olarak gösterilebilir.

Fotoğraf 5.9.Env. No 12755
Afyonkarahisar Müzesi

TİP 12: Büyük bir dikdörtgen plaka üzerinde hayvan kabartmalı grifon veya pegasus figürü yer almaktadır. Kemer bağlantısı arkadan değil ayrıca toka levhasının üzerinde enine açılmış dikdörtgen bir delik sayesinde yapılmışlardır. Bizans İmparatorluğunun son dönemlerinde kullanılmışlardır. (MS 10- 13. yy) (Bodur, 1987: s.94-187) Katalog 21 ve Katalog 22 bu grup içerisinde yer almakta olup benzer örneklerine Anadolu’dan Afyon Müzesi no. 12835 Anadolu dışından Korinth no. 437, 3011 ve 7337 (Davidson, 1952: s.271-272) örnek olarak gösterilebilir.

Fotoğraf 5.10. Korinth No 437

<https://corinth.ascsa.net/id/corinth/image/bw%20%203963?q=references%3A%22Corinth%3AObject%3AMF%20437%22&t=&v=icons&sort=rating%20desc%2C%20sort%20asc&s=1> Erişim tarihi
01.10.2023

Fotoğraf 5.11. Korinth No 7337

<https://corinth.ascsa.net/id/corinth/image/bw%201999%20013%2003?q=references%3A%22Corinth%3AObject%3AMF%207337%22&t=&v=icons&sort=rating%20desc%2C%20sort%20asc&s=2>
Erişim tarihi 01.10.2023

Fotoğraf 5.12. Env. No 12835
Afyonkarahisar Müzesi

TİP 13: U şeklindeki kayışlar için kullanılan tokalar, vücudun süslenmesine göre pek çok türe ayrılmaktadır. Katalog 24, Katalog 25 ve Katalog 23 bu form içerisinde değerlendirilmektedir. Genellikle bu tokalar, dört ayaklı, açık gagalı masal kahramanlarının karalama tekniği ile yapılan geometrik motifleri, bitkisel motifleri ve hayvan motiflerini içermektedir. U şeklindeki tokaların tarihlenmesi, buldukları mezar dikkate alınarak yapılmıştır. U şeklindeki toka, tipik Bizans tokalarından biridir ve 7. yüzyıla kadar uzanır. (Riemer, 1995: s.787-788) Benzer örneklerine Anadolu'dan Afyon Müzesi no. 12661 ve Anadolu dışından Korinth no. 7145 ve 2843 örnek olarak gösterilebilir.

Fotoğraf 5.13. Korinth No 2843

<https://corinth.ascsa.net/id/corinth/image/bw%201998%20016%2029?q=references%3A%22Corinth%3AObject%3AMF%202843%22&t=&v=icons&sort=rating%20desc%2C%20sort%20asc&s=2>
Erişim tarihi 01.10.2023

Fotoğraf 5.14. Korinth no 2843

<https://corinth.ascsa.net/id/corinth/image/bw%201999%20012%2035?q=references%3A%22Corinth%3AObject%3AMF%207145%22&t=&v=icons&sort=rating%20desc%2C%20sort%20asc&s=2>
Erişim tarihi 01.10.2023

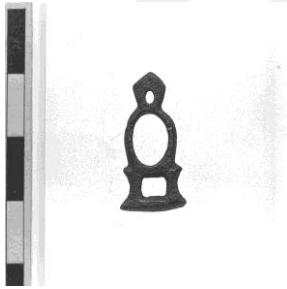
Fotoğraf 5.15. Env. No 12661
Afyonkarahisar Müzesi

TİP 15: Bu toka tipinde eş merkezli dairelerden oluşan kare bir levha ve levha üzerinde oyma motif bulunur. Kayış bağlantısı oluşturmak için plakaların arkasına iki halka plaka kaynaklanmıştır. Anadolu'nun içinde ve dışında benzer bir tokaya rastlanmamıştır. Katalog 26 bu grupta yer almaktadır.

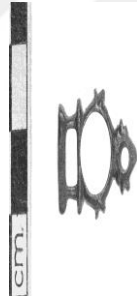
TİP 16: Kemer kapatma, bir toka halkası ve halkanın sonunda yuvarlak uçlu bir düğme bulunan, kenetlenmemiş dikdörtgen bir kemer tokası olup Katalog 30, Katalog 29, Katalog 27 ,Katalog 28 bu grupta yer almaktadır. Benzer örnekler olarak Anadolu'dan Afyon Müzesi no. 12656; İstanbul, Saraçhane no. F129 (Gill, 1991: s.266) ve Anadolu dışından Korinth no. 8221, 8230, 6795, 7065 ve 2064 gösterilebilir.

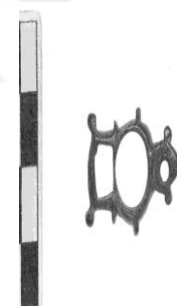
Fotoğraf 5.16. 579 Nolu Kemer Tokası
Excavations at Sarachane in İstanbul, Volume 1

Fotoğraf 5.17. Korinth No 8221

Fotoğraf 5.18. Korinth no 6795

Fotoğraf 5.19. Korinth No 7065

<https://corinth.ascsa.net/id/corinth/image/bw%201999%20013%2002?q=7065&t=&v=icons&sort=&s=5>
(Erişim tarihi 01.10.2023)

Fotoğraf 5.20. Env. No 12656
Afyonkarahisar Müzesi

TİP 19: Plakasız oval tokalar olarak tanımlanmakta olup Katalog 33 , Katalog 32 ve Katalog 31 bu gruptadır. Anadolu'dan Afyon Müzesi no. 12610 ve Anemurium Tip 1 (Russell, 1902: s. 130) gösterilebilir.

Fotoğraf 5.21. Env. No 12610
Afyonkarahisar Müzesi

TİP 20: Hilal şeklindeki plakasız bir tokaya D tokası da denir. Düz bir çubuğa tutturulmuş toka halkası (tek parça halinde) veya (ayrı dilin sabitlendiği) bir form olarak tanımlanmaktadır. (Waldbaum, 1983: s.121) Katalog 34, Katalog 42, Katalog 35, Katalog 36, Katalog 37, Katalog 38, Katalog 39, Katalog 40, Katalog 41 bu grup içerisinde yer almaktadır. Benzer örnekler olarak Anadolu'dan Afyon Müzesi no. 13019, İstanbul, Saraçhane no. F1228 ve F1878 (Gill, 1991: s.264) Anemurium Tip 1 (Russell, 1962: s.136), Anemurium Tip 2 (Russell, 1962: s.136) Sardis no. 710 (Waldbaum, 1963: s.121) ve Anadolu dışından The Metropolitan Museum of Art, New York, no. 9B.11.25 (Richter, 1915: s.331) sayılabilir.

Fotoğraf 5.22. 554 Nolu Kemer Tokası
Excavations at Sarachane in İstanbul, Volume 1

Fotoğraf 5.23. 710 Nolu Kemer Tokası
Metalwork From Sardis, Plate 44

Fotoğraf 5.24. 557 Nolu Kemer Tokası
Excavations at Sarachane in İstanbul, Volume 1

Fotoğraf 5.25. Env. No 13019
Afyonkarahisar Müzesi

TİP 22: Muhtemelen iki parçadan oluşan U biçimli bir tokenın ortasında, olası bir toka dilinin sokulduğu bir delik vardır. Tokenın düz, eliptik olmayan tarafında, kemerin plakaya bağlı olduğunu gösteren iki belirsiz çıkıntı görülebilir. Deliğin açık olduğu yer sonuna kadar çekiçle inceltilmiş olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu tipteki tokalar üzerinde başka süsleme yoktur. Katalog 43 bu grup içerisinde yer almakta olup Afyon Müzesi No. 12657 ile benzer örnek olarak karşımıza çıkmaktadır.

TİP 23: Kemer bağlantı kısmı motif olarak kadın başı şeklinde tasarlanmıştır. Gövdenin dil kısmı yuvarlatılmış, levha stilize bitki motifi ile işlenmiştir. Genellikle kazıma tekniği ile yapılan bu formlar T şeklinde anahtar deliğine sahip neredeyse dairesel plaka ve plakanın bir tarafı dikdörtgen bir çıkıntı halinde uzatılmıştır. Yuvarlak uçlu, bağlantı deliği ile delinmiştir. (Waldbaum, 1983: s.74) Katalog 45, Katalog 46, Katalog 44 bu grupta yer almaktadır. Anadolu'dan Afyon Müzesi no. 12767 ve Sardis no. 389 (Waldbaum, 1963: s.74) örnek olarak yer almaktadır.

Fotoğraf 5.26. 389 Nolu Kemer Tokası
Metalwork From Sardis, Plate 24

Fotoğraf 5.27. Env. No 12767
Afyonkarahisar Müzesi

TİP 25: Plakanın kemer bağlantısının yapıldığı kısmı stilize hayvan figürü şeklindedir. Vücudun dilin yönlendirildiği kısmı yuvarlaktır ve plakaya dövme tekniği kullanılarak halka deseni uygulanmıştır. Katalog 47, Katalog 52, Katalog 50, Katalog 51, Katalog 48, Katalog 49 bu grupta yer almaktadır. Anadolu'dan Afyon Müzesi no. 12882 ve Anadolu dışından Sardis no.390 (Waldbaum, 1963: s.74) gösterilebilir.

Fotoğraf 5.28. Env. No 12882
Afyonkarahisar Müzesi

Fotoğraf 5.29. 390 Nolu Kemer Tokası
Metalwork From Sardis, Plate 24

TIP 26: Plakanın kayış bağlantı kısmı yıldız şeklindedir. Katalog 53 bu grupta olup benzer bir örnek olarak Anadolu'dan Afyon Müzesi no. 12654 gösterilebilir.

Fotoğraf 5.30. Env. No 12654
Afyonkarahisar Müzesi

5.3. Kemer Tokalarının Süslemeleri

Bazı kemer tokaları, Bizans sarayındaki mozaiklerde ve fresklerde kullanılan geometrik desenlerle süslenmiştir. Diğerleri ise, Hristiyan sembollerini içeren tasarımlarla süslenmiştir. Ayrıca, kemer tokaları, Bizans döneminin tarzını yansıtan ve o dönemde popüler olan figürleri de içeriyordu. Bu figürler arasında, yılanlar, grifonlar, aslanlar, kartallar, balıklar ve kuşlar gibi hayvanlar yer alır.

Madeni eserlerin kullanım eşyasına ya da birer sanat eserine dönüşmesinde birçok araç gereç kullanılmaktadır. Üzerinde madeni dövmeye ve şekillendirmeye yarayan alete örs denir. Yapılacak işe göre çeşitli biçimlerde çelik örsler kullanılır. Örsün kalitesi eserin kalitesini etkileyeceğinden örs pürüzsüz ve cilalı olmalıdır. Madeni işlerken yükseltme ve çöktürme işlemlerinde çekiçler kullanılmaktadır. Örsler gibi çekiçlerin de ağızlarının pürüzsüzce cilalı olması gerekmektedir. Madeni eserleri işlemede kullanılan örs ve çekicinin yanı sıra nakış kalemi, pergel, makas, tokmak ve kısıkaç gibi aletler de kullanılmaktadır.

Madeni sanat eserlerinin hemen hemen hepsinde az ya da çok süsleme görülmektedir. Eser üzerindeki bu süslemeler uygulanacak tekniğe göre şekil almaktadır. Madeni eserleri süsleme tekniklerinden biri olan çalma ve kazıma ile süsleme ucu küt metal kalemlerle hafifçe bastırılarak uygulanır, yivler açılır ve yivin içindeki maden yerinden kesilip çıkarılmaz, yalnızca yivin iki tarafına itilir. (Maryon, 1949: s.93–125)

Bazı kemer tokaları, hayvan figürleriyle süslenmiştir. Bu figürler arasında, yılanlar, grifonlar, aslanlar, kartallar, balıklar ve kuşlar gibi hayvanlar yer alır. Katalog 21, 22, 23, 24, 25, 47, 48, 49, 50, 51 ve 52 bu süsleme grubunda değerlendirilmiştir. Bu kemer tokaları, sadece giyim düzenleyici olarak kullanılmamış, aynı zamanda kişinin zevkine ve sosyal statüsüne göre seçilen bir aksesuar olarak da görülmüştür.

Amorium örneğinde bu tip büyük dikdörtgen bir levha üzerinde sola doğru dörtlü köşeli bir at (Pegasus) profilden kabartma olarak tasvir edilmiştir. Kayış bağlantısı, toka plakasının yanına açılan dikdörtgen bir delik aracılığıyla yapılır. Amorium Büyük Mekanda bulunan 40 numaralı kemer tokası, bulunduğu

katmanlar ve benzer örneklere dayanılarak Orta Bizans dönemine (MS 9-10. yüzyıl) tarihlenmektedir. (Papanikola-Bakirtzi, 2002: s.483)

Bazı kemer tokaları, Hristiyan sembolleriyle süslenmiştir. Bu semboller arasında haçlar, İsa figürleri ve azizler gibi dini semboller yer alır. Bu kemer tokaları, giyimlerin dini inancı yansıtması ve bu sembollerin koruyucu güçlerinden yararlanması amacıyla kullanılmıştır.

Bizans sanat tarihindeki önemli kaynaklarından biri olan Oxford Dictionary of Byzantium'da haç, İsa'nın çarmıha gerilmesinin bir sembolü olarak temsil edilmektedir. Bu sembol, en eski çağlardan beri Hıristiyanlığın en önemli unsurlarından biri olmuştur çünkü İsa'nın çarmıhta ölmesi, ölümün gücünü yok etmiş ve sonsuz yaşam umudu vermiştir. (Podskalsky, 1991: s. 549-550)

İsa'nın çarmıha gerilişini ve ölüme karşı kazandığı zaferi simgelemenin yanı sıra, genel olarak Hıristiyan inancının yanı sıra Hıristiyanlığın düşmanlarına ve imparatorlara karşı kazanılan zaferi de simgelemektedir.

Bu nedenle Roma İmparatorluğu'nun en eski dönemlerinden itibaren askeri törenlerde, zafer kutlamalarında giyilen manevi değeri oldukça yüksek olan nesnelerin yerini daha sonraki dönemlerde aziz figürleri almıştır. Haç artık dini törenlerin, özellikle taç giyme törenleri ve atama törenleri gibi kraliyet törenlerinin yanı sıra savaş sırasında ve savaş sonrasındaki askeri törenlerin de önemli bir parçası haline geldi. (Eser, 2010: s.28)

Haç kültürü, İmparator Büyük Konstantin'in Milvian Köprüsü Savaşı sırasında bir rüya görmesi ve annesi Helen'in Kutsal Topraklarda Kudüs Patriği Makarios ile birlikte gerçek Haç parçalarını bulması üzerine 312 yılında resmen başladı. Bundan sonra Haç Kültü daha da önem kazandı, Gerçek Haç'a ait olduğuna inanılan parçalar birçok yere dağılarak bu yerlerde uzun süre muhafaza edildi. (Taft ve Kazhdan, 1991: s.551-553)

Perslerin 614 yılında Kudüs'te Gerçek Haç parçalarını ele geçirmesi, İmparator Herakleios'u Perslere karşı büyük bir sefer düzenlemeye sevk etti. 631 yılında Persleri mağlup eden ve Gerçek Haç'ı Kudüs'teki Kutsal Kabir Kilisesi'ndeki

yerine geri getiren Herakleios, savaş sonrası Hıristiyan dünyasında büyük bir kahraman olarak karşılandı. (Norwich, 2013: s. 232-248)

5.4. Kemer Tokalarının Tarihlendirilmeleri

Bizans İmparatorluğu, Orta Çağ boyunca Doğu Akdeniz ve Balkanlar'da hüküm sürdü. Bu dönem boyunca, Bizans sanatı ve zanaatı, muhteşem mücevherler, giyim ve süs eşyaları gibi birçok sanatsal eser ortaya çıkardı. Bizans kemer tokaları, bu eserler arasında özellikle dikkat çekici olanlardandır.

Bizans kemer tokaları, 4. yüzyıldan 15. yüzyıla kadar Bizans İmparatorluğu'nun varlığı süresince kullanılmıştır. Bu tokalar hem erkekler hem de kadınlar tarafından kullanılırdı ve sadece giysiye değil, aynı zamanda askeri kıyafetlerin kemerlerine de takılırdı. Bizans kemer tokaları, taş işçiliği, kakma, emaye, filigran ve kabartma gibi birçok teknikle süslenirdi. Bu teknikler, Bizans döneminde ustalar tarafından ustalıkla uygulandı ve Bizans kemer tokalarının göz alıcı ve çarpıcı görünümünü sağladı. Bizans kemer tokalarının tarihlendirilmesi, genellikle yapıldıkları dönemde kullanılan malzemeler, süsleme teknikleri ve tasarımlarına dayanır. Bu faktörler, kemer tokalarının yapım tekniklerinin ve estetik tarzının değişimine yol açmıştır.

Erken Bizans Dönemi (4. Yüzyıl-7. Yüzyıl) Erken Bizans dönemi, Roma İmparatorluğu'nun bölünmesinden sonraki ilk yüzyılları kapsar. Bu dönemde, Bizans kemer tokaları, genellikle yuvarlak veya dikdörtgen şekillerde yapılmıştı ve kabartma tekniği kullanılarak süslenirdi. Tokaların süslemeleri, genellikle geometrik şekillerdi ve madalyonlarda haçlar, hayvan figürleri ve bitki motifleri kullanılırdı. Bu dönemde, kemer tokaları altın, gümüş ve bronz gibi metallere yapılmıştı. Katalog 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10, 11, 12, 13, 14, 15, 16, 17, 18, 19, 20, 23, 24, 25, 26, 27, 31, 32, 33, 35, 36, 37, 38, 39, 40, 41, 42, 43, 44, 45 ve 46 bu yüzyıllar arasında değerlendirilmiştir.

Orta Bizans Dönemi (8. Yüzyıl-11. Yüzyıl) Orta Bizans dönemi, Bizans İmparatorluğu'nun en parlak dönemlerinden biriydi. Bu dönemde, Bizans kemer tokaları daha sofistike ve karmaşık hale geldi. Tokalar, genellikle emaye ve kakma teknikleri kullanılarak süslenirdi ve süslemelerde dini sahneler, hayvan figürleri ve

bitki motifleri gibi daha karmaşık tasarımlar kullanılmaya başlandı. Orta Bizans döneminde, kemer tokaları genellikle altın ve gümüşten yapılmıştı ve üzerlerinde yarı değerli taşlar ve inciler kullanılırdı. Ayrıca, bu dönemde kemer tokaları genellikle büyük boyutlardaydı ve taşlar, mücevherler ve ipek kumaşlarla birlikte kullanılan zengin giysilerin bir parçasıydı. Katalog 21, 22, 28, 48, 49, 50, 51, 52 ve 53 bu yüzyıllar arasında değerlendirilmiştir.

Geç Bizans Dönemi (12. Yüzyıl-15. Yüzyıl) Geç Bizans dönemi, Bizans İmparatorluğu'nun düşüş dönemlerinden biriydi. Bu dönemde, Bizans kemer tokaları daha basit hale geldi ve genellikle kabartma ve filigran teknikleri kullanılarak süslenirdi. Tokalarda kullanılan süslemeler, genellikle dini sahneler, haçlar ve geometrik motifler gibi daha basit tasarımlardı. Geç Bizans döneminde, kemer tokaları genellikle gümüş veya bronzdan yapılmıştı ve üzerlerinde nadiren taşlar kullanılırdı. Ayrıca, bu dönemde kemer tokaları daha küçük boyutlardaydı ve daha mütevazı giysilerin bir parçasıydı. Katalog 29, 30 ve 34 bu yüzyıllar arasında değerlendirilmiştir.

Bizans kemer tokaları, Bizans İmparatorluğu'nun sanat ve zanaatının en önemli örneklerinden biridir. Bu tokaların tarihlendirilmesi, malzemeleri, süsleme teknikleri ve tasarımları gibi faktörlere dayanır. Erken, orta ve geç Bizans dönemlerinde yapılan kemer tokaları, farklı malzemeler, süsleme teknikleri ve tasarımlarla farklılık gösterir ve Bizans İmparatorluğu'nun sanatsal gelişimini yansıtır.

KAYNAKÇA

AİBABİN, İ.- KHAİREDİNOVA, E.A., “Институт Археологии Крыма Ран Крымский Федеральный Университет Имени “В. И. Вернадского Institute Of Archaeology Of The Crimea Ras V. I. Vernadsky Crimean Federal University, A. И. Айбабин, Э. А. Хайрединова Крымские Готы Страны Дори (Середина III–VII В.)”

ACARA, Meryem, Bizans Maden Sanatında Dini Törenler Sırasında Kullanılan (Liturjik) Eserler, Ankara, 1997, (Hacettepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sanat Tarihi Anabilim Dalı, Yayınlanmamış Doktora Tezi), s.97-104

AKURGAL, Ekrem, Anadolu Uygarlıkları, İstanbul, 1993, s.15

ALTINKILIÇ, Arzu Emel “Göktürk Giyim Kuşamının Plastik Sanatlarda Değerlendirilmesi”, Journal of Social and Humanities Sciences Research, Cilt:7, Sayı:53, 2020, s.1101-1110.

ANDREASYON, Hrant, Urfalı Mateos’un Vekainamesi ve Papaz Grigor’un Zeyli, (Çev. M. Halil Yinanç) Ankara, 2000, s.133

ARIK, Murat, Esik Kurganı, Buluntuları ve Kültür Tarihi Açısından Değerlendirilmesi, (Gazi Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü Yayınlanmamış Sanatta Yeterlilik Tezi), Ankara, 2008, s.4

BAILLY, Auguste, Bizans İmparatorluğu Tarihi, İstanbul, 2006, s.11

BAYDAR, Tuğba, Bursa Uluumay Vakfı Osmanlı Halk Kıyafetleri ve Takıları Özel Koleksiyonu’nda Yer Alan Kemer, Kemer Tokaları, Başlık ve Tepelikler, (Ondokuz Mayıs Üniversitesi İslam Tarihi ve Sanatları Anabilim Dalı Basılmamış Yüksek lisans Tezi), 2020, s.90-91

BELLİ, Oktay – KAYAOĞLU, Gündoğ, Anadolu’da Türk Bakırcılık Sanatının Gelişimi. Bakır Yatakları, Üretim ve Atölyeleri, İstanbul, 1993, s.18

BROCKELMANN, Carl, İslam Ulusları ve Devletleri Tarihi, (Çev. Prof. Dr. Neşet Çağatay), Ankara, 2002, s.215

ÇORUHLU, Yaşar, “Göktürk Sanatı” Türkler Ansiklopedisi, Cilt 4, Yeni Türkiye Yayınları, Ankara, 2002, s.71

DREW-BEAR, Thomas, “Grek ve Roma Dönemi’nde Afyonkarahisar”, Afyonkarahisar Kütüğü, C.I, Afyonkarahisar, 2001, s.98-99

DREWS, Robert, The End of the Bronze Age: Changes in Warfare and the Catastrophe, CA. 1200 Princeton, 1995.

ERGİNSOY, Ülker, İslam Maden Sanatının Gelişmesi, İstanbul, 1978, s.25-48

GÜNEY, Adnan, Türk Siyasal Kültüründe Devlet Anlayışı, Isparta, 2002, (Süleyman Demirel Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), s.81-82

HALDON, John, **The Byzantine Empire in the Seventh Century**, Cambridge, 1990, s.19

HARRİSON, R. Martin, **Excavations at Saraçhane in Istanbul, VOLUME 1**, Princeton, 1986.

İLASLI, Ahmet, “**İlk Yerleşimden Roma Dönemi’ne Kadar Afyonkarahisar**”, **Afyonkarahisar Kütüğü**, C.I, Afyonkarahisar, 2001, s. 83-94

İNALCIK, Halil, “**Osmanlı Devleti’nin Kuruluşu Problemi**”, **Doğu Batı Dergisi Halil İnalçık Makaleler**, C. I, Ankara, 2005, s.121-138

KADIOĞLU, Musa “**Frühbyzantinische Bronzefunde Aus Dem Theater Von Nysa Am Mäander (Nysa Tiyatrosu Erken Bizans Dönemi Bronz Buluntuları**” **Anadolu / Anatolia 24**, 2003, s.103- 119

KARAASLAN, Perihan, **Bizans Devletinde Meslek Birlikleri**, (Fırat Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Tarih Anabilim Dalı, Basılmamış Yüksek Lisans Tezi), 2012, s.83-84

KARABACAK, Öznur, **Elazığ’da Bakır Sanatı**, (Atatürk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sanat Tarihi Ana Bilim Dalı, Basılmamış Yüksek Lisans Tezi), Erzurum, 2011

KARALİDİS, Pavlos, **İstanbul’a Yollara Açılırken**, (Çev: Kriton Dinçmen) İstanbul, 2004, s. 24–25

KARAZEYBEK, Mustafa, “**Selçuklu ve Beylikler Döneminde Afyonkarahisar**”, **Anadolu’nun Kilidi Afyon**, Afyonkarahisar, 2004, s.63

KAZANSKI, Michel – **MASTYKOVA**, Anna “**TSIBILUM II La Nécropole Apsile De Tsibilium L’étude Du Site**” (Abkhazie, Caucase). L’étude du site. John and Erica Hedges Ltd. British Archaeological Reports , Vol. 2. BAR. International Series, Oxford ,2007, s.1721

KAZHDAN, Alexander– **TABLOT**, Mary, **Oxford Dictionary of Byzantium**, Vol.2 New York, 1991, s.1288-1289

KINAL, Firuzan, **Eski Anadolu Tarihi**, Ankara, 1991, s.8

KOCA, Salim, **Anadolu Türk Beylikleri Tarihi**, Trabzon, 2001, s.70

KOÇAK, Özdemir, **Erken Dönemlerde Afyonkarahisar Yerleşmeleri**, Kömen Yayınları, Konya, 2004, s.77-78

KOÇAK, Talat, “**Ebu Eyüp El Ensari Hazretleri’nin Şehit Olduğu İstanbul Kuşatması’nın Nedeni: Bizans İmparatorluğu’nda Bir Generalin İsyanı**”, X. Eyüp Sultan Sempozyumu Tebliğleri, İstanbul, 2006, s.338

KOYUNCU, Ayşegül – **ERTEN**, Gizem, “**Denizli Atatürk ve Etnografya Müzesi’ndeki Gümüş Takıların Sergileme Koşulları ve Koruma Önerileri**”, **Belgi Dergisi**, C.2, s.20, 2020, s.2848

KÖYMEN, Altay, **Selçuklu Devri Türk Tarihi**, Ankara, 1998, s.261

LEVTCHENKO, M.V, **Kuruluşundan Yıkılışına Kadar Bizans Tarihi**, (Çev. Maide Selen), İstanbul, 1999, s.196 (Lıghfoot, 2001)

LIGHTFOOT, Chris, “**Bizans Döneminde Afyonkarahisar**”, Afyonkarahisar Kütüğü, C.I, Afyonkarahisar, 2001, s.114-116

MANGO, Marlia Mundell. – **BOURAS**, L. -**CUTLER**, A , **Silver** , ODB Vol. III, New York, 1991, s.1199

MANGO, Marlia Mundell. – **BOURAS**, L. ,**Metalwork**, ODB, Vol. II New York, 1991, s.1199-1200

MANGO, Marlia Mundell, **Metal Work**, The Oxford Handbook of Byzantine Studies, London, 2008, s.446

MANGO, Marlia Mundell, **Plate, Domestic Gold and Silver**, ODB Vol. III, New York, 1991, s.1682-1683

MANSEL, Arif Müfit, **Ege ve Yunan Tarihi**, Ankara, 1999, s.253-256

MELLINK, M.,**The Hittites and their Contemporaries in Asia Minor**, Thames and Hudson, London, 1996

MERCANGÖZ, Zeynep “**Kommerkion ve Emporion Olarak Anaia’nın Değişken Tarihsel Yazgısı**”, I. Uluslararası Sevgi Gönül Bizans Araştırmaları Sempozyumu, İstanbul, 2007, s.291

ORAL, Ebru “**İskit Sanatı ve Anadolu’daki Yayılımı**” Akademik Sosyal Araştırmalar Dergisi, Sayı:3, 2015, s.720-733

OSTROGORSKY, George, **Bizans Devleti Tarihi**, (Çev. Fikret İŞILTAN), Ankara, 2006

RAMSAY, William Mitchell, **Anadolu'nun Tarihi Coğrafyası**, Çeviren: Mihri Pektaş, Milli Eğitim Basımevi, İstanbul 1960

ROUX, Jean-Paul, **Türklerin Tarihi**, (Çev. Prof. Dr. Aykut Kazancıgil) İstanbul, 2007, s.323

SALMAN, Fikri, **Göktürk Dönemi Kıyafetleri**, Atatürk Üniversitesi, Güzel Sanatlar Fakültesi, Sanat Dergisi, Sayı:41, 2023, s.20

SEZER, Ahmet, **Afyonkarahisar İlinde Tarım ve Sanayi İlişkisi**, Afyon, 2014, s.1-10

STRONG, Donald, **Greek and Roman Gold and Silver Plate**, New York, 1966, s.183

TARHAN, Çağrı Murat, **Urartu Maden Teknolojisi**, İzmir, 2009, (Ege Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Arkeoloji Anabilim Dalı, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi)

TAŞ, Barış-YAKAR, Mustafa “**Afyonkarahisar İlinde Yerleşmelerin Yükselti Basamaklarına Göre Dağılışı**” Coğrafi Bilimler Dergisi, 7. Cilt, 2. Sayı, 2009, s.145-162

TEXIER, Charles, **Küçük Asya Coğrafyası Tarihi ve Arkeolojisi**, (Çev. Ali Suat), Ankara, 2002.

TOGAN, Zeki Velidi, **Umumi Türk Tarihi'ne Giriş**, İstanbul, 1981, s.213-215

TURAN, Osman, **Selçuklular Zamanında Türkiye**, İstanbul, 2004, s.48

VERLAG DES RÖMISCH-GERMANISCHEN ZENTRALMUSEUMS, **Römisch-Germanisches Zentralmuseum Forschungsinstitut Für Vor-Und Frühgeschichte Kataloge** Vor- Und Frühgeschichtlicher Altertümer, Band 30, 2 Mainz, 2009

WALDBAUM, Jane C., **Metalwork From Sardis: The Finds Through**, Cambridge, 1974, s.119

WIXOM, William “**A Theodosian Steelyard Weight**” *Gesta*, Vol. 15, No. 1/2, *Essays in Honor of Sumner McKnight Crosby*, 1976, s.273-278

YÜCEL, Yaşar, “**Anadolu Beylikleri Hakkında Araştırmalar; Çoban oğulları Beyliği, Candar-Oğulları Beyliği**” *Mesalikü'l-ebzar'a Göre Anadolu Beylikleri*, C. I, Ankara, 1991, s.126 (Yücel, 1991)

А.М.Обломский “**ГАПОНОВСКИЙ КЛАД И ЕГО КУЛЬТУРНО-ИСТОРИЧЕСКИЙ КОНТЕКСТ**” При участии И.Р.Ахмедова А.В.Мастыковой В.Ю.Малашева В.Е.Родниковой О.А.Щегловой МОСКВА 1996“

В. И. Вернадского, г. Симферополь “**РАННЕВИЗАНТИЙСКИЙ НЕКРОПОЛЬ БОСПОРА, А. И.**” Айбабин Научно-исследовательский центр истории и археологии Крыма Крымского федерального им Институт археологии РАН Курский областной археологический музей И.О.Гавритухин,

İNTERNET KAYNAKÇA

<https://corinth.ascsa.net/id/corinth/image/bw%20%203963?q=references%3A%22Corinth%3AObject%3AMF%20437%22&t=&v=icons&sort=rating%20desc%2C%20sort%20asc&s=1> (Erişim tarihi 01.10.2023)

<https://corinth.ascsa.net/id/corinth/image/bw%201999%20013%2003?q=references%3A%22Corinth%3AObject%3AMF%207337%22&t=&v=icons&sort=rating%20desc%2C%20sort%20asc&s=2> (Erişim tarihi 01.10.2023)

<https://corinth.ascsa.net/id/corinth/image/bw%201998%20016%2029?q=references%3A%22Corinth%3AObject%3AMF%202843%22&t=&v=icons&sort=rating%20desc%2C%20sort%20asc&s=2> (Erişim tarihi 01.10.2023)

<https://corinth.ascsa.net/id/corinth/image/bw%201999%20012%2035?q=references%3A%22Corinth%3AObject%3AMF%207145%22&t=&v=icons&sort=rating%20desc%2C%20sort%20asc&s=2> (Erişim tarihi 01.10.2023)

<https://corinth.ascsa.net/id/corinth/image/bw%201999%20013%2002?q=7065&t=&v=icons&sort=&s=5> (Erişim tarihi 01.10.2023)

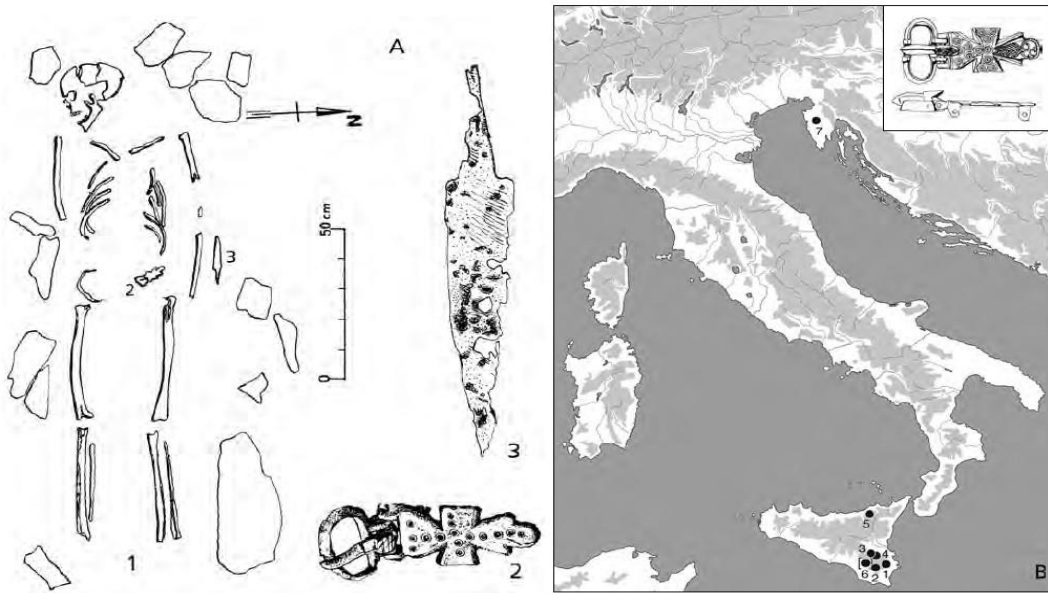
HARİTALAR

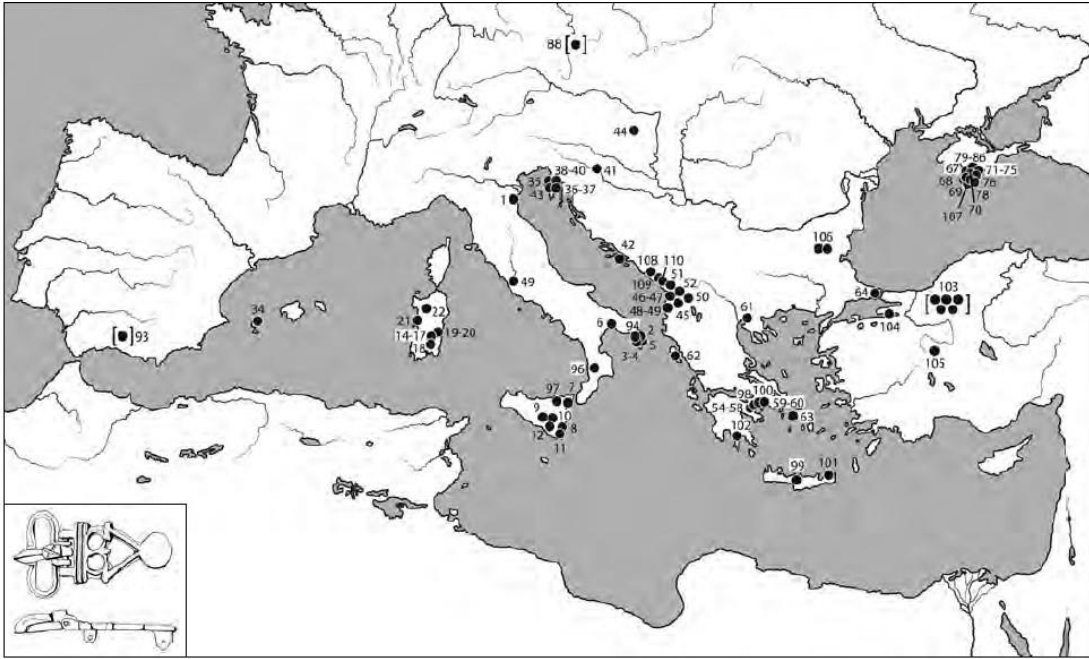
Harita 1. Bizans Devletinde Nüfusun Yoğunlaştığı Merkezler, M.S 500
(Bizans Tarih Atlası, s.23)

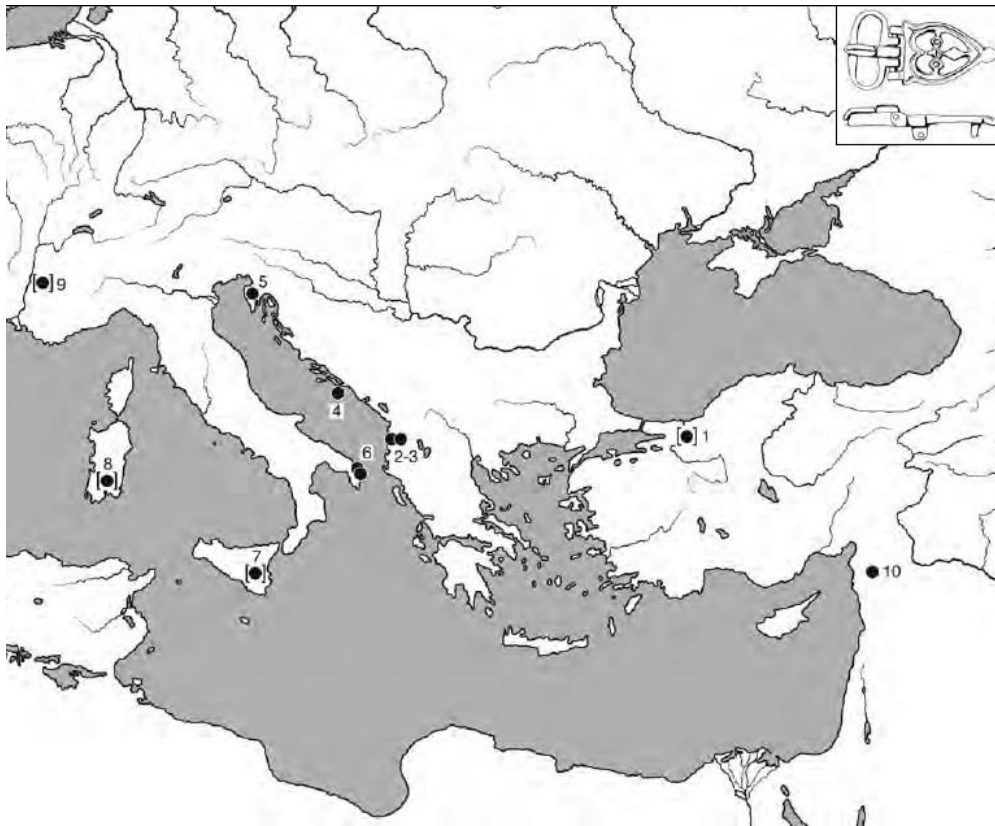
Harita 2. Göçler ve İstilalar; Hunlar, Germenler ve Slavlar
(Bizans Tarih Atlası, s.40)

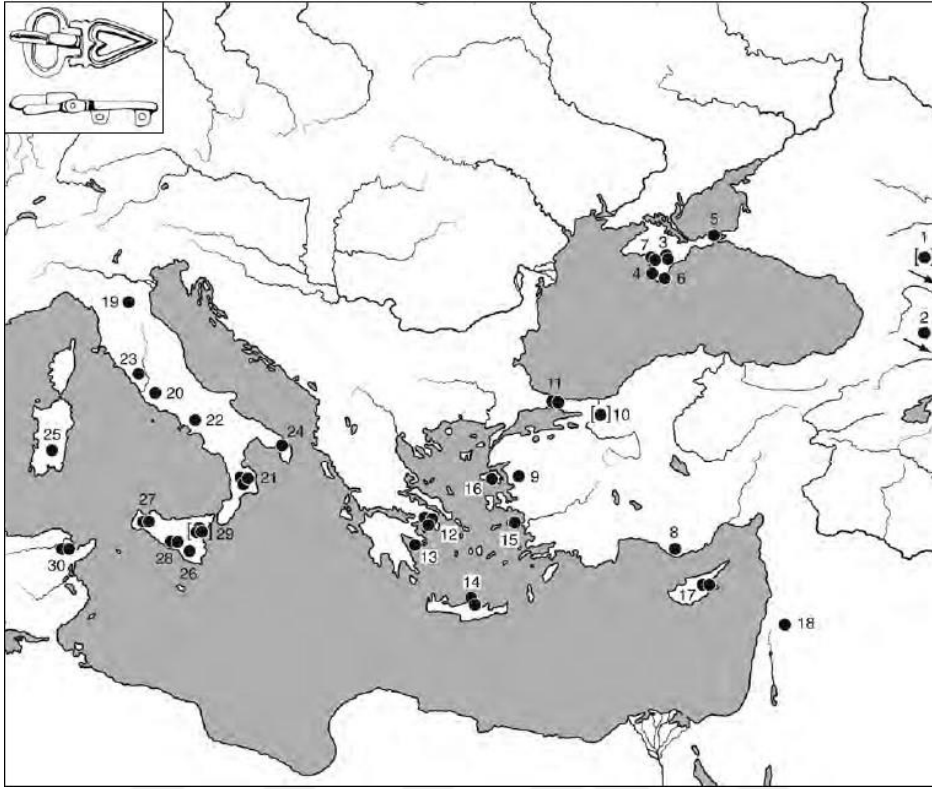
Harita 3. E1 Tipolojisi İçinde Yer Alan Kemer Tokalarının Dağılım Haritası
(Byzantinische Gürtelschnallen Und Gürtelbeschläge s.10)

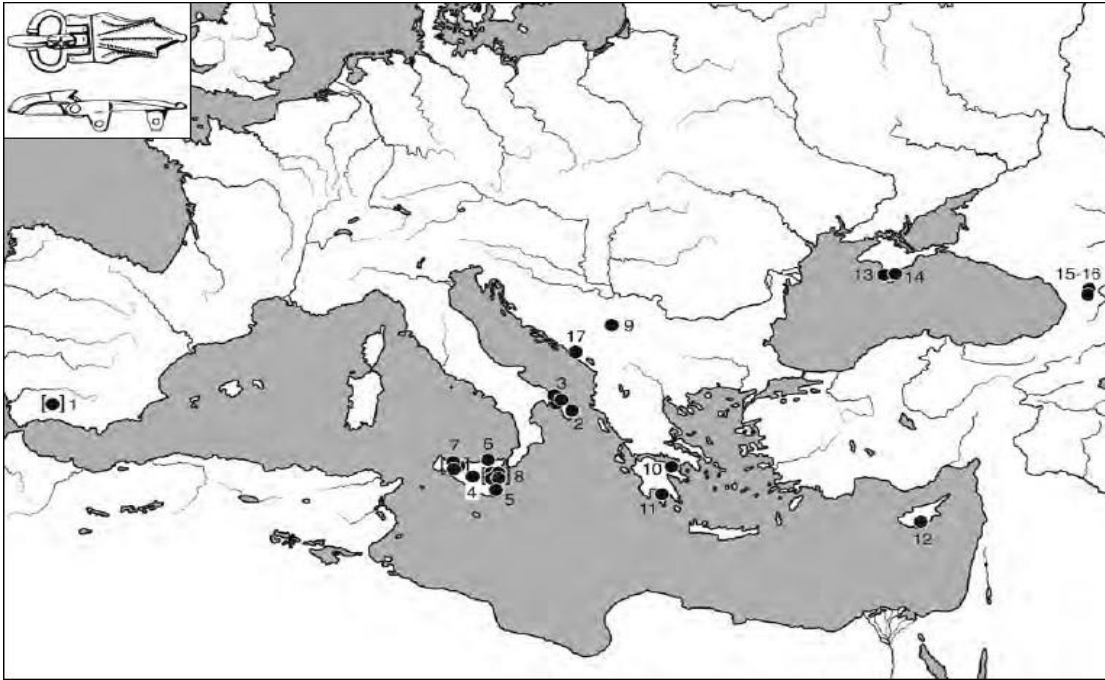
Harita 4. E6 Tipolojisi [Corinth] İçinde Yer Alan Kemer Tokalarının Dağılım Haritası
(Byzantinische Gürtelschnallen Und Gürtelbeschläge s.23)

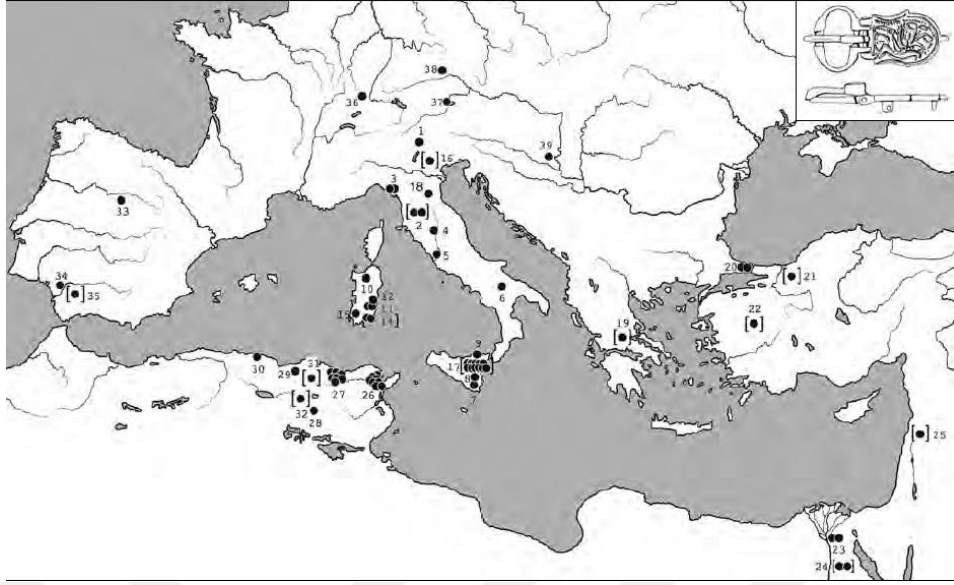
Harita 5. E7 Tipolojisi İçinde Yer Alan Kemer Tokalarının Dağılım Haritası
(Byzantinische Gürtelschnallen Und Gürtelbeschläge s.27)

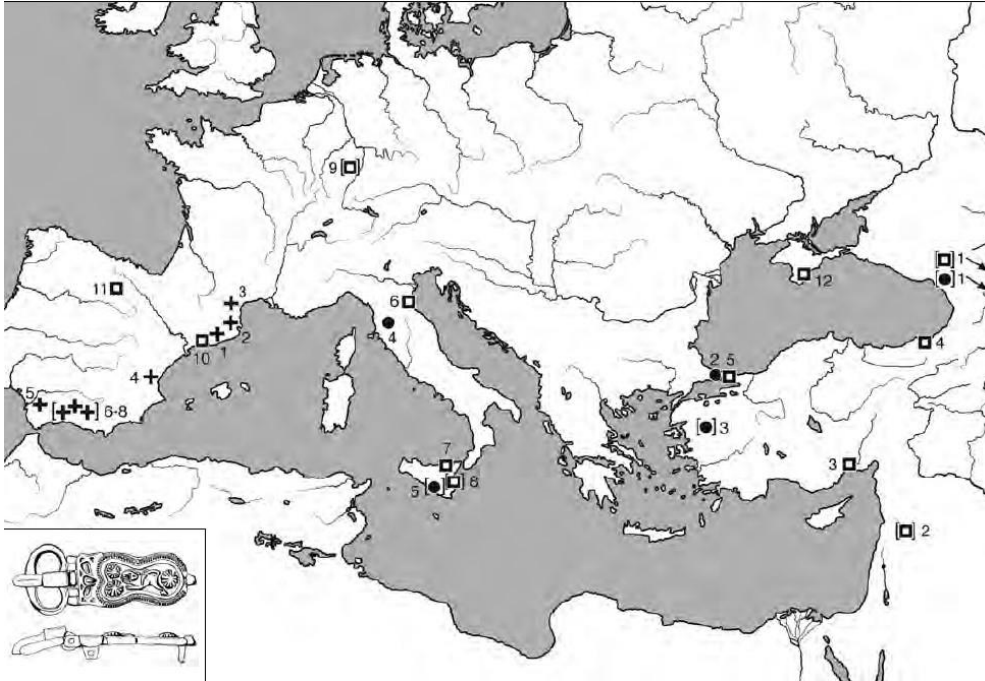
Harita 6. E8 Tipolojisi İçinde Yer Alan Kemer Tokalarının Dağılım Haritası
(Byzantinische Gürtelschnallen Und Gürtelbeschläge s.30)

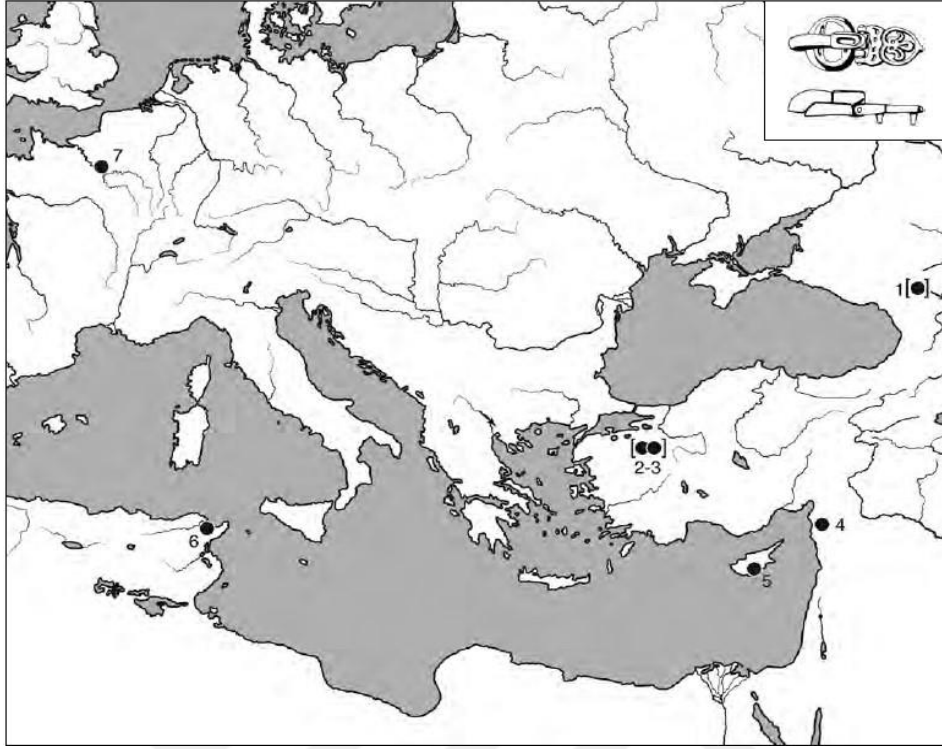
Harita 7. E11 Tipolojisi İçinde Yer Alan Kemer Tokalarının Dağılım Haritası
(Byzantinische Gürtelschnallen Und Gürtelbeschläge s.37)

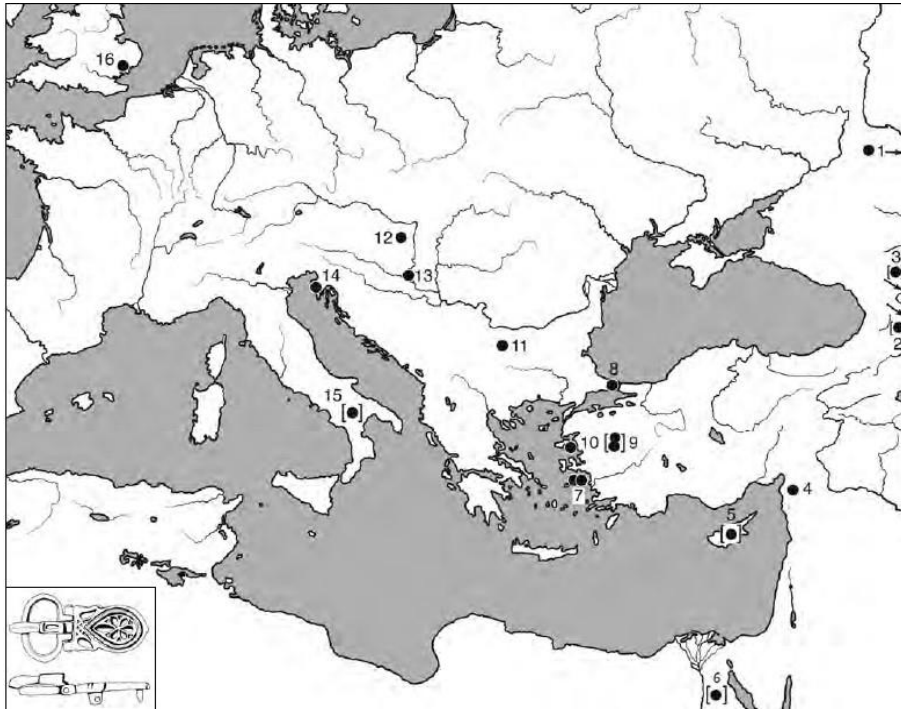
Harita 8. E17 Tipolojisi İçinde Yer Alan Kemer Tokalarının Dağılım Haritası
(Byzantinische Gürtelschnallen Und Gürtelbeschläge s.54)

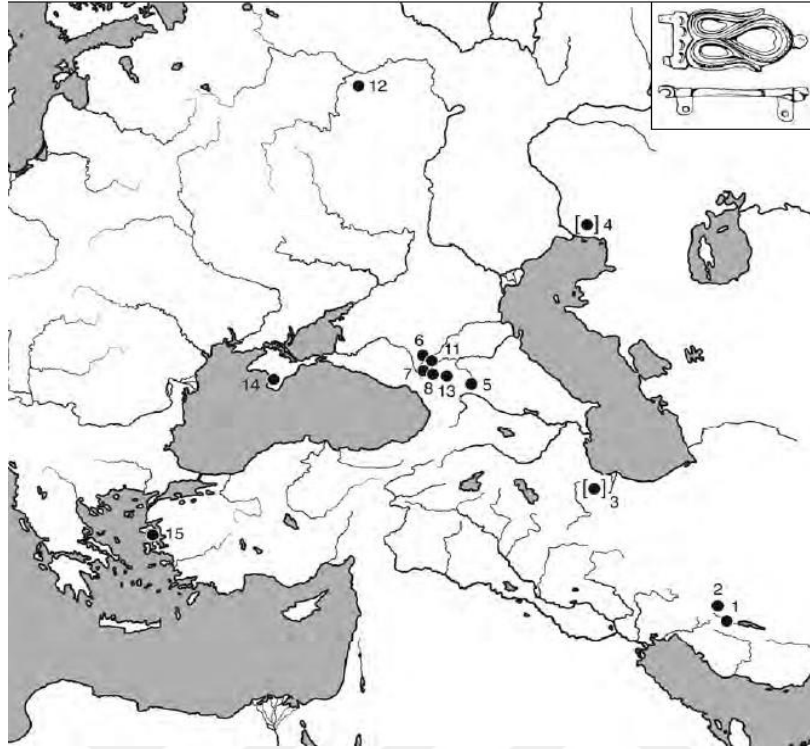
Harita 9. E18 Tipolojisi İçinde Yer Alan Kemer Tokalarının Dağılım Haritası
(Byzantinische Gürtelschnallen Und Gürtelbeschläge s.58)

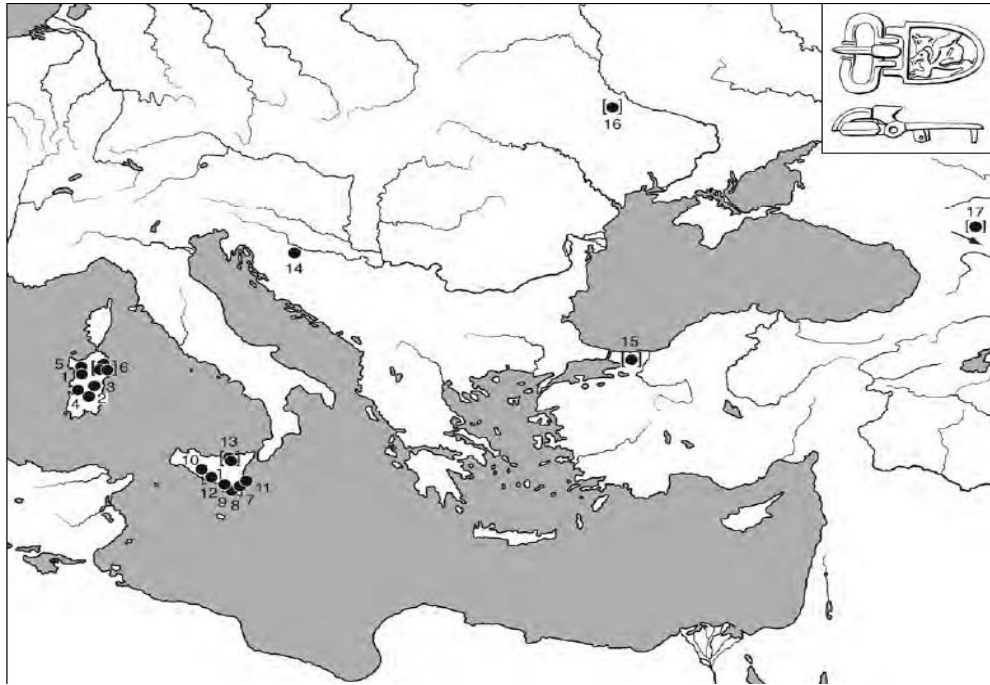
Harita 10. E21 Tipolojisi İçinde Yer Alan Kemer Tokalarının Dağılım Haritası
(Byzantinische Gürtelschnallen Und Gürtelbeschläge s.69)

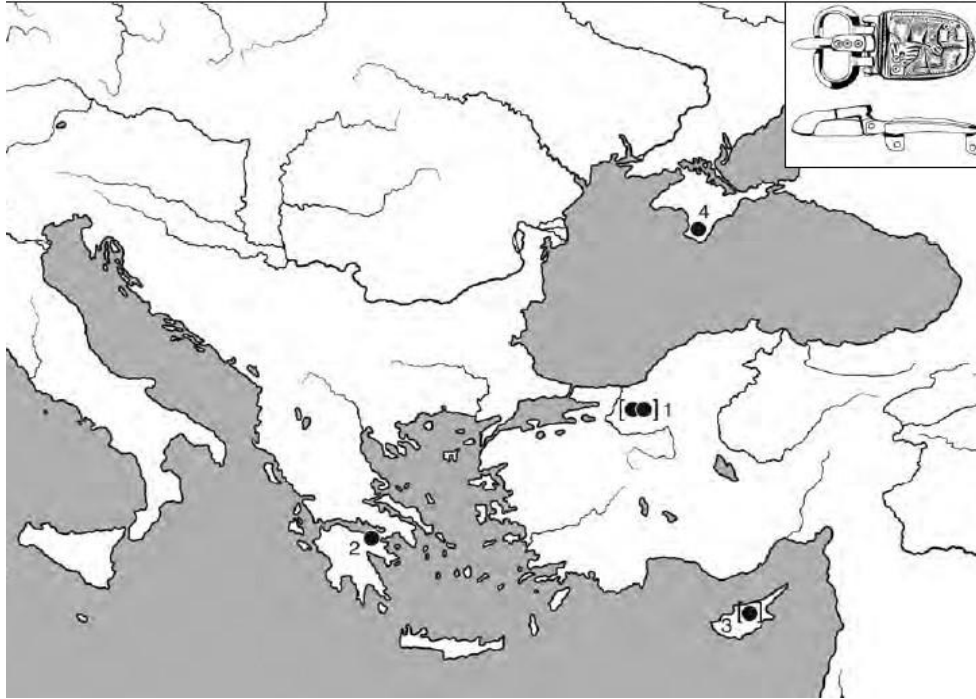
Harita 11. E 23 Tipolojisi İçinde Yer Alan Kemer Tokalarının Dağılım Haritası
(Byzantinische Gürtelschnallen Und Gürtelbeschläge s.74)

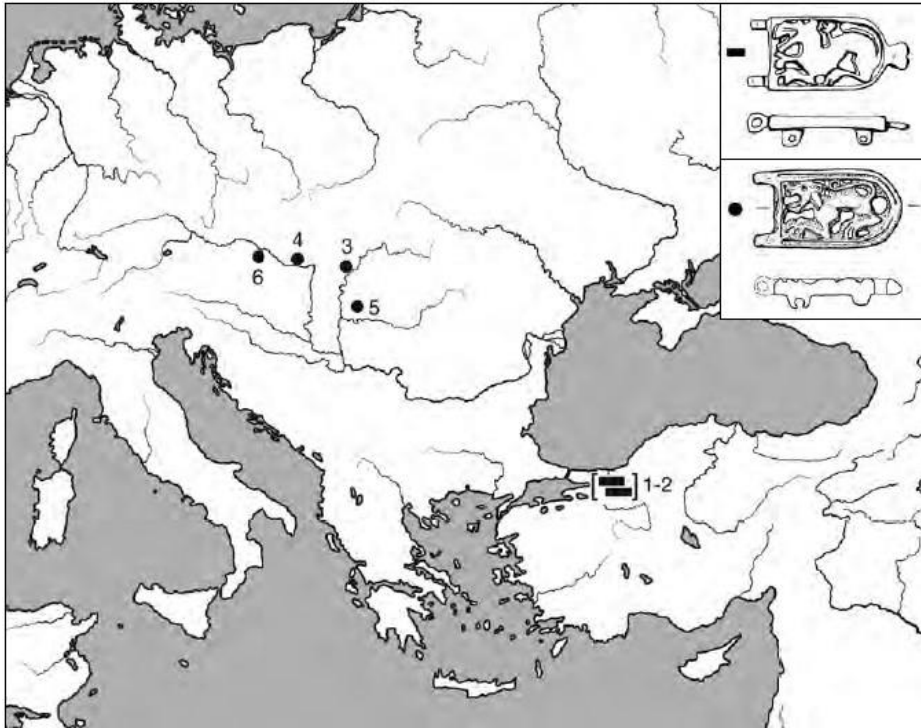
Harita 12. E 24 Tipolojisi İçinde Yer Alan Kemer Tokalarının Dağılım Haritası
(Byzantinische Gürtelschnallen Und Gürtelbeschläge s.78)

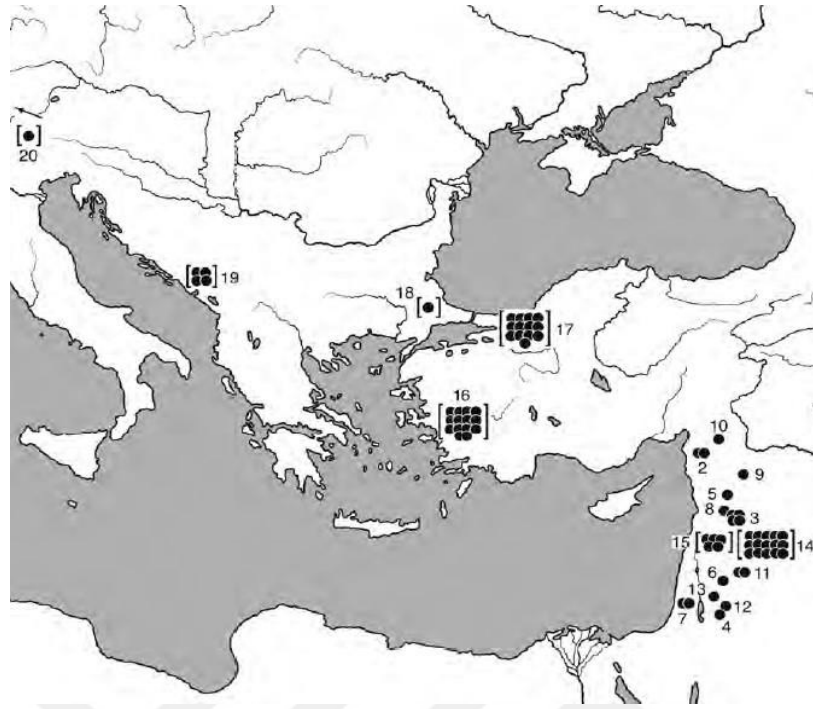
Harita 13. E 35 Tipolojisi İçinde Yer Alan Kemer Tokalarının Dağılım Haritası
(Byzantinische Gürtelschnallen Und Gürtelbeschläge s.109)

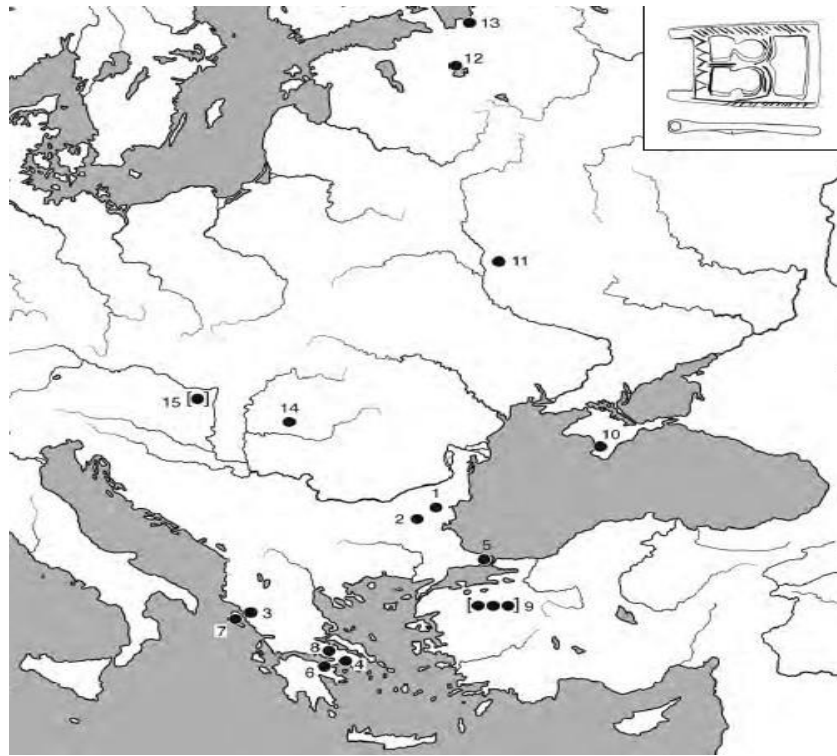
Harita 14. E36 Tipolojisi İçinde Yer Alan Kemer Tokalarının Dağılım Haritası
(Byzantinische Gürtelschnallen Und Gürtelbeschläge s.114)

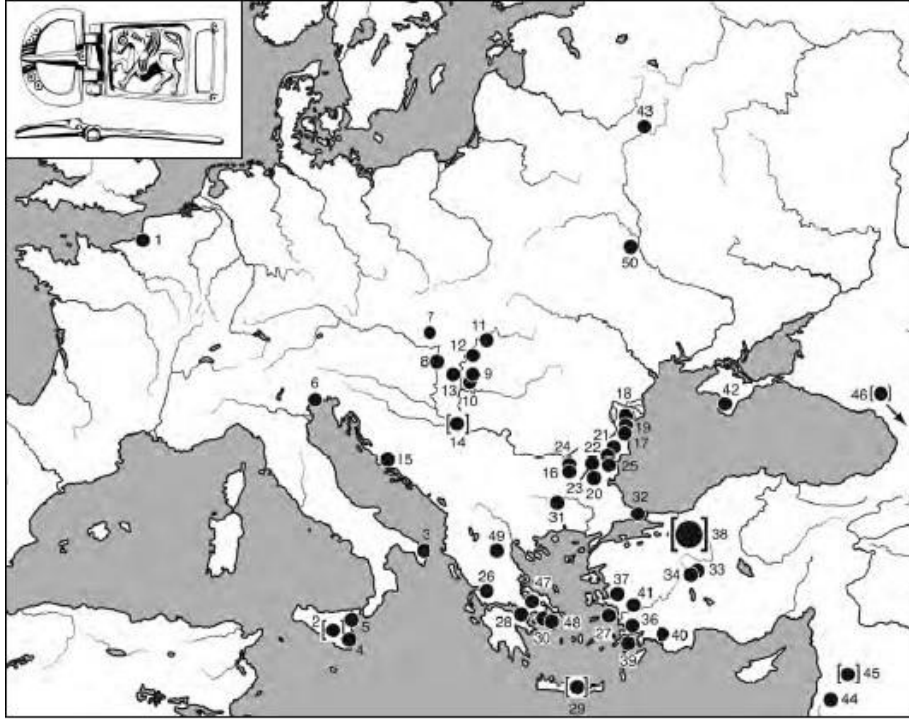
Harita 15. E39 Tipolojisi İçinde Yer Alan Kemer Tokalarının Dağılım Haritası
(Byzantinische Gürtelschnallen Und Gürtelbeschläge s.127)

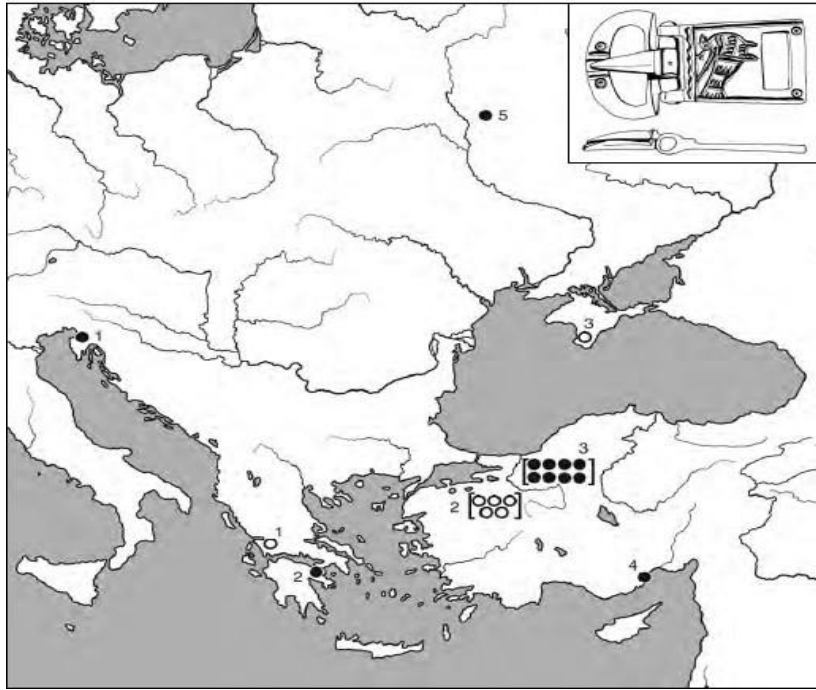
Harita 16. F1 Tipolojisi İçinde Yer Alan Kemer Tokalarının Dağılım Haritası
(Byzantinische Gürtelschnallen Und Gürtelbeschläge s.134)

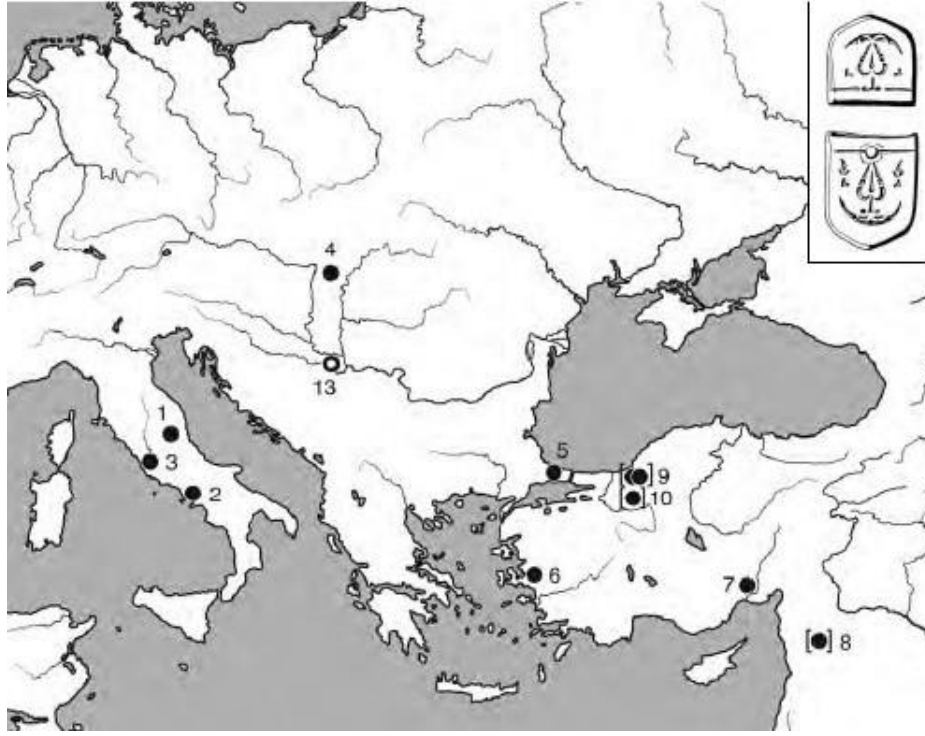
Harita 17. G1 Tipolojisi İçinde Yer Alan Kemer Tokalarının Dağılım Haritası
(Byzantinische Gürtelschnallen Und Gürtelbeschläge s.202)

Harita 18. G2 Tipolojisi İçinde Yer Alan Kemer Tokalarının Dağılım Haritası
(Byzantinische Gürtelschnallen Und Gürtelbeschläge s.243)

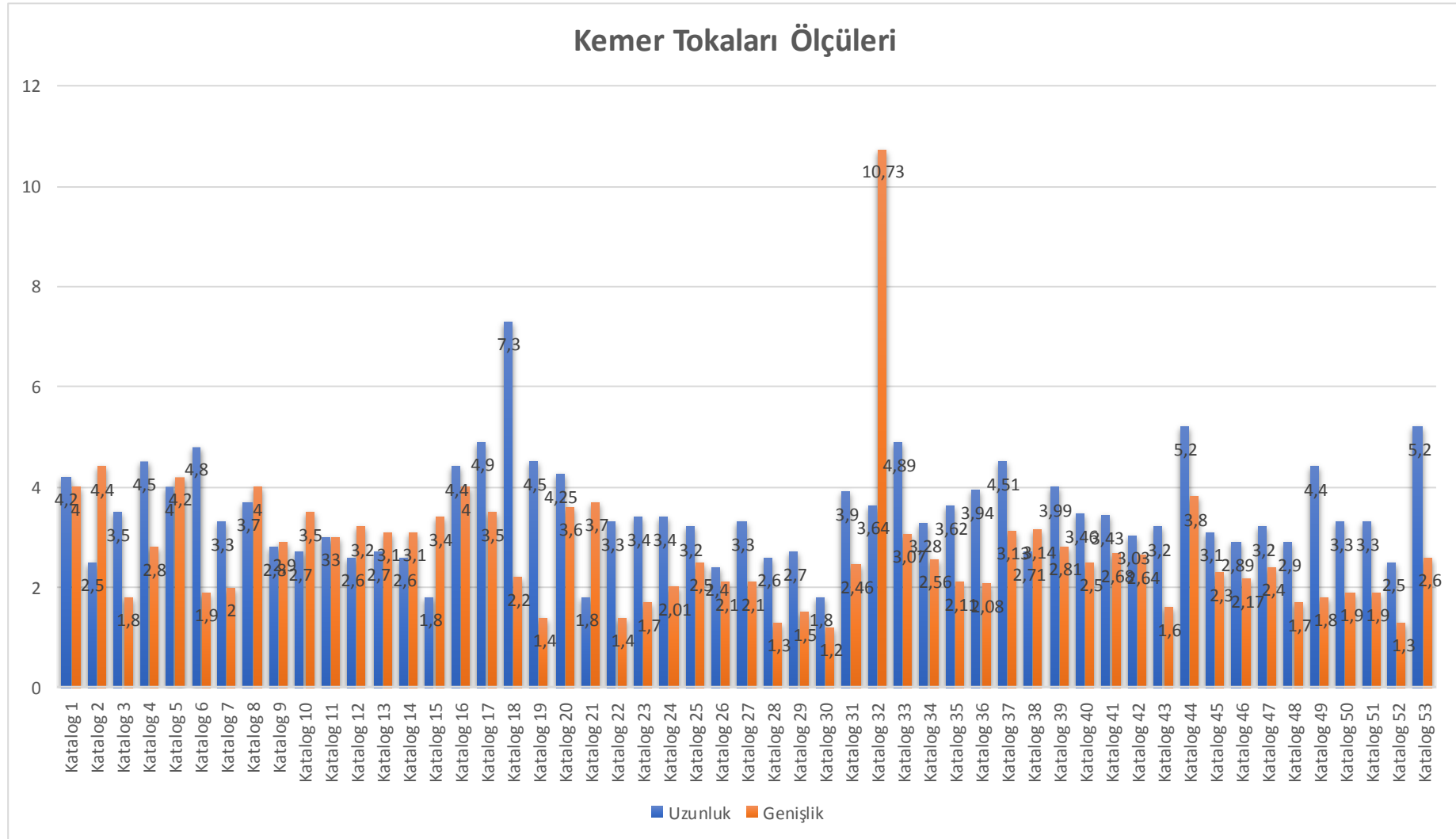

Harita 19. G3 Tipolojisi İçinde Yer Alan Kemer Tokalarının Dağılım Haritası
(Byzantinische Gürtelschnallen Und Gürtelbeschläge s.258)

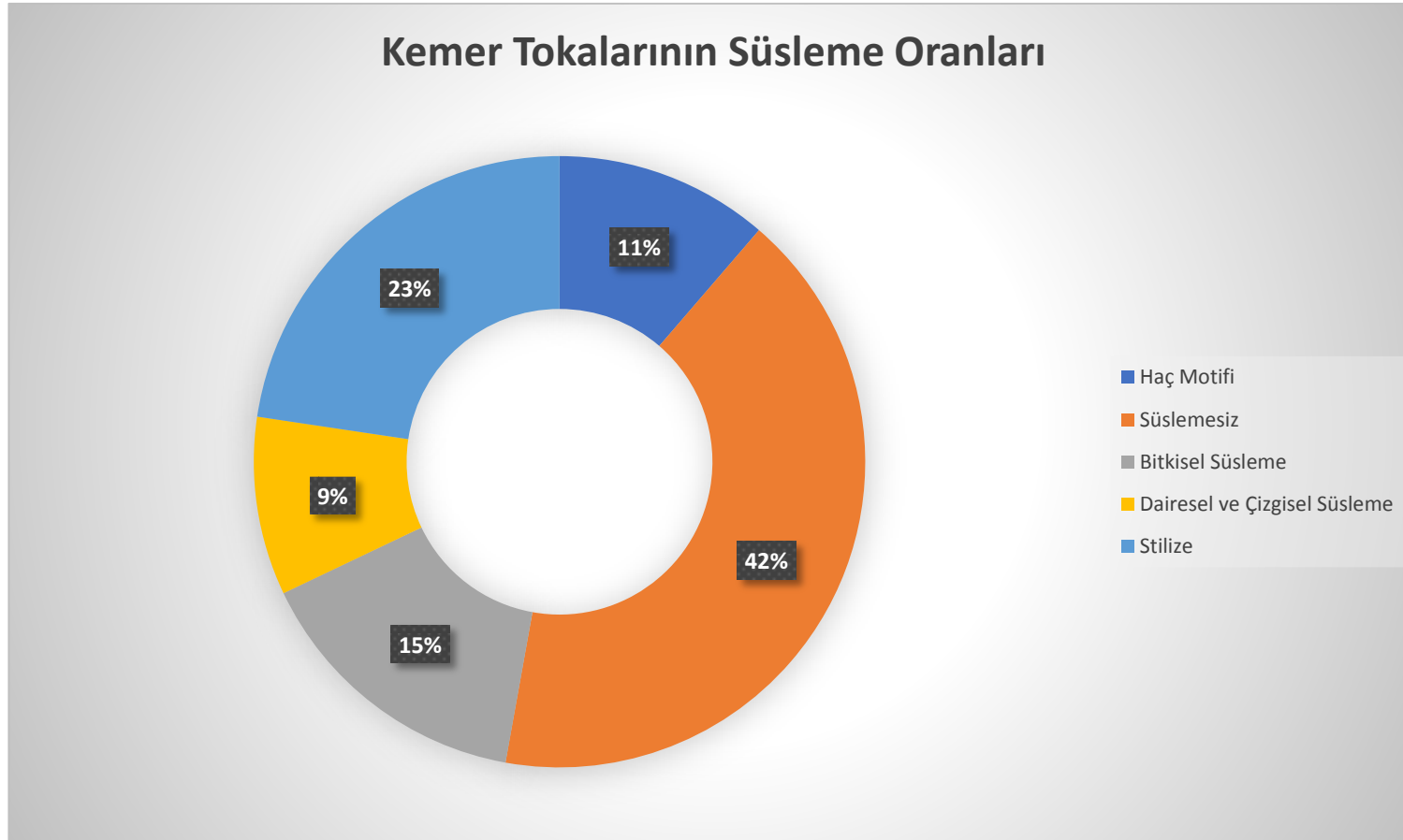

Harita 20. H4 Tipolojisi İçinde Yer Alan Kemer Tokalarının Dağılım Haritası
(Byzantinische Gürtelschnallen Und Gürtelbeschläge s.278)

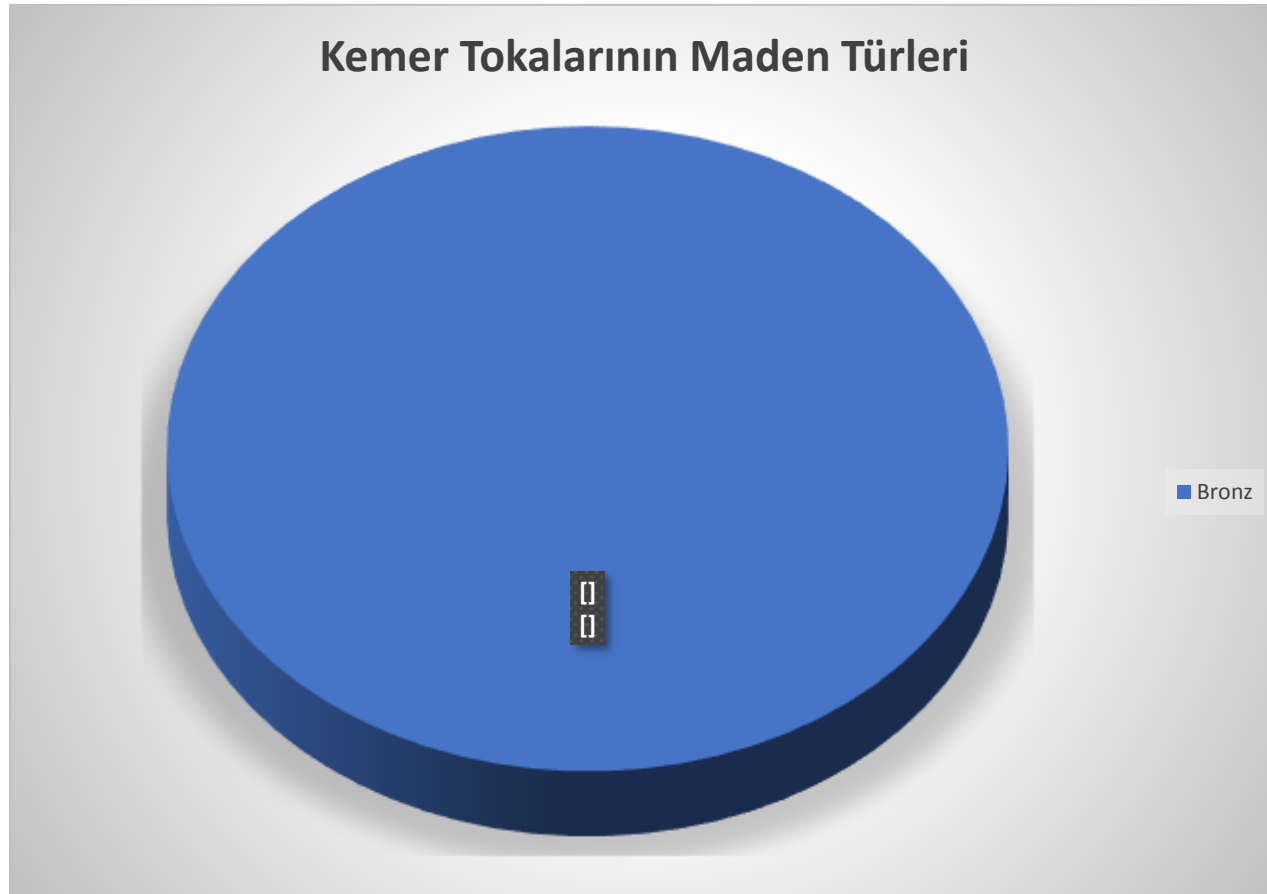
GRAFİKLER

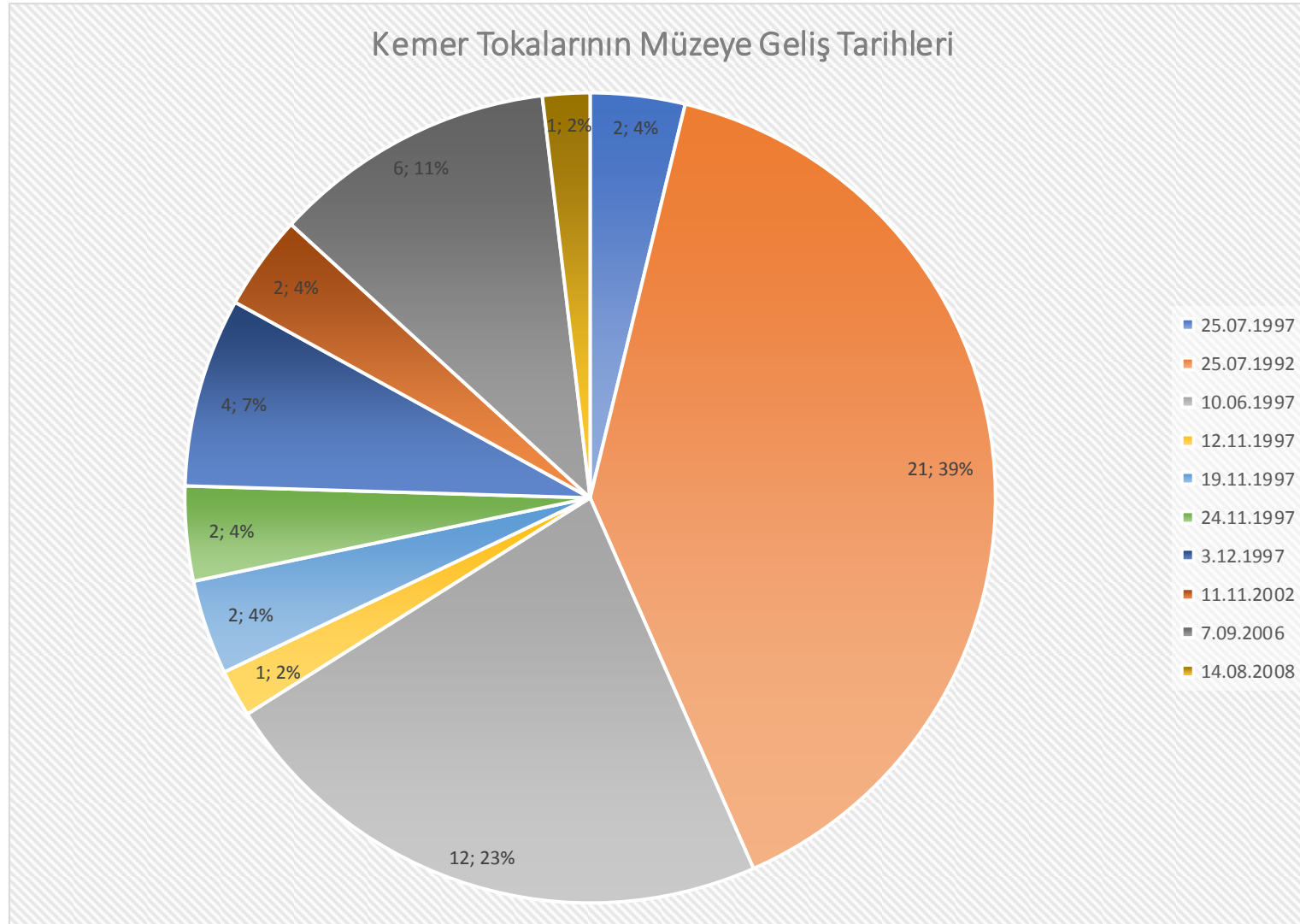
Grafik 1. Kemer Tokalarının Ölçüleri

Grafik 2. Kemer Tokalarının Süsleme Oranları
Haç Motifi 6, Süslemesiz 22, Bitkisel Süsleme 8, Dairesel ve Çizgisel Süsleme 5 ve Stilize Süsleme 12 adettir.

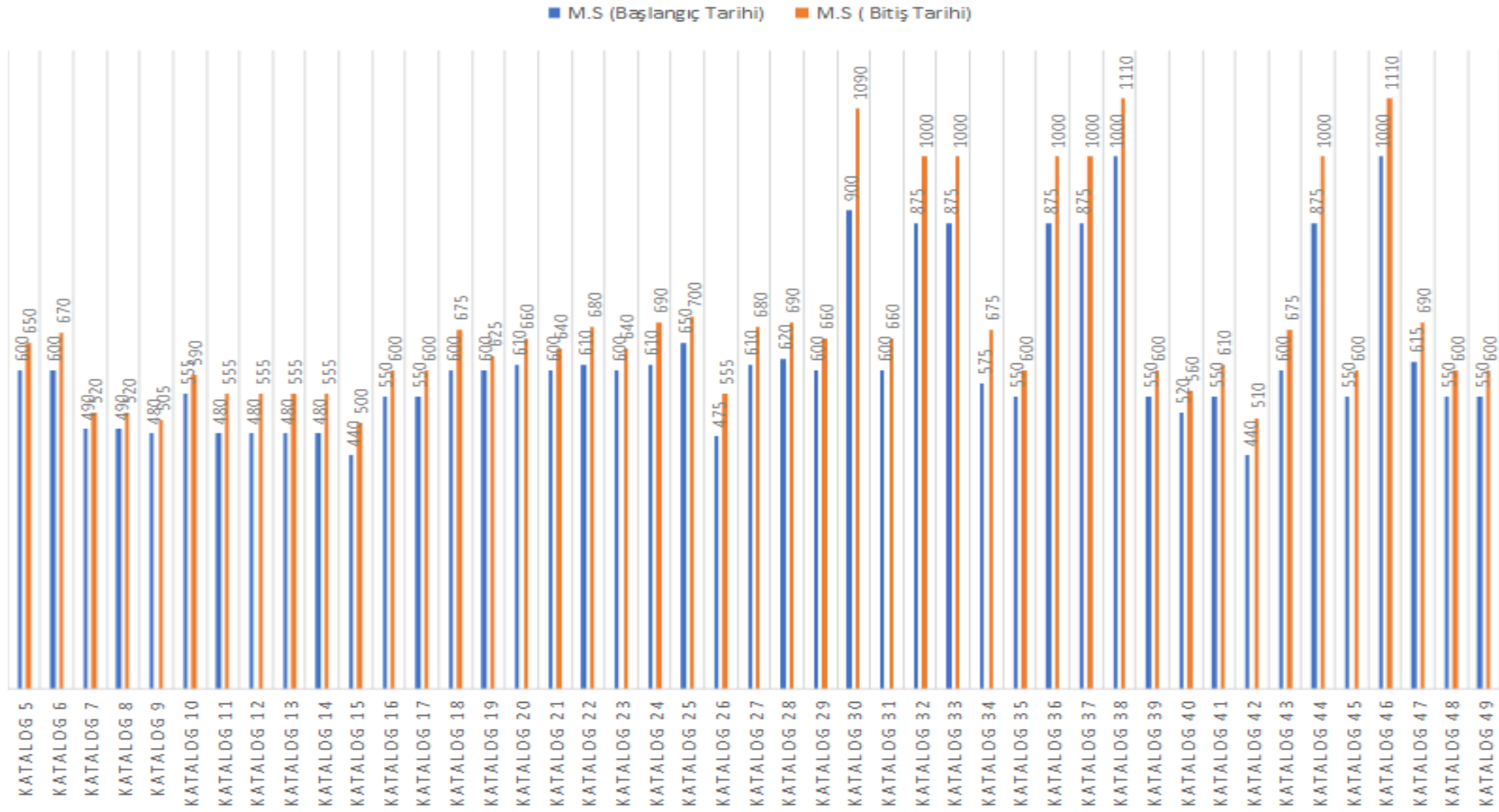

Grafik 3. Kemer Tokalarının Maden Türleri

Grafik 4. Kemer Tokalarının Müzeye Geliş Tarihleri

KEMER TOKALARININ KULLANIMINA GÖRE TARİHSEL SÜREÇLERİ

Grafik 5. Kemer Tokalarının Kullanımına Göre Tarihsel Süreçleri